

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

ŠVEICARIJOS ir LIETUVOS
bendradarbiavimo programa

KVALIFIKACIJŲ IR
PROFESINIO MOKYMO
PLĖTROS CENTRAS

Remiamas Šveicarijos indėliu mažinant ekonominius ir socialinius skirtumus ES

www.swiss-contribution.admin.ch

UGDYMAS KARJERAI

Bendrasis modulis

Vilnius, 2026

UGDYMAS KARJERAI

Bendrasis modulis

PARENGĖ:

KVALIFIKACIJŲ IR PROFESINIO MOKYMO PLĖTROS CENTRAS

Viršuliškių g. 103, LT-07196 Vilnius

Tel. +370 670 04 104

El. p. info@kpmopc.lt

<https://kpmopc.lv.lt/>

MAKETAVO:

LĮ „KRIVENTA“

V. Pietario g. 5-3, LT-03122 Vilnius

Mob. tel. +370 682 47 899

El. p. kriventa@kriventa.lt

Turinys

Išvadas	4
I. Gerosios trečiųjų šalių piliečių karjeros planavimo profesinio mokymo įstaigose užsienio patirties analizė	6
I.1. Užsienio šalių atvejų analizė	6
I.1.1. Šveicarijos atvejis	6
I.1.2. Vokietijos atvejis	10
I.1.3. Švedijos atvejis	14
I.1.4. Norvegijos atvejis	17
I.1.5. Danijos atvejis	18
I.1.6. Suomijos atvejis	22
I.1.7. Islandijos atvejis	26
I.2. Užsienio šalių gerosios patirties trečiųjų šalių piliečių karjeros planavimo profesinio mokymo įstaigose palyginamoji analizė ir apibendrinimas	29
II. Projekte dalyvaujančių profesinio mokymo įstaigų patirtis ir instrumentai plėtojant karjeros planavimą	32
II.1. Projekte dalyvaujančių profesinio mokymo įstaigų atvejų apžvalga	32
II.1.1. Verslo ir svetingumo profesinės karjeros centro (VESK) atvejis	32
II.1.2. Vilniaus automechanikos ir verslo mokyklos atvejis	34
II.1.3. Vilniaus statybininkų rengimo centro atvejis	36
II.1.4. Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centro atvejis	38
II.1.5. Šiaulių technologijų mokymo centro atvejis	41
II.2. Projekte dalyvaujančių profesinio mokymo įstaigų atvejų palyginamoji analizė ir apibendrinimas	43
III. Karjeros planavimo metodiniai principai profesinio mokymo įstaigose, projektuojant juos į trečiųjų šalių piliečių identifikuotus poreikius	45
III.1. Gero profesinio ir karjeros konsultavimo kriterijai	46
III.2. Profesinio ir karjeros konsultavimo metodai ir praktika	50
III.3. Profesijos ir karjeros konsultanto etikos gairės	54
III.4. Profesijos ir karjeros konsultantui būtinos kompetencijos	55
IV. Siūlomi profesinio mokymo įstaigos vadybos, vykdančios trečiųjų šalių piliečių karjeros planavimą, principai ir pagrindiniai praktikos elementai	58
IV.1. Profesinio ir karjeros konsultavimo integravimas į įstaigos veiklos valdymo procesus	58
IV.2. Profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugų teikimo plano rengimas	60
IV.3. Profesinio ir karjeros konsultavimo veiklos vykdymas	63
IV.4. Profesinio ir karjeros konsultavimo veiklos kokybės užtikrinimas	64
PRIEDAS. Bendrojo modulio „Ugdymas karjerai“ aprašas	76

Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (toliau – KPMPC)¹, įgyvendindamas Šveicarijos Konfederacijos ir Lietuvos Respublikos bendradarbiavimo programos lėšomis finansuojamą projektą „Profesinio mokymo prieinamumo trečiųjų šalių piliečiams didinimas“ (Nr. PROF-ŠMSM-P-001²) (toliau – Projektas), kurio **tikslas** – *padidinti profesinio mokymo prieinamumą ir įtraukumą, siekiant teikti kokybiškas profesinio mokymo ir susijusias paslaugas trečiųjų šalių piliečiams, taip sudarant sąlygas jiems sėkmingai integruotis į darbo rinką*. Projekto tikslui pasiekti yra įgyvendinama Projekto veikla „Atrinkto profesinio mokymo turinio pritaikymas trečiųjų šalių piliečiams“, kurios tikslas pritaikyti pagal trečiųjų šalių piliečių poreikius atrinktą profesinio mokymo turinį bei sudaryti prielaidas gerosios praktikos, užtikrinančios tolesnę profesinio mokymo turinio pritaikymo trečiųjų šalių piliečiams plėtrą, suformavimui. Įgyvendinant šią Projekto veiklą yra numatyta parengti ir išbandyti praktiškai specializuotą bendrąjį modulį, skirtą ugdymo karjerai sričiai. Modulio paskirtis – užtikrinti, kad trečiosios šalies pilietis, kuris mokosi pagal neformaliojo profesinio mokymo programą, turėtų jo individualius poreikius atitinkančią pagalbą ugdymo karjerai srityje.

Įgyvendindamas Projektą, KPMPC užsakė bendrojo modulio „Ugdymas karjerai“ (toliau – Modulis), skirtą specialistams teikiantiems ar planuojantiems teikti individualizuotas konsultacijas profesinio mokymo įstaigose besimokantiems trečiųjų šalių piliečiams ugdymo karjerai srityje, parengimo paslaugą. Šiuo tikslu bus atliekama viešai prieinama informacijos Apžvalga, kurią sudarys šios dalys:

- Gerosios trečiųjų šalių piliečių karjeros konsultavimo / planavimo profesinio mokymo įstaigose užsienio patirties analizė (tam skirta I-oji Apžvalgos dalis), ypatingą dėmesį skiriant Šveicarijos patirties ugdymo karjerai srityje tyrimui, taip pat apžvelgiant Vokietijos bei Šiaurės šalių (Švedijos, Norvegijos, Danijos, Suomijos ir Islandijos) atvejus (tam skirta I-oji Apžvalgos dalis);
- Projekte dalyvaujančių profesinio mokymo įstaigų patirtis ir instrumentai plėtojant karjeros planavimą (tam skirta II-oji Apžvalgos dalis);
- Karjeros planavimo metodiniai principai profesinio mokymo įstaigose, projektuojant juos į trečiųjų šalių piliečių identifikuotus poreikius (tam skirta III-oji Apžvalgos dalis);
- Siūlomi profesinio mokymo įstaigos vadybos, vykdant trečiųjų šalių piliečių karjeros planavimą, principai ir pagrindiniai praktikos elementai (tam skirta IV-oji Apžvalgos dalis).

¹ <https://kpmpc.lrv.lt/lt/>

² <https://cpva.lt/projektas/profesinio-mokymo-prieinamumo-treciuju-saliu-pilieciams-didinimas>

Karjeros konsultavimas / planavimas šiame darbe suprantamas kaip įvairios paslaugos, skirtos padėti asmenims priimti pagrįstus sprendimus dėl švietimo, mokymo ir profesijos ir – trumpu ar ilguoju laikotarpiu – pagerinti savo įsidarbinamumą. Analizuojamos konsultavimo paslaugos gali apimti įvairią veiklą, pavyzdžiui, informacijos teikimą, individualų konsultavimą, mentorystės programas, įgūdžių vertinimus arba grupinius užsiėmimus. Tokios paslaugos siekia padėti žmonėms planuoti savo karjerą ilgalaikėje perspektyvoje, paprastai derinant profesinius ir asmeninius tikslus. Jos gali sustiprinti įgūdžių ugdymą, palengvinti perėjimą į darbo rinką ir užtikrinti geresnę įgūdžių ir darbo jėgos pasiūlos bei paklausos atitiktį. Įvairūs asmenys (ypatingai trečiųjų šalių piliečiai) turi skirtingą žinių lygį apie darbo rinką ir mokymo galimybes, taip pat skirtingus gebėjimus planuoti ir vizualizuoti savo ateitį, taigi karjeros konsultavimas gali padėti spręsti šią nelygybę. Karjeros konsultavimas taip pat gali padėti pažeidžiamų grupių įtraukčiai į darbo rinką, nukreipiant asmenis į atitinkamas paslaugas, įskaitant mokymo galimybes.

Kompetencija: gebėjimas sėkmingai atlikti visiškai apibrėžtą veiklą. Kompetencija apima gebėjimų, įgūdžių ir požiūrio, susijusio su konkrečia užduotimi ir tos užduoties atlikimu, rinkinį.

Darbo kompetencija: gebėjimas sėkmingai reaguoti į darbo reikalavimą, veiklą ar užduotį, remiantis apibrėžtais veiklos kriterijais. Darbo kompetencijos apima asmens žinias (žinojimą), požiūrį (žinojimą, kaip būti) ir gebėjimus (žinojimą, kaip daryti).

Gebėjimas: asmens potencialas įgyti, valdyti ir pritaikyti naujas žinias ir įgūdžius, įgytus su asmens žiniomis ir praktika / patirtimi.

Interesai: polinkiai ar pageidavimai veiklai, asmenims ar daiktams. Šie interesai priklauso nuo socialinių, kultūrinių ir net su amžiumi susijusių veiksnių.

Užimtumas: apibrėžiamas kaip darbas, atliekamas už atlygį (atlyginimus, darbo užmokestį, komisinius, arbatpinigius, vienetinius mokėjimus ar mokėjimus natūra), neatsižvelgiant į darbo santykius (ar darbuotojas yra išlaikomas / gauna atlyginimą, ar nepriklausomas / dirba savarankiškai).

Darbas: atlyginama ar neatlyginama žmogaus veikla, kuria ekonomikoje gaminamos prekės ar paslaugos arba tenkinami bendruomenės poreikiai arba suteikiamos būtinos asmenų pragyvenimo priemonės.

MODULIO NAUDOJIMO REKOMENDACIJOS

Šis modulis – tai praktinis vadovas ir konsultacinė priemonė, skirta profesinio mokymo srityje dirbantiems karjeros ir kitiems specialistams, konsultuojantiems arba planuojantiems konsultuoti trečiųjų šalių piliečius. Pagrindinė jo paskirtis – suteikti gaires, padedančias užtikrinti kokybišką, individualius mokinio poreikius atitinkančią pagalbą karjeros klausimais bei palengvinti šių asmenų integraciją į darbo rinką.

Medžiagą rekomenduojama tiesiogiai taikyti kasdieniame darbe: aprašytus metodus, tikslų kėlimo technikas ir etikos principus pasitelkti teikiant individualias ar grupines konsultacijas, o susistemintu rodiklių katalogu remtis organizuojant paslaugų vadybą profesinio mokymo įstaigoje.

Modulyje pateikti teoriniai pagrindai, gerosios praktikos pavyzdžiai ir veiklos modeliai yra rekomendacinio pobūdžio – juos galima lanksčiai adaptuoti atsižvelgiant į mokinio poreikius, įstaigos specifiką bei konkrečią konsultavimo situaciją.

I. Gerosios trečiųjų šalių piliečių karjeros planavimo profesinio mokymo įstaigose užsienio patirties analizė

I.1. Užsienio šalių atvejų analizė

Kelios šalys įvairiuose vertinimuose ir rengiamose analizėse išsiskiria geriausia trečiųjų šalių piliečių karjeros planavimo praktika profesinio mokymo įstaigose. Vokietija, turinti gerai vertinamą dualinę profesinio mokymo sistemą, dažnai minima kaip lyderė. Šiaurės šalys, įskaitant Švediją, Norvegiją, Daniją, Suomiją ir Islandiją, taip pat turi stiprias sistemas, kurios pabrėžia profesinio orientavimo ir švietimo svarbą visiems mokiniams, įskaitant imigrantų kilmės mokinius³.

I.1.1. Šveicarijos atvejis

Skirtingai nuo daugelio kitų šalių, dauguma Šveicarijos jaunimo, baigę privalomąją mokyklą, baigia pagrindinį profesinį mokymą, dar vadinamą pameistryste. Yra apie 250 skirtingų pameistrystės programų, iš kurių galima rinktis. Šveicarijoje profesinis mokymas grindžiamas dualine švietimo schema, kurioje lygiagrečiai vyksta mokymas darbo vietoje ir profesinis mokymas.

Mokiniai iš Europos Sąjungos (ES) arba Europos laisvosios prekybos asociacijos (EFTA) valstybių narių ir trečiųjų šalių piliečiai, turintys galiojantį leidimą gyventi Šveicarijoje, gali be apribojimų pradėti pameistrystės mokymosi procesą. Apie pameistrystės pradžią būtina pranešti atitinkamai kantonų migracijos arba darbo rinkos institucijai, kad prireikus būtų galima pakeisti buvimo tikslą ir pritaikyti leidimą prie realių aplinkybių. Asmenys, naujai atvykę į Šveicariją iš ES / EFTA šalių, gauna leidimą gyventi ir dirbti, jei turi pameistrystės sutartį.

Pabėgėliams ir migrantams Šveicarijoje pastaruosius keletą metų siūloma ikimokyklinė pameistrystė (PAI)⁴. Norintiems dalyvauti šioje programoje asmenims yra keliami minimalaus kalbos lygio (A2-B1 žodinė kalba ir A1-A2 rašytinė kalba) ir amžiaus (16–35 metų) reikalavimai. Pabėgėlių ir migrantų ikimokyklinė pameistrystė trunka vienerius mokslo metus (paprastai nuo rugpjūčio pabaigos iki birželio mėn.). Mokymo schemoje dalyvaujanti įmonė pasamdo pameistrį, kuriam pasirašyta mokymo sutartis suteikia teisę dalyvauti programoje. Kaip ir vėlesnis – pameistrystės – mokymas, PAI⁵ programa yra pagrįsta dualinio profesinio mokymo principu, kai mokymo įstaigoje programos dalyvis praleidžia 1,5 darbo dienos per savaitę (kursų tikslas – pagerinti kalbos ir socialinius įgūdžius bei suteikti mokomo dalyko teorinius pagrindus ir 3,5 darbo dienos – įmonėje, kur programos dalyviai lavina savo techninius įgūdžius. Jei ikimokyklinė

³ Šaltinis: Šiaurės šalių perėjimų, karjeros ir konsultavimo žurnalas (angl. *Nordic Journal of Transitions, Careers and Guidance*) <https://njtcg.org/articles/10.16993/njtcg.64>

⁴ Integracijos ikimokyklinė pameistrystė pabėgėliams ir migrantams (PAI / INVOL) yra Šveicarijos Konfederacijos ir Fribūro kantono bendrai finansuojamas projektas.

⁵ <https://www.sem.admin.ch/sem/fr/home/integration-einbuergerung/innovation/invol.html>

pameistrystė sėkminga, ta pati įmonė gali pasamdyti pameistrį AFP⁶ arba CFC^{7,8} kvalifikacijai gauti.

Ne visi Šveicarijoje reziduojantys, ar teisę šalyje gyventi įgiję trečiųjų šalių piliečiai turi pakankamus pagrindinius skaitymo ir rašymo įgūdžius, moka vietinę oficialiąją kalbą, moka kasdienę aritmetiką ar turi žinių, kaip dirbti su informacinėmis ir ryšių technologijomis. Šveicarijoje manoma, kad tokie asmenys negali visavertiškai dalyvauti visuomenės gyvenime ir darbo rinkoje, atitinkamai – jie turi labai ribotas galimybes dalyvauti profesinio ar tęstinio mokymo programose. Savo 2003 m. rekomendacijose dėl suaugusiųjų tęstinio mokymo Šveicarijos kantonų švietimo ministrų konferencija (pranc. *Conférence des directrices et directeurs cantonaux de l'instruction publique, CDIP*)⁹ rekomendavo kantonams remti arba kurti specialias programas grupėms, kurios dėl asmeninių aplinkybių yra nepalankioje padėtyje mokymo srityje.

Į pagrindinių įgūdžių ugdymą Šveicarijoje yra įsitraukę daug veikėjų. Šiuo metu siūlomos arba kuriamos šios paramos priemonės:

- ✚ **neraštingumas:** neraštingumu Šveicarijoje vadinama situacija, kai asmuo lankė mokyklą, bet nemoka tinkamai skaityti, rašyti ar skaičiuoti. Šveicarijos skėtinės skaitymo ir rašymo organizacijos (pranc. *Fédération suisse Lire et Ecrire*)¹⁰ bei Federalinės kultūros tarnybos įkurtas kovos su neraštingumu tinklas įvairiai prisideda prie šios srities, be kita ko, siūlydami skaitymo ir rašymo kursus bei konsultavimo paslaugas suinteresuotiems asmenims.
- ✚ **vietinė valstybinė kalba:** programos, skirtos pagerinti gebėjimą bendrauti vietine valstybine kalba ir skaityti bei suprasti vietine valstybine kalba parašytus tekstus, siūlomos ypač suaugusiems migrantams. Kalbų kursai migrantams siūlomi visuose Šveicarijos regionuose. Pamokų skaičius, mokymosi turinys, metodai ir mokymosi greitis skirtinguose kursuose skiriasi. Raštingumo kursai¹¹ taip pat siūlomi žmonėms, kurie neišmoko rašyti arba nemoka lotyniškos abėcėlės. Vis dažniau programos yra specialiai skirtos moterims, kai kurios – tik motinoms.

⁶ Šveicarijoje AFP (pranc. *Attestation fédérale de formation professionnelle*) ir EBA (pranc. *Eidgenössisches Berufsattest*) yra profesinės kvalifikacijos dualinio mokymo sistemoje. AFP yra dvejų metų pameistrystės programa, o EBA taip pat yra dvejų metų pameistrystės programa, tačiau ji skirta asmenims, turintiems daugiausia praktinių įgūdžių.

⁷ Šveicarijoje CFC yra profesinė kvalifikacija, suteikiama baigus pameistrystę. CFC (pranc. *Certificat Fédéral de Capacité*) paprastai įgyjama po 3 ar 4 metų pameistrystės.

⁸ Šveicarijoje EFZ kvalifikacija (vok. *Eidgenössisches Fähigkeitszeugnis*) yra federalinis kompetencijos pažymėjimas, įgyjamas pagal profesinio mokymo (VET) programas. Jis reiškia sėkmingą 3 ar 4 metų pameistrystės baigimą, parodantį kompetenciją konkrečioje profesijoje.

⁹ <https://www.edk.ch/de>

¹⁰ <https://www.lesen-schreiben-schweiz.ch>

¹¹ <https://www.lesenlireleggere.ch>

✚ **kasdienė aritmetika**¹²: tikslinė parama suaugusiesiems, turintiems problemų su kasdienne aritmetika, yra didelis iššūkis tiems, kurie dalyvauja tęstinio mokymo programose. Konceptinio pagrindo sukurti programą, skirtą šiai tikslinei grupei, Šveicarijoje anksčiau nebuvo. Atsižvelgiant į tai, 2008 m. Valstybės ekonomikos reikalų sekretoriatas (pranc. *Secrétariat d'État à l'économie, SECO*)¹³ ir Šveicarijos nacionalinė suaugusiųjų švietimo skėtinė organizacija (pranc. *Fédération suisse pour la formation continue, FSEA*)¹⁴ parengė „pagrindinių įgūdžių“¹⁵ (vok. *Grundkompetenzen*) dokumentą¹⁶, kuriame plėtojama kasdienės aritmetikos tema ir pateikiami metodiniai bei didaktiniai pagrindai kasdinių aritmetikos įgūdžių ugdymui.

✚ **informacinės ir ryšių technologijos (IRT)**: ypač darbo kontekste IRT įgūdžių įgijimas tapo būtinas, nes darbo vietų, kurioms nereikia IRT įgūdžių, vis rečiau pasitaiko. Šiuo metu Šveicarijos nacionalinė suaugusiųjų švietimo skėtinė organizacija kuria koncepciją, skirtą darbo ieškančiųjų IRT sektoriuje darbo rinkai orientuotų pagrindinių įgūdžių ugdymui.

Specialioje informavimo ir konsultavimo svetainėje¹⁷ **orientamento.ch** šveicarai pateikia daug informacinių lapelių, kurie gali padėti atsakyti į svarbius klausimus apie švietimą ir įgūdžių ugdymą, nesvarbu, ar tai būtų profesinis, ar mokyklinis mokymas. Šiuose informaciniuose lapeliuose taip pat pateikiamos nuorodos į papildomą informaciją. Šiuos informacinius lapelius galima skaityti internete

¹² Kasdienė aritmetika naudojama atliekant daugelį įprastų užduočių, įskaitant: finansų valdymą (biudžeto sudarymą, sąskaitų skaičiavimą, išlaidų stebėjimą ir nuolaidų supratimą), apsipirkimą (kainų palyginimą, nuolaidų skaičiavimą ir kiekių nustatymą), maisto gaminimą ir kepimą (ingredientų matavimą, receptų koregavimą ir kepimo laiko skaičiavimą), keliones (atstumo skaičiavimą, kelionės laiko įvertinimą ir greičio supratimą), laiko valdymą (užduočių planavimą, planavimą ir laiko paskirstymą), statybą ir matavimus (pločio, tūrio ir matmenų apskaičiavimą įvairiems projektams).

¹³ <https://www.seco.admin.ch/seco/en/home.html>

¹⁴ <https://alice.ch/en/sveb/>

¹⁵ Pagrindiniai įgūdžiai, tokie kaip skaitymas, rašymas, kalbėjimas, skaičiavimas ir pagrindinių kompiuterinių programų naudojimas, yra mokymosi visą gyvenimą pagrindas. Šie įgūdžiai leidžia savarankiškai dalyvauti profesiniame ir socialiniame gyvenime.

¹⁶ <https://alice.ch/de/themen/grundkompetenzen/>

¹⁷ <https://www.orientamento.ch/dyn/show/1418>

arba atsispausdinti. Svetainėje teigiama, kad nusinešus labiausiai dominančius informacinius lapelius į profesinio, švietimo ir karjeros konsultavimo biurą savo gyvenamojoje kantone galima gauti papildomos informacijos atitinkama tema. Daugiau informacijos apie informaciniuose lapeliuose pateikiamos informacijos temas žr. I.1.2.1. paveikslą.

I.1.2.1. Paveikslas. Informaciniai lapeliai – profesinio mokymo tema – Šveicarijos piliečiams ir užsieniečiams

Links & factsheets	Information guide	Information in Italian
Vocational education and training (VET)		
Factsheet 3 Vocational Education and Training (VET)? [PDF, 215 KB]		Profesinis mokymas (VET)?
Factsheet 3a Two-year programmes for the Federal VET Certificate [PDF, 108 KB]		Dviejų metų mokymo(-si) programa
Factsheet 3b Three- and four-year VET programmes for Federal VET Diploma [PDF, 115 KB]		Trijų/keturių metų mokymo(-si) programa
Factsheet 3c VET programmes leading to the Federal Vocational Baccalaureate [PDF, 97 KB]		Programa, suteikianti teisę tęsti studijas
Factsheet 3d Finding work or continuing training? [PDF, 89 KB]		Ieškote darbo, ar norite tęsti mokymąsi?
Factsheet 4 Pre-vocational tasters [PDF, 142 KB]		Ikimokymo(-si) pasitikrinimai
Factsheet 4a Getting initial exposure to the world of work [PDF, 603 KB]		Pirmoji pažintis su darbo pasauliu
Factsheet 5 Aptitude tests [PDF, 188 KB]		Gebėjimų testai
Factsheet 6 Looking for an apprenticeship [PDF, 132 KB]		Pameistrystės ieškojimas
Factsheet 6a Looking for apprenticeship positions – the first contact with a company [PDF, 294 KB]		Pirmasis kontaktas su įmone
List of apprenticeship positions orientamento.ch/tirocinio		
Factsheet 7 Interviews for apprenticeship positions [PDF, 174 KB]		Pokalbiai siekiant pameistro vietos
Factsheet 7a Preparation is key to successful interviews [PDF, 845 KB]		Pasiruošimas sėkmingam pokalbiui
Factsheet 8 How to deal with rejection [PDF, 116 KB]		Kaip elgtis gavus neigiamą atsakymą?
Factsheet 9 The apprenticeship contract [PDF, 359 KB]		Pameistrystė sutartis
Factsheet 10 Pre-apprenticeships [PDF, 126 KB]		Priešpameistrystė
Factsheet 11 Doing a job or pursuing a career? [PDF, 139 KB]		Dirbti darbą ar siekti karjeros?

Šaltinis: <https://www.orientamento.ch/dyn/show/69619>

Šveicarijoje metodinę medžiagą profesinio ir karjeros konsultavimo specialistams rengia ir platina įvairios organizacijos, įskaitant Šveicarijos profesinio, švietimo ir karjeros konsultavimo direktorių konferenciją (pranc. *la Conférence suisse des directrices et directeurs de l'orientation professionnelle, universitaire et de carrière*), Šveicarijos profesinio mokymo, studijų ir karjeros konsultavimo paslaugų centrą (pranc. *la Conférence intercantonale de la formation continue*) ir „Euroguidance Switzerland“ tinklą. Ši medžiaga apima įvairias temas – nuo individualių karjeros konsultavimo metodų iki strategijų, kaip integruoti visą gyvenimą trunkantį konsultavimą į švietimo sistemas.

- ✚ **pagrindiniai konsultavimo principai:** *kurkite teigiamą darbo atmosferą* (atvira ir teigiama atmosfera skatina mokymąsi ir motyvaciją), *užtikrinkite individualų aprūpinimą* (atsižvelkite į individualius mokinių poreikius ir gebėjimus), *nustatykite aiškius tikslus* (apibrėžkite aiškius ir pasiekiamus mokymosi tikslus, kad suteiktumėte orientaciją ir struktūrą).
- ✚ **motyvacijos skatinimo strategijos:** *pripažinkite sėkmę* (pripažinkite savo mokinių pasiekimus ir pažangą. Tai stiprina jų pasitikėjimą savimi ir motyvaciją), *siūlykite iššūkius* (meskite iššūkį savo mokiniams, duodami jiems naujų užduočių, kurios padės jiems lavinti ir plėsti savo įgūdžius), *teikite atsiliepimus* (konstruktyvus grįžtamasis ryšys yra būtinas mokymosi plėtrai ir padeda kurti pasitikėjimą).
- ✚ **praktinis įgyvendinimas kasdieniame gyvenime:** *organizuokite reguliarius susitikimus* (būtina reguliariai organizuoti grįžtamojo ryšio sesijas pažangai aptarti ir teikti individualią pagalbą besimokantiejiems), *skatinkite dalyvavimą* (būtina įtraukti besimokančiuosius į sprendimų priėmimo procesus ir įgalinti juos), *taikykite mokymosi ir darbo metodų įvairovę* (būtina naudoti skirtingus metodus, kad mokymasis būtų įvairus ir veiksmingas), *skatinkite klaidoms palankią kultūrą* (būtina puoselėti kultūrą, kurioje toleruojamos ir pripažįstamos klaidos).
- ✚ **svarbios užduotys profesijos mokytojams / konsultantams:** *būti pavyzdžiu* (konsultuojančių elgesys ir požiūris daro didelę įtaką mokiniams – būtina suprasti savo, kaip pavyzdžio, funkciją), *rodyti supratingumą / įsijautimą* (svarbu suprasti savo mokinių požiūrį ir parodyti jų situacijos supratimą), *nuolat kelti kvalifikaciją* (svarbu sekti naujausias technines ir švietimo naujoves, kad būtų galima užtikrinti aukštą profesionalumą).

I.1.2. Vokietijos atvejis

Trečiųjų šalių piliečių konsultavimas Vokietijos profesinėse mokyklose yra skirtas padėti jiems orientuotis Vokietijos profesinio mokymo sistemoje ir integruotis į Vokietijos darbo rinką. Tai apima pagalbą ieškant mokymo vietų, suprantant vizų reikalavimus ir dalyvaujant kalbos bei kitose integracijos programose.

Vokietijoje karjeros konsultavimo pasiūlymai skirtingose federalinėse žemėse labai skiriasi. Federalinės užimtumo agentūros (vok. *Bundesagentur für Arbeit*¹⁹) naujasis profesinio konsultavimo visą gyvenimą darbe (vok. *Lebensbegleitende Berufsberatung im Erwerbsleben*) tikslas – panaikinti paslaugų spragas. Be to, Vokietijos regionų ir šalies ekonomikos sektorių tinklai ketina sujungti karjeros konsultavimo ir profesinio konsultavimo paslaugų teikėjus su darbdaviais, kad būtų galima geriau planuoti ir organizuoti esamų ir potencialių darbuotojų profesinio konsultavimo ir mokymo paslaugas.

Pradėti profesinę karjerą Vokietijoje yra įdomi perspektyva, nes Vokietijos darbo rinka visada buvo stabili ir patraukli darbo vieta darbuotojams iš viso pasaulio. Kvalifikuoti darbuotojai Vokietijoje yra labai paklausūs, o teigiami pastarųjų metų imigracijos politikos pokyčiai palengvino tam tikrų žmonių grupių atvykimą ar pasilikimą čia dirbti. Visgi taikomi skirtingi reglamentai tiems ne Vokietijos gyventojams, kurie yra kitos ES šalies narės piliečiai, ir tiems, kurie yra iš trečiosios – ne ES – šalies.

¹⁸ <https://www.vocationaleducation.ch/en/apprenticeship-pathway/guiding-and-motivating>

¹⁹ <https://www.arbeitsagentur.de>

Vokietijoje įgyvendinama „Profesinio orientavimo programa pabėgėliams ir migrantams“ (vok. *Berufliche Orientierung für Personen mit Flucht- und Migrationserfahrung*, BOFplus)²⁰ pabėgėliams ir imigrantams siūlo išsamią informaciją apie profesinio mokymo galimybes Vokietijoje. BOFplus programa susideda iš užsiėmimų, vykstančių specializuotose profesinio mokymo centruose ir realioje darbo vietoje pas programos partnerį darbdavį ar įmonę:

BOFplus programos struktūra

📌 **pradinis orientavimo laikotarpis.** Programos pradžioje jos dalyviai turi galimybę patikrinti, ar BOFplus kursas jiems tinka. Šis etapas **paprastai trunka apie savaitę** ir vyksta profesinio mokymo centre.

📌 **praktinės darbo patirties įgijimas.** Specialūs užsiėmimai rengiami profesinio mokymo centrų praktinio mokymo dirbtuvėse ir įmonių (programos partnerių) praktikos kambariuose. Šie kursai suteikia dalyviams galimybę išbandyti iki penkių skirtingų darbų ir įsitikinti, ar jie jiems tinka. Šis etapas **trunka mažiausiai devynias savaites ir daugiausiai 26 savaites** (arba 34 savaites, jei programoje dalyvaujama ne visą darbo dieną²¹), per skirtą laiką programos dalyviams įgyjant praktinės patirties pasirinktose profesijose. Baigę šį programos etapą, programos dalyviai turi priimti pagrįstą sprendimą, kuri viena ar kelios iš bandytų profesijų jiems tinka ilgalaikėje perspektyvoje. Šiame etape taip pat organizuojamų seminarų ciklo metu programos dalyviai taip pat sužino daugiau apie pameistrystės struktūrą ir turinį Vokietijoje apskritai, taip pat įgyja supratimą apie tai, ko reikalaujama iš jų išbandytų pameistrystės vietų. Tai jiems padeda pasiruošti mokytis profesinėje mokykloje pameistrystės profesinio mokymo forma.

SVARBU: BOFplus kurso metu programos dalyviai dalyvauja intensyviuose specializuotuose vokiečių kalbos mokymuose!

📌 **praktika įmonėje, skirta išbandyti pasirinktą profesiją.** Toliau programos dalyviai atlieka pasirinktos profesijos (arba darbo vietos) praktiką. Tai leidžia jiems išbandyti darbą, kad galėtų priimti galutinį sprendimą, ar jis jiems tinka. Dalyviai įmonėje dirba **nuo keturių iki aštuonių savaičių**. Per šį laikotarpį jie yra konsultuojami profesijos mokytojų bei turi galimybę pritaikyti tai, ko išmoko dalyvaudami BOFplus programos parengiamuosiuose etapuose. Jie taip pat susipažįsta su priimančia įmone ir potencialiu būsimu darbdaviu bei su potencialiais būsimais bendradarbiais.

SVARBU: Praktikos įmonėje metu dalyviai toliau tobulina savo su darbu susijusius kalbos įgūdžius.

²⁰ https://www.berufsoorientierungsprogramm.de/bop/de/angebot-fuer-zugewanderte/programm/_documents/bofplus_artikel.html

²¹ BOFplus programoje galima dalyvauti ne visą darbo dieną. Tokia galimybė sudaroma tėvams, turintiems vaikų. Tikimasi, kad dalyvavimas ne pilną darbo dieną jiems palengvina mokymą(-si) derinti su vaikų priežiūra. Programos dalyviai taip pat gali kreiptis ir gauti paramą organizuojant vaikų priežiūrą.

SVARBU: Visi BOFplus programos dalyviai gauna nuolatinę paramą, pritaikytą jų individualiems poreikiams. Pagalbos darbuotojai reguliariai teikia jiems žodinius atsiliepimus ir rašytinius mokymosi pažangos dokumentus. Šie pagalbiniai darbuotojai taip pat padeda rasti būsimas mokymo galimybes, pameistrystės vietą ar kitą kvalifikacijos įgijimo formą / būdą. Kita BOFplus programos dalyviams prieinama galimybė – konsultavimas per vadinamąją vyresniųjų ekspertų tarnybą (SES) po BOFplus kurso. Šią pagalbą teikia įvairių sričių specialistai, kurie šiuo metu yra išėję į pensiją.

SVARBU: Kurso pabaigoje kiekvienas dalyvis gauna baigimo pažymėjimą, kuriame išsamiai aprašomos „BOFplus“ kurso metu įgytos žinios ir įgūdžiai bei išbandytos karjeros.

Profesinio konsultavimo teikimas federaliniu lygmeniu Vokietijoje yra ribotas – dauguma konsultavimo veiklų koordinuojamos federalinės žemės lygmeniu. Visą gyvenimą trunkančio profesinio konsultavimo paslauga (vok. *Lebensbegleitende Berufsberatung*)²², kuri vis dar diegiama daugelyje regionų, yra vienintelė tiesioginio profesinio konsultavimo programa, nuosekliai teikiama visoje šalyje. Ši programa siekia pakeisti požiūrį nuo trumpalaikio įsidarbinamumo prie asmenų rėmimo planuojant karjerą ir priimant sprendimus visą gyvenimą.

Karjeros konsultavimo specialistų profesionalumas ir mokymas Vokietijoje vyksta specifinėje, istoriškai įsitvirtinusioje institucinėje aplinkoje, kurioje svarbus vaidmuo tenka Vokietijos valstybinei užimtumo tarnybai (vok. *Bundesagentur für Arbeit*). Po teisinės reformos, panaikinusios profesinio konsultavimo ir įdarbinimo monopolį XX a. 10-ajame dešimtmetyje, karjeros konsultavimo paslaugų, skirtų švietimo ir profesijos pasirinkimui, užimtumui ir socialinei įtraukčiai, aplinka tapo įvairesnė. Vokietijoje: regionai (žemės) yra atsakingi už pagrindines švietimo konsultavimo sritis; savivaldybės teikia konsultacijas, daugiausia dėmesio skiriant suaugusiųjų mokymuisi; universitetai įsteigė savo karjeros tarnybas; privatūs paslaugų teikėjai taip pat teikia karjeros konsultavimo ir koučingo paslaugas. Atsižvelgiant į federalizuotą švietimo sistemą ir bendrą atsakomybę su savivaldybėmis už integraciją į darbo rinką, nėra jokių nacionalinių privalomų teisinių reikalavimų dėl karjeros konsultanto kvalifikacijos.

Visgi, išanalizavus įvairiuose šaltiniuose pateikiamą informaciją, galima pateikti apibendrintą *Vokietijos profesinio / karjeros konsultavimo koncepciją*, kurios penki pagrindiniai tikslai:

- (a) apibrėžti konsultavimą įvairiems gyvenimo etapams ir situacijoms kaip pagrindinę asmens užimtumo skatinimo paslaugą dinamiškoje darbo aplinkoje;
- (b) sukurti skaidrumą vidaus ir išorės suinteresuotosioms šalims dėl konsultavimo pagrindų;
- (c) pateikti specialistams atnaujintą ir konsoliduotą, gerai pagrįstą sistemą, taip pat lengvai prieinamą konsultavimo metodų ir technikų sąrašą;
- (d) toliau plėtoti konsultavimo sėkmės kriterijus ir kokybės standartus;
- (e) sukurti atnaujintą profesinį pagrindą išsamių konsultavimo koncepcijų ir mokymo vienetų kūrimui.

²² https://www.arbeitsagentur.de/datei/die-lebensbegleitende-berufsberatung-der-ba_ba035445.pdf

Vokietijoje pagrindiniai profesinio / karjeros konsultavimo bruožai yra pagrįsti pagrindiniais veikimo elementais ir principais, ypač orientacija į klientą, konstruktyviais darbo santykiais, proceso ir profesinių požiūrių integravimu, profesionalumo ir konsultavimo kompetencija sprendimams kurti. Profesinio / karjeros konsultavimo metodas orientuotas į pagarbus ir dėkingo bendravimo (tarp konsultanto ir konsultuojamojo) užmezgimą ir palaikymą. Jis yra orientuotas į išteklius ir sprendimus bei vadovaujasi refleksyvumo ir skaidrumo užtikrinimo principais viso konsultavimo proceso metu.

Vokietijoje vykdomo profesinio / karjeros konsultavimo koncepcijai būdingi du pagrindiniai formatai:

- (a) orientavimosi ir sprendimų priėmimo konsultavimas, padedantis jauniems žmonėms ir suaugusiems nustatyti savo profesinius tikslus, interesus, kvalifikaciją ir gebėjimus;
- (b) integracijos konsultavimas, padedantis darbo ieškantiems asmenims kurti integracijos strategijas ir jas įgyvendinti.

Dar vienas profesinio / karjeros konsultavimo formatas (c) vis dar kuriamas kaip trečioji konsultavimo perspektyva, toliau plėtojant holistinį į užimtumą orientuotą konsultavimą, siekiant padėti žmonėms, atsidūrusiems sudėtingose gyvenimo situacijose, kad būtų galima grįžti į darbo rinką ir užtikrinti socialinę įtrauktį.

Siekiant kuo didesnio prieinamumo ir abipusio patogumo, Vokietijoje sparčiai vykdomas karjeros konsultavimo paslaugų skaitmeninimas. Šiuo tikslu taikomos kelios strategijos, kurios labai skiriasi savo pobūdžiu ir apimtimi. Norint įvertinti, kiek toli Vokietija pažengusi šiame procese ir kokie plėtros žingsniai planuojami, galima išnagrinėti tris strategines sritis, atsižvelgiant į tai, ar karjeros konsultavimas teikiamas su konsultanto įsikišimu, ar be jo:

- (a) *skaitmeninės savitarnos priemonės be konsultanto įsikišimo*, įskaitant platų įrankių spektrą, vis dažniau integruojamą į daugiav funkcines platformas, tokias kaip informacijos duomenų bazės, internetiniai savęs vertinimai ir darbo portalai. Šie skirtingi pasiūlymai taip pat gali būti įtraukti į procesą orientuotą požiūrį, skirtą skirtingoms temoms ir problemoms (karjeros orientacija, grįžimas, tolesnis mokymasis ir pan.). Ateityje skaitmeniniams pasiūlymams greičiausiai vis svarbesnis taps dar vienas skirtumas: skirtumas tarp dirbtinio intelekto palaikomų ir ne dirbtinio intelekto palaikomų paslaugų;
- (b) *internetinis konsultavimas ir pagalba* reiškia, kad specialistas bendrauja su klientais skaitmeninėmis priemonėmis, tokiomis kaip el. paštas, pokalbių programėlės ar vaizdo įrašai. Jos skiriasi savo laiko struktūra (sinchroninė / asinchroninė), bendravimo forma (rašytinė / žodinė) ir klientų, į kuriuos kreipiamasi (asmenys / grupės), skaičiumi. Socialiniai tinklai taip pat atveria į tarpusavio santykius orientuotus metodus, kuriuos gali inicijuoti arba lydėti konsultantai;
- (c) *skaitmeniniu būdu praturtintas tiesioginis konsultavimas* yra skaitmeninių strategijų dalis, vis dažniau integruojanti skaitmenines savitarnos priemones į konkrečią konsultavimo sesiją. Pavyzdžiui, norint sudaryti sąlygas mobilioms tiesioginėms konsultacijoms skirtingose vietose, specialistams reikia tinkamos aparatinės ir programinės įrangos (pvz., planšetinių kompiuterių, skaitmeninių konsultavimo priemonių). Praktiniam įgyvendinimui labai svarbu, kad jie turėtų pakankamai galimybių ir kompetencijų integruoti skaitmeninius išteklius į savo konsultavimo praktiką.

Nors Vokietijoje vis dar dominuoja fizinio susitikimo metu vykstančio karjeros konsultavimo ir orientavimo atvejai, karjeros konsultantams yra rekomenduojama kuo sparčiau įgyti ateityje būsiančių itin reikalingų skaitmeninių gebėjimų, kurie apimtų tris lygius:

- (a) *bazinis skaitmeninis raštingumas*: techniniai įgūdžiai valdyti, kurti ir pritaikyti technologijas, suprasti, kaip technologijos keičia mūsų sąveikos būdą, suprasti, kaip technologijos gali būti naudojamos platesniems tikslams pasiekti, įtraukti technologijas į aktyvų dialogą su aplinka;
- (b) *specifiniai skaitmeniniai įgūdžiai*, skirti karjeros konsultavimo kontekstui: pvz., skaitmeninių programų valdymas klientų administravime, skaitmeninių komunikacijos priemonių, platformų, testų naudojimas, darbas skaitmeninėje erdvėje;
- (c) *mišraus arba integruoto, į klientą orientuoto konsultavimo paslaugų teikimo daugiakanalėje aplinkoje įgūdžiai*, įskaitant pažangius skaitmeninius įgūdžius, skirtus konkrečioms konsultavimo aplinkoms, pvz., turinio kūrimas socialinei žiniasklaidai, dirbtinio intelekto naudojimas. Vadovybės sukurtas integruotas paslaugų modelis ir procesai yra būtina sąlyga tokioms paslaugoms teikti.

Taip pat būtini tarpdisciplininiai gebėjimai ir įpročiai, įskaitant „mokymosi mokytis“ įprotį ir savęs vertinimą: nuolatinę savirefleksiją, atsižvelgiant į savo mąstyseną, elgesį ir prisitaikymą prie naujų aplinkybių.

1.1.3. Švedijos atvejis

Švedijoje profesinis ir karjeros konsultavimas yra platesnės švietimo ir užimtumo iniciatyvos dalis ir nėra traktuojamas kaip atskiras politinis klausimas. Dvi su šia tema susijusios ministerijos yra Švietimo ir mokslinių tyrimų ministerija²³ bei Užimtumo ministerija²⁴. Viešojo sektoriaus švietimo ir užimtumo institucijos bei švietimo teikėjai, paprastai savivaldybės, yra pagrindiniai subjektai, atsakingi už konsultavimo ir orientavimo paslaugas. Tuo tarpu švietimo ir mokymo įstaigoms yra priskirta atsakomybė už besimokančiųjų ir studentų konsultavimą.

Profesinio konsultavimo, karjeros planavimo ir švietimo bei profesinio informavimo paslaugos, teikiamos įdarbinimo biuruose, pirmiausia skirtos tiems, kurie nesimoko švietimo ir mokymo įstaigose. Tačiau visos įdarbinimo biurų teikiamos konsultavimo ir orientavimo paslaugos taip pat teikiamos ir profesinio mokymo įstaigų mokinimas bei studentams. Teisė į nemokamą konsultavimą Švedijoje yra individuali teisė. Tai reiškia, kad konkrečios investicijos skiriamos skirtingoms specialiųjų poreikių grupėms, tokioms kaip: jaunimas, kuris nedirba ir nesimoko; ilgalaikiai bedarbiai jauni žmonės; neseiniai atvykę į Švediją asmenys; jaunimas su specialiaisiais poreikiais.

Sparčiai gausėjant į Švediją atvykstančių asmenų ir todėl atsirandant vis įvairesnių su trečiųjų šalių piliečiu nedarbu ar nesimokymu (neturint profesinės kvalifikacijos) susijusių problemų, 2017 m. Švedijoje buvo atlikta vyriausybės iniciuota darbo rinkos profesinio konsultavimo paslaugų peržiūra. Jos tikslas buvo pagerinti Švedijos valstybinės užimtumo tarnybos (Arbetsförmedlingen²⁵) teikiamas profesinio konsultavimo paslaugas. Todėl užimtumo tarnybos pasitelkti ekspertai parengė vidinę profesinio konsultavimo strategiją²⁶ (švedų kalba). Šios strategijos tikslas – padėti agentūrai įgyvendinti pokyčius, reikalingus norint teikti profesionalų ir lygiavertį aukštos kokybės karjeros

²³ <https://www.government.se/government-of-sweden/ministry-of-education-and-research/>

²⁴ <https://www.government.se/government-of-sweden/ministry-of-employment/>

²⁵ <https://arbetsformedlingen.se>

²⁶ <https://www.lararfortbildning.se/media/2205/tarja-stahl-arbetsformedlingen-vk3.pdf>

konsultavimą. Strategijoje nurodoma, kad karjeros konsultavimas apima įvairią veiklą, kuri suteikia galimybę įvairaus amžiaus ir gyvenimo etapo žmonėms, atsižvelgiant į jų stipriąsias puses, įgūdžius ir pomėgius, priimti prasmingus sprendimus, susijusius su išsilavinimu ir darbu, bei valdyti mokymąsi, darbą ir kitas situacijas, kuriose stipriosios pusės ir įgūdžiai ugdomi visą gyvenimą.

Siekdama patenkinti skirtingus poreikius, Švedijos valstybinė užimtumo tarnyba įvairiais kanalais siūlo trijų lygių karjeros konsultavimą:

- 1) *informacija apie karjeros konsultavimą*. Teikiama informacija apie profesijas, mokymosi galimybes ir darbo rinkos perspektyvas, suteikiama galimybė užduoti ir gauti atsakymus į bendro pobūdžio klausimus. Informacija prieinama visiems asmenims ir teikiama daugiausia skaitmeniniais kanalais, bet prireikus ir asmeniškai.
- 2) *orientuojantis karjeros konsultavimas* siūlomas tiems, kuriems jo reikia. Orientuojantis karjeros konsultavimas skirtas papildyti orientavimo informaciją, kad asmuo turėtų galimybę gauti atsakymus į bendrus klausimus apie išsilavinimą ir darbo rinką, taip pat į labiau su asmeniu susijusius orientuojančio pobūdžio klausimus.
- 3) *kvalifikuotas karjeros konsultavimas* siūlo sistemingą ir į procesą orientotą paramą, kad asmuo geriau suprastų savo aplinkybes ir galėtų jas palyginti su darbo rinkos reikalavimais bei galimybėmis siekti užsibrėžtų tikslų. Tai galima padaryti per vieną ar kelis struktūrizuotus konsultavimo pokalbius, individualiai arba grupėje.

Švedijoje suprantama, kad profesijos ir karjeros konsultanto darbas apima įvairius klausimus ir problemas, susijusias su profesine etika. Konsultavimas vyksta srityje, kuriai būdingos sudėtingos problemos, kur dažnai reikia priešpastatyti skirtingus poreikius ir įsipareigojimus, o daugelis klausimų yra atviri interpretacijai. Konsultavimas dažnai vyksta tokiose situacijose, kai gali kilti konfliktas tarp asmens ir visuomenės / organizacijų interesų, ir kai reikia atsižvelgti į skirtingus poreikius ir įsipareigojimus bei juos palyginti. Santykiai tarp konsultanto ir kliento taip pat nėra lygiaverčiai, kai kalbama apie dalyvaujančiųjų poziciją ir situaciją. Daugeliu atvejų konsultavimo tikslines grupes sudaro asmenys, kurie vienaip ar kitaip yra pažeidžiami. Taigi su profesine etika susiję klausimai ir pozicijos yra nuolatiniai konsultavimo praktikos elementai, o konsultanto gebėjimas dirbti reflektyviai ir sąmoningai yra gyvybiškai svarbus situacijose, kai reikia laikytis etinės pozicijos. Konsultavimo metu kylančių prielaidų ir problemų sudėtingumas kelia griežtus reikalavimus konsultanto etiniam sąmoningumui. Etinis sąmoningumas iš esmės apima žinias, kritinį mąstymą, analitinius gebėjimus ir gebėjimą atlikti tinkamus vertinimus. Etinio sąmoningumo ugdymas yra labai svarbus profesijos patikimumui ir sąžiningumui.

PROFESIJOS IR KARJEROS KONSULTANTO ETIKOS GAIRĖS²⁷

Visų žmonių lygiavertiškumas turėtų būti viso konsultavimo darbo pagrindas. Konsultantai gerbia unikalumą ir lygią kiekvieno žmogaus vertę. Jie skatina teisingumą ir vienodą elgesį bei kovoja su visomis diskriminacijos formomis. Konsultantai remia sąmoningus ir kruopščiai apgalvotus asmenų pasirinkimus švietimo ir profesinio gyvenimo srityse. Konsultantai daugiausia dėmesio skiria individualiam asmeniui ir nėra veikiami specialių interesų. Veiksmų laisvė, pasirinkimo laisvė, apsisprendimo laisvė ir asmeniniai sprendimai yra principai, įkūnyti žmogaus orumo

²⁷ Šaltinis: Švedijos karjeros konsultantų asociacijos (Sveriges Vägledarförning) parengta Karjeros konsultantų etikos deklaracija. <https://www.vagledarforeningen.se/wp-content/uploads/2018/02/SVF-Declaration-Etical-principles-guidelines.pdf>

stebėjime ir išsaugojime, ir apima pagarbą bei individo stiprinimą. Konsultavimas grindžiamas mokslinė teorija ir metodologija, o atspirties tašku naudoja teorijų formavimąsi konsultavimo srityje. Konsultavimas taip pat grindžiamas sukaupta profesine patirtimi.

Profesija

- Konsultantai stengiasi palaikyti ir tobulinti savo profesinę kompetenciją.
- Konsultantai siekia mokytis vieni iš kitų ir sistemingai dalytis savo patirtimi bei žiniomis.
- Konsultantai seka savo srities metodų, teorijų ir tyrimų pažangą.
- Konsultantai siekia gerai pažinti save ir suvokti savo požiūrį bei vertybes individo ir visuomenės atžvilgiu.
- Konsultantai pabrėžia savo profesinės kompetencijos ribas ir pasitelkia kitų ekspertų pagalbą, kai tai atitinka kliento interesus.

Individas

- Konsultantai su konsultuojamais asmenimis elgiasi pagarbiai ir siekdami užmegzti gerus santykius.
- Konsultantai su informacija, kurią gauna apie konsultuojamo asmens asmenines aplinkybes, elgiasi su didžiausia pagarba, stengdamiesi apsaugoti konsultuojamo asmens privatumą.
- Konsultantai žino ir laikosi galiojančius įstatymus ir kitus teisės aktus, reglamentuojančius jų konfidencialumo pareigą.
- Konsultantai aiškiai išdėsto susitikimo sąlygas ir savo patirtį, o konsultavimo procesą pritaiko prie konkrečių kliento poreikių ir situacijos.
- Konsultantai siekia pateikti aktualią, aiškią ir objektyvią informaciją.

Visuomenė

- Konsultantai žino įstatymus, potvarkius ir tikslus, kurie reglamentuoja ir daro įtaką konsultavimui.
- Konsultantai atkreipia dėmesį į visuomenės neteisybę ir deda visas pastangas ginti konsultuojamo asmens interesus.
- Konsultantai, priimdami sprendimus, siekia nešališkumo ir neutralumo, yra pasirengę pagrįsti savo požiūrį ir veiksmus.

Profesinio karjeros konsultavimo specialistų rengimas Švedijoje yra daugiaplanis, apimantis formalųjį švietimą, kvalifikacijos kėlimą ir nuolatinį profesinį tobulėjimą. Ruošiant šiuos specialistus pagrindinis dėmesys skiriamas karjeros konsultavimo teorijos ir praktikos žinių, Švedijos švietimo ir darbo rinkos žinių bei socialinių mokslų principų ugdymui. Bakalauro programa, kurios apimtis siekia 180 ECTS²⁸ kreditų, suteikianti studijų ir karjeros konsultavimo bakalauro laipsnį, siūloma trijuose Švedijos universitetuose: Malmės universitete²⁹ (tik švedų kalba), Stokholmo universitete³⁰ (tik švedų kalba) ir Umeå universitete³¹ (tik švedų kalba). Pagrindinės mokymo sritys: *karjeros konsultavimo teorija ir praktika* (tai apima karjeros plėtros teorijų, konsultavimo metodikų ir etinių aspektų

²⁸ ECTS reiškia Europos kreditų perkėlimo sistemą (angl. *European Credit Transfer and Accumulation System*). Tai yra sistema, skirta palengvinti studentų judėjimą tarp skirtingų Europos aukštojo mokslo įstaigų ir užtikrinti, kad studijos ir įgytos kvalifikacijos būtų pripažįstamos tarptautiniu mastu.

²⁹ <https://mau.se/en/>

³⁰ <https://www.su.se/english/>

³¹ <https://www.umu.se/en/>

supratimą); *Švedijos švietimo ir darbo rinkos žinios* (konsultantai turi išmanyti Švedijos švietimo sistemą (įskaitant profesinį mokymą), skirtingas profesijas ir darbo rinkos tendencijas); *socialiniai mokslai* (mokymuose įtraukiamos žinios iš tokių sričių kaip psichologija, sociologija ir elgsenos mokslai, siekiant geriau suprasti asmenis ir jų karjeros pasirinkimus); *socialinių partnerių įtraukimas* (akcentuojamas socialinių partnerių (darbdavių ir profesinių sąjungų) įtraukimas į profesinį mokymą ir konsultavimą, mokymai taip pat gali apimti ir bendradarbiavimo su šiais partneriais žinias).

I.1.4. Norvegijos atvejis

Naujai atvykę į Norvegiją trečiųjų šalių piliečiai, jų šeimos ir kiti asmenys susiduria su ypatingais iššūkiais kurdami naują gyvenimą šioje šalyje. Siekdama palengvinti šios grupės integraciją į visuomenę ir padidinti jos ekonominę nepriklausomybę, Norvegija 2004 m. įsteigė Norvegijos įvadinę programą³², kuri yra sukurta kaip individualiai pritaikyta dieninė ir paprastai daugiamečių programa atvykėliams į Norvegiją ir jų šeimos nariams, taip pat asmenims, kuriems suteiktas leidimas gyventi dėl kitų humanitarinių priežasčių, ir jų šeimoms³³. Įvadinė programa yra individualiai pritaikyta dieninė įgūdžių įgijimo programa, kurios tikslas – padidinti naujai atvykusių imigrantų galimybes dalyvauti darbiname ir socialiniame gyvenime bei padidinti jų finansinę nepriklausomybę. Pagrindiniai programos elementai yra norvegų kalbos³⁴ ir socialinių mokslų mokymai bei priemonės, kurios parengia dalyvį tolesniam mokymuisi / švietimui ar darbui. Įvadinės programos metu trečiųjų šalių piliečiai ir kiti užsieniečiai taip pat turi dalyvauti privalomoje profesinio mokymo programoje. Tikslinė šios programos grupė yra 18–55 metų amžiaus asmenys. Norvegijoje veikia naujas Integracijos per mokymą, švietimą ir darbą įstatymas³⁵, kuris taikomas asmenims, atvykstantiems į Norvegiją po 2021 m. sausio 1 d. Vadovaujantis šiuo teisės aktu, visi įvadinės programos tikslinės grupės dalyviai turi teisę ir pareigą dalyvauti jų asmeninio kompetencijų žemėlapio sudarymo procedūroje bei gauti karjeros konsultavimo paslaugas. Tai turėtų padėti pritaikyti įvadinę programą prie kiekvieno asmens individualių poreikių. Pagal įstatymą kiekviena savivaldybė privalo į šalį atvykusio ir leidimą gyventi Norvegijoje gavusio asmens įgūdžių žemėlapio sudarymo procedūrą, o apskričių valdžios institucijoms priklausantys regioniniai karjeros centrai šiems asmenims privalo teikti karjeros konsultavimą.

Norvegijoje vis labiau pripažįstama profesinio orientavimo specialistų mokymo svarba. Yra keletas skirtingų karjeros orientavimo specialistų švietimo ir mokymo programų, pavyzdžiui Oslo Metropolitan universiteto³⁶ vienerių metų trukmės studijų pavyzdys³⁷, apimantis šiuos dalykus:

- **1 dalykas. Karjeros konsultavimas – pagrindai ir principai:** dėmesys skiriamas teoriniams ir praktiniams profesinio konsultavimo kvalifikaciniais įgūdžiams. Turinys apima įvadą į pagrindines su karjeros konsultavimo paslaugomis susijusias sritis, tokias kaip teisės aktai,

³² <https://www.regjeringen.no/en/topics/immigration-and-integration/asd/Verkemiddel-i-integreringsarbeidet/introduksjonsprogram/id2343472/>

³³ Nuo 2021 m. neseniai į Norvegiją atvykę pabėgėliai paprastai turi teisę ir pareigą gauti profesinio konsultavimo paslaugas. Nors anksčiau pabėgėliai ir imigrantai turėjo teisę kreiptis dėl profesinio konsultavimo taip pat, kaip ir kiti gyventojai, dabar tai oficialiai įtvirtinta vyriausybės integracijos politikos priemonėse.

³⁴ Norėdami gauti nuolatinę gyvenamąją vietą, imigrantai turi pateikti dokumentus, įrodančius iš anksto nustatytą norvegų kalbos mokymo valandų (250/550) baigimą, arba išlaikyti norvegų kalbos testą bent A2 lygiu. Bet kuriuo atveju jie privalo išlaikyti žodinį norvegų kalbos egzaminą A1 lygiu.

³⁵ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-11-06-127>

³⁶ <https://www.oslomet.no/en/>

³⁷ https://utdanning.no/utdanning/oslomet.no/karriereveiledning_og_sosialpedagogisk_radgivning

teisės ir reglamentai, reglamentuojantys profesinį ir švietimo pasirinkimą, ir procesas, vedantis prie pasirinkimo. Dalyke taip pat aptariami konsultavimo žemėlapių sudarymo įrankiai, strategijos ir metodai.

- ✎ **2 dalykas.** *Karjeros konsultavimas – tinklaveika ir sisteminė perspektyva:* dėmesys skiriamas strateginiam darbui ir sistemų supratimui karjeros konsultavime. Kurso turinį sudaro, be kita ko, žinios apie darbinį gyvenimą ir švietimo struktūrą, organizacinį supratimą, pokyčių procesus ir tinklaveiką.
- ✎ **3 dalykas.** *Švietimo gerovės konsultavimas – pagrindai ir individuali perspektyva:* dėmesys skiriamas marginalizuotoms grupėms mokymo kursuose, žmonėms su psichosocialiniais sutrikimais ir konfliktų valdymui. Dėmesys perkeltas nuo konsultavimo į patarimus.
- ✎ **4 dalykas.** *Socialinis-pedagoginis konsultavimas – sisteminė perspektyva:* dėmesys skiriamas sisteminiam supratimui ir tinklaveikai visuomenėje orientuotoje perspektyvoje. Tai apima, be kita ko, darbą su pokyčiais, konfliktų valdymą ir daugiakultūrį konsultavimą.

Profesinio ir karjeros konsultavimo specialisto mokymo turinyje konsultanto vaidmuo skirstomas į dvi funkcijas: karjeros konsultavimą ir švietimo gerovės konsultavimą. Pagrindinė švietimo gerovės konsultavimo užduotis – padėti asmenims pasiekti socialinės ir akademinės sėkmės. Atitinkamai, studentai specialistai taip pat gali dalyvauti su abiem šiomis funkcijomis susijusiame švietime ir mokyme, siekiant bendresnio konsultavimo laipsnio. Taip pat yra tolesnis profesinio konsultavimo išsilavinimas (30 ECTS kreditų). Studijų kursas pagrįstas trimis pagrindinėmis temomis: *karjeros plėtra ir besikeičiantis karjeros konsultavimas, konsultavimo procesai ir darbo metodai, karjeros konsultavimas organizaciniu ir tinklo požiūriu.*

I.1.5. Danijos atvejis

Dėl ilgamečių suaugusiųjų švietimo tradicijų Danija turi gana gerai veikiančią švietimo ir mokymo sistemą, skirtą remti migrantus ir pabėgėlius. Visų pirma, Danijos vaikų ir švietimo ministerija³⁸ siūlo tvirtą nacionalinę paramos sistemą. Antra, Danijos savivaldybės atlieka labai svarbų vaidmenį koordinuojant ir kuriant ryšius tarp formaliojo mokymo sistemos ir vietos darbo rinkos, socialinės gerovės tarnybų ir įtraukiant pilietinę visuomenę. Tai sukuria integruotą politikos sistemą, kurios rezultatas – vis didesnė sėkmė tobulinant daugybės migrant ir pabėgėlių kvalifikaciją.

Danijos socialinės gerovės sistemoje pabėgėliai ir prieglobsčio prašytojai paskirstomi 98 savivaldybėms pagal kvotų sistemą, ir kadangi daugelis jų negali grįžti į savo gimtąją šalį ilgesniam laikui, kvalifikacijos kėlimas yra svarbi strategija. Trečiųjų šalių migrantai, kurie nėra nei pabėgėliai, nei prieglobsčio prašytojai, turi būti pakviesti privačių įmonių ir darbdavių, be to, jie turi atitikti griežtus kriterijus, susijusius su darbo sutartimis, atlyginimo lygiu ir kt.

Danijoje profesinį konsultavimą migrantams teikia Studijų ir karjeros konsultavimo tarnyba (*Studievalg Danmark*)³⁹ – nacionalinė organizacija, teikianti nemokamas, nepriklausomas ir asmenines konsultacijas švietimo ir karjeros klausimais. Migrantai gali naudotis šiomis konsultacijomis, kad galėtų orientuotis Danijos švietimo ir profesinio mokymo sistemoje, įskaitant kvalifikaciją ir darbo galimybių supratimą. Kalbos barjerai ir įvairūs išsilavinimo trūkumai Danijoje sprendžiami migrantams teikiant individualiai pritaikytą paramą ir kalbų kursus. Į Daniją gyventi ir dirbti persikėlę žmonės turi

³⁸ <https://eng.uvm.dk>

³⁹ <https://studievalg.dk/study-in-denmark/>

teisę į nemokamas danų kalbos pamokas. Vietos savivaldybės užtikrina, kad visi nauji gyventojai turėtų galimybę mokytis danų kalbos. Danijos kalbos kursų įstatyme⁴⁰ skiriami "I" kurso dalyviai ir "S" kurso dalyviai:

- ↳ "I" kurso dalyviai yra pabėgėliai ir su pabėgėliais susijungę šeimos nariai.
- ↳ "S" kurso dalyviai yra užsienio darbuotojai, studentai ir kt. "S" kurso dalyviams siūlomos danų kalbos pamokos kaip įvadinio kurso dalis, bet priimti šį pasiūlymą nėra privaloma. Visgi, jei pasirenka siūlomą modulį, "S" kurso dalyviai privalo sumokėti 2 000 DKK užstatą. Užstatas grąžinamas, jei "S" kurso dalyvis per nustatytą terminą išlaiko modulio testus ir baigiamąjį egzaminą.

Danų kalbos kursai yra suskirstyti į tris programas:

- ↳ **1-oji danų kalbos programa** skirta kursų dalyviams, kurie nemoka skaityti ir rašyti gimtąja kalba arba nemoka lotyniškos abėcėlės. Tikslas – suteikti pagrindinius žodinius ir rašytinius danų kalbos įgūdžius, kurie leis asmeniui susitvarkyti darbo rinkoje ir visuomenėje. 1-oji danų kalbos programa baigiama „Danų kalbos 1“ testu.
- ↳ **2-oji danų kalbos programa** skirta kursų dalyviams, įgijusiems pagrindinį išsilavinimą savo gimtojoje šalyje. Tikslas – suteikti dalyviams galimybę suprasti, kalbėti, skaityti ir rašyti danų kalba, kad jie galėtų susitvarkyti su darbo rinka ir darbo rinkos mokymo programomis bei apskritai funkcionuoti visuomenėje. 2-oji danų kalbos programa baigiama „Danų kalbos 2“ testu.
- ↳ **3-oji danų kalbos programa** skirta kursų dalyviams, įgijusiems aukštesnį nei pagrindinis išsilavinimą savo gimtojoje šalyje ir išklausiusiems profesinio mokymo arba aukštojo mokslo programą. Tikslas – ugdyti funkcionaliai komunikuojamą kalbą, kuri leistų asmeniui susitvarkyti darbo rinkoje, švietimo sistemoje ir apskritai visuomenėje. Danijos kalbos 3-ioji programa baigiama Danijos kalbos 3 testu arba, aukštesniame lygmenyje – „Studieprøven“⁴¹ egzaminu, kuris yra būtinas norint studijuoti Danijos universitete.

Danijoje švietimo ir profesinio orientavimo paslaugoms teikiamas itin aukštas prioritetas. Danijos orientavimo sistema siekia suteikti lengvą prieigą prie aukštos kokybės orientavimo paslaugų. Orientavimas laikomas nuolatinio procesu, kuris turėtų padėti asmenims geriau suvokti savo gebėjimus, pomėgius ir galimybes, taip suteikiant jiems pagrindą priimti kvalifikuotus sprendimus dėl išsilavinimo ir užimtumo. Siekiant užtikrinti, kad visi piliečiai turėtų prieigą prie kokybiškos informacijos apie išsilavinimą ir profesijas, įvairių tipų orientavimo centrai veikia nepriklausomai nuo sektorių ir institucinių interesų. Šie tipai apima savivaldybių jaunimo orientavimo skyrius, regioninius orientavimo centrus, internetines platformas, tokias kaip „UddannelsesGuiden“⁴² ar eGuidance⁴³.

Danijoje profesinio ir karjeros konsultavimo specialistai ruošiami derinant formalųjį išsilavinimą, praktinę patirtį ir nuolatinį profesinį tobulėjimą. Tai apima universitetinio lygio programas, specializuotus

⁴⁰ „Danų kalbos kursų įstatymas“ yra šnekamosios kalbos terminas, reiškiantis oficialią danų kalbos mokymo sistemą suaugusiems užsieniečiams Danijoje. Tai ne vienas įvardytas įstatymas, o įstatymu, pirmiausia „Danijos suaugusiųjų užsieniečių švietimo įstatymu“, nustatyta sistema. Ši sistema teikia nemokamus arba subsidijuojamus danų kalbos kursus reikalingiems asmenims, ypač naujai atvykusiems užsieniečiams, pabėgėliams ir asmenims, turintiems leidimus susijungti šeimai.

⁴¹ <https://www.studieskolen.dk/en/tests/danish-tests/studieproeven>

⁴² <https://www.ug.dk>

⁴³ <https://www.ug.dk/programmes/study-guidance-denmark>

mokymus konkrečioms vaidmenims, pavyzdžiui, e-konsultavimo konsultantams, ir dalyvavimą suinteresuotųjų šalių tinkluose.

Vienas iš Danijos konsultavimo sistemos tikslų – tobulinti konsultavimo specialistų kvalifikaciją ir kompetenciją, siekiant teikti profesionalias profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas Danijoje. Todėl visų sektorių konsultavimo specialistams siūloma viena bendra mokymo programa. Savivaldybių konsultavimo skyriuose, regioniniuose konsultavimo centruose ir eGuidance sistemoje dirbantys konsultavimo specialistai privalo baigti magistro lygmens programą švietimo ir profesinio konsultavimo srityje arba bakalauro studijų programą viešojo administravimo srityje. Didelę profesinio ir karjeros konsultavimo patirtį turintiems specialistams taip pat yra sudaryta galimybė kreiptis dėl savo kompetencijų ir ankstesnio mokymosi įvertinimo ir pripažinimo.

Šeši koledžai visoje šalyje siūlo neakivaizdinių studijų programą būsimiems profesinio ir karjeros konsultavimo specialistams. Ši programa atitinka 12 mėnesių dieninių studijų ir susideda iš trijų pagrindinių modulių, dviejų ar trijų pasirenkamųjų modulių bei diplominio darbo. Programos apimtis yra 60 ECTS taškų. Priėmimo reikalavimai į šią programą yra minimalūs: būti baigus mažiausiai trumpojo ciklo (dvejų metų) aukštojo mokslo programą bei turėti dvejų metų profesinio ir karjeros konsultavimo darbo patirtį. Danijoje Orhuso universitete galima studijuoti konsultavimo magistro studijas. Jos atitinka 12 mėnesių dienes studijas ir yra vertos 60 ECTS taškų. Priėmimo reikalavimai yra minimalūs – baigta vidutinio ciklo (trejų metų) aukštojo mokslo programa ir dvejų metų atitinkama darbo patirtis. Šiose studijų programose mokoma:

- ↳ *karjeros planavimo ir karjeros valdymo mokymo;*
- ↳ *profesinių kompetencijų ugdymo taikant orientavimo ir konsultavimo praktiką švietimo kontekstuose, tokiuose kaip vidurinės mokyklos, universitetai ir sveikatos priežiūros sistemos;*
- ↳ *socialinio teisingumo ir etinių klausimų orientavimo praktikoje;*
- ↳ *kolektyvinės priežiūros praktikos švietimo ir sveikatos priežiūros kontekstuose;*
- ↳ *tarpdisciplininio ir sektorių bendradarbiavimo bei orientavimo praktikos švietimo ir sveikatos priežiūros kontekstuose.*

Danijoje švietimo ir profesinio konsultavimo etikos principai grindžiami švietimo ir profesinio konsultavimo suvokimu kaip informacijos, mokymo, praktinės veiklos ir individualių pokalbių sąveikos procesu, kuris gali tapti piliečio švietimo programos ir karjeros kelio pasirinkimo, taip pat susijusių gyvenimo sąlygų pagrindu. Taigi švietimo ir profesinis konsultavimas apima nuo vaikams ir jaunimui skirtos konsultavimo veiklos iki suaugusiųjų konsultavimo paslaugų – nuo pradinės ir vidurinės mokyklos konsultavimo iki konsultavimo, susijusio su pagrindiniu ugdymu, tęstiniu mokymusi, aukštojo mokslo, taip pat karjeros konsultavimu. Konsultavimas gali vykti akis į akį arba vadinamojo „virtualaus“ ir IT konsultavimo forma. Danijoje suprantama, kad konsultavimas visada vyksta kontekste – sąlygomis ir struktūromis, kurios dažnai turi institucinį kontekstą ir yra įtvirtintos politikoje bei visuomenėje. Kontekstas gali atstovauti visuomenės lygmens tikslams ir interesams, ne visada atitinkantiems piliečio interesų sferą⁴⁴.

⁴⁴ Šaltinis: Principles for Ethics in Educational and Vocational Guidance, https://ufm.dk/en/education/internationalisation-and-cooperation/international-cooperation-on-guidance/euroguidance-denmark/publications-and-fact-sheets/fue-ethical-principles_finalversion_pdf_april2007.pdf

Penki konsultavimo etikos principai suformuluoti remiantis dviem pagrindinėmis sąlygomis:

- ✚ **ETIKA IR GERAS GYVENIMAS.** Etika reiškia pastangas „daryti gera“ ir apmąstymus apie „gerą gyvenimą“ kartu su kitais ir kitiems. Profesionalus konsultavimo specialistas pirmiausia yra įsipareigojęs rūpintis piliečiu, o profesijos etika remiasi giliu konsultavimo specialisto įsipareigojimu šiuo atžvilgiu. Tai būtina sąlyga, kad asmuo pasitiktų konsultavimo specialistu, o vėliau ir specialisto gebėjimu atlikti savo darbą. Todėl asmens gerovės ir gyvenimo sąlygų gerinimas yra esminė vertybė švietimo ir profesinio konsultavimo srityje.
- ✚ **ETIKA IR PROFESINĖ ATSAKOMYBĖ.** Švietimo ir profesinis konsultavimas gali turėti lemiamos reikšmės piliečio galimybėms ir pasirinkimams, todėl konsultavimo specialisto atsakomybė yra tokia pat svarbi. Todėl svarbu, kad konsultavimo specialistai žinotų apie profesijos ypatybes ir iš to kylančią profesinę atsakomybę.

Švietimo ir profesinio konsultavimo etikos principai:

- ✚ **PAGARBA.** Visos konsultavimo paslaugos grindžiamos esminiu pagarbos konsultuojamam asmeniui jausmu ir piliečių apsisprendimo teisės pripažinimu. Konsultavimo specialistas savo pastangas turi grįsti konsultuojamo asmens sąžiningumu, orumu ir suverenitetu, priimdamas sprendimus dėl švietimo, karjeros ir gyvenimo sąlygų. Tuo pačiu metu konsultavimo specialistas turi skatinti ir raginti konsultuojamą asmenį apmąstyti savo galimybes ir pasirinkimus.
- ✚ **LYGYBĖ.** Konsultavimo proceso metu konsultuojamas asmuo turi būti pripažintas, lygus ir be išankstinių nuostatų, susijusių su lytimi, amžiumi, religija, negalia, seksualine orientacija, etnine kilmė, socialine padėtimi ir išsilavinimu. Konsultavimo specialistas privalo pripažinti ir gerbti šią įvairovę.
- ✚ **NEPRIKLAUSOMYBĖ.** Konsultavimo paslaugos turi atsižvelgti į konsultuojamo asmens interesus ir būti neutralios bei nepriklausomos nuo politinių, institucinių ir kitų specialiųjų interesų. Konsultavimo paslaugos visada teikiamos tam tikrame kontekste ir todėl visada priklauso nuo laiko, vietos, konsultavimo specialisto ir konsultuojamo asmens santykių, institucinio konteksto bei socialinių ir visuomeninių sąlygų ir galimybių. Todėl visiškas neutralumas ir nepriklausomumas neįmanomas; Tai veikia vertybės, kurias profesinio konsultavimo specialistas turi stengtis įgyvendinti žinodamas apie galios ir konteksto santykius tarp savęs ir konsultuojamo asmens, taip pat sutelkdamas dėmesį į piliečio interesus ir gyvenimo sąlygas.
- ✚ **ATVIRUMAS.** Konsultuojamam asmeniui turi būti aiškiai išdėstytas kontekstas, sistema ir sąlygos, kuriomis vyksta konsultavimo procesas. Jei konsultavimo specialistas turi konkrečią pareigą perduoti informaciją, tai turi būti aiškiai išdėstyta konsultuojamam asmeniui. Tais atvejais, kai konsultavimo specialistas atlieka funkciją, susijusią su konsultuojamo asmens kontrole ir apribojimais, tai turi būti aiškiai išdėstyta konsultuojamam asmeniui. Pavyzdžiui, taip gali būti, jei konsultavimo specialistas dirba įstaigoje ir yra atsakingas už atranką ir įdarbinimą švietimo ir mokymo įstaigoms arba suinteresuotoms įstaigoms / įmonėms.
- ✚ **KONFIDENCIALUMAS.** Švietimo ir profesinis konsultavimas turi būti grindžiamas abipusiu pasitikėjimu tarp konsultuojamo asmens ir konsultavimo specialisto. Jei konsultavimo specialistas turi aptarti konsultuojamo asmens situaciją su kitomis šalimis, tai turi būti daroma tik gavus aiškų atitinkamo konsultuojamo asmens leidimą. Tais atvejais, kai konsultavimo specialistas privalo perduoti informaciją valdžios institucijoms pagal atitinkamas taisykles ir teisės aktus, konsultavimo specialistas privalo informuoti konsultuojamą asmenį, kokia informacija yra perduodama. Konsultavimo specialistas privalo perduoti tik konkrečią informaciją, o ne vertinimus, susijusius su asmeniniais santykiais.

I.1.6. Suomijos atvejis

Suomija taiko visapusišką migrantų integracijos modelį, daugiausia dėmesio skirdama paslaugų prieinamumo gerinimui, bendruomenės sanglaudos stiprinimui ir užimtumo skatinimui. Suomijos integracijos politika siekia suteikti imigrantams žinių ir įgūdžių, reikalingų visapusiškam dalyvavimui Suomijos visuomenės gyvenime. Tai apima tokias paslaugas kaip orientavimas ir konsultavimas, kalbų mokymas ir parama įsidarbinant. Suomijos modelis laikomas visapusišku, todėl jis patenka tarp dešimties geriausių šalių – antroji pozicija – migrantų integracijos politikos indekse (MIPEX)⁴⁵. Prioritetinės Suomijos integracijos politikos sritys yra šios: skatinti imigrantų užimtumą, skatinti imigrantus mokytis suomių arba švedų kalbų, didinti pačių imigrantų atsakomybę už integraciją, remti visuomenės taisyklių ir įsipareigojimų perėmimą, remti imigrantų šeimų, ypač moterų, integraciją, užtikrinti sklandų ir gerai valdomą tarptautinės apsaugos gavėjų nukreipimą į savivaldybes, remti integracijos operatorių bendradarbiavimą, įtraukti pilietinę visuomenę į integracijos darbą.

Nors Suomijai būdingas itin aukštas integracinės politikos priemonių įgyvendinimo reitingas, jis turi ir neigiamų aspektų, dėl kurių šalies vyriausybės siūlymu, nuolatinio leidimo gyventi išdavimo sąlygos turėtų būti sugriežtintos, be kita ko, pratęsiant leidimui reikalingą nepertraukiamo gyvenimo šalyje laikotarpį⁴⁶. Dėl šių sugriežtinimų, ateityje tiek esami, tiek nauji migrantai privalės mokėti suomių arba švedų kalbą ir privalės turėti tam tikros trukmės darbo patirtį. Šie įstatymų pakeitimai turėtų įsigalioti 2026 m. sausio 8 d.

Jau minėta, kad Suomija taiko keletą priemonių migrantams integruoti, daugiausia dėmesio skirdama *užimtumui* (pagrindinis dėmesys skiriamas migrantų pagalbai ieškant darbo, mokant kalbos, pripažįstant įgūdžius ir teikiant karjeros konsultavimo paslaugas), *kalbos mokymui* (siekiant pagerinti bendravimą ir dalyvavimą visuomenės gyvenime, siūlomi suomių arba švedų kalbos kursai.) ir *aktyviam dalyvavimui visuomenės gyvenime* (savivaldybės siūlo daugiakalbius pilietinio orientavimo kursus kaip integracijos programų dalį, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama Suomijos visuomenės taisyklėms ir pareigoms).

Pagrindinis visų orientavimo ir konsultavimo paslaugų tikslas Suomijoje yra padėti asmenims priimti sprendimus dėl išsilavinimo ir valdyti savo karjerą, remiantis mokymosi visą gyvenimą principu. Kiekvienas Suomijoje turi teisę į orientavimo ir konsultavimo paslaugas, nepriklausomai nuo to, ar jie studijuoja, dirba, yra bedarbiai ar nedalyvauja darbo rinkoje. Valstybinės švietimo ir užimtumo institucijos bei švietimo teikėjai, paprastai savivaldybės, yra pagrindiniai subjektai, atsakingi už orientavimo ir konsultavimo paslaugas. Jų funkcijos ir tikslai viena kitą papildo. Švietimo ir mokymo įstaigos yra pagrindinės atsakingos už mokinių ir studentų orientavimą ir konsultavimą, o savivaldybių ir savivaldybių bendro valdymo sričių (užimtumo sričių) teikiamos valstybinės užimtumo paslaugos pirmiausia skirtos tiems, kurie nedalyvauja švietimo ir mokymo programose.

Suomija nuosekliai dirbo siekdama sukurti tvarią ir holistinę visą gyvenimą trunkančio profesinio orientavimo sistemą, kuri būtų lengvai prieinama visiems asmenims jų poreikius atitinkančiu laiku, vietoje ir metodu. Tai buvo daroma glaudžiai bendradarbiaujant Švietimo ir kultūros ministerijai⁴⁷, Ekonomikos reikalų ir užimtumo ministerijai⁴⁸ bei kitoms pagrindinėms suinteresuotosioms šalims. Jos yra atstovaujamos 2020 m. sudarytame Nacionaliniame visą gyvenimą trunkančio profesinio

⁴⁵ <https://www.mipex.eu>

⁴⁶ Šaltinis: <https://kotoutuminen.fi/en/frontpage>

⁴⁷ <https://okm.fi/en/frontpage>

⁴⁸ <https://tem.fi/en/frontpage>

orientavimo forume, kurio parengtoje Visą gyvenimą trunkančio profesinio orientavimo strategijoje⁴⁹ pateikiami strateginiai konsultavimo plėtros tikslai. Strategija ir jos konkrečios rekomendacijos bei priemonės yra susietos su 2020–2023 m. vyriausybės kadencijos prioritetais. Tačiau ilgalaikiai strategijos tikslai siekia ir toliau. Todėl Visą gyvenimą trunkančio profesinio orientavimo strategijos įgyvendinimas pratęstas iki 2028 m. Pagal strateginius tikslus, konsultavimas turėtų būti pagrįstas įrodymais, prieinamas ir orientuotas į klientą, lygus ir tvarus, skaitmeninis, aukštos kokybės, tarpsektorinis ir koordinuotas. Visą gyvenimą trunkančio profesinio orientavimo forumas reguliariai atnaušina ir stebi strategijos įgyvendinimą.

Šiuo metu įvairiose Suomijos dalyse veikia dešimtys konsultavimo ir orientavimo paslaugų prieigos taškų imigrantams. Konsultavimo ir orientavimo paslaugos daugiadisciplininio būdu padeda imigrantams integracijos ir užimtumo situacijose ir taip pat teikia konsultacijas jų gimtąja kalba. Konsultavimo ir orientavimo paslaugos buvo sukurtos ir plėtojamos daugiausia finansuojant projektais, o kai kurios iš jų buvo įkurtos įgyvendinant savivaldybėms ir (arba) organizacijoms. Suomijoje suprantama, kad konsultavimo ir orientavimo paslaugų plėtra yra pagrindinė priemonė siekiant pagerinti imigrantų integraciją į visuomenę ir perėjimą į darbinį gyvenimą. Paslaugų tikslas – visapusiškai pasiekti skirtingas imigrantų grupes, neatsižvelgiant į jų atvykimo priežastį, ir nukreipti jas į jų poreikius atitinkančias paslaugas, įskaitant trečiąjį sektorių ir laisvalaikio veiklą. Konsultavimo ir orientavimo paslaugos Suomijoje glaudžiai veikia kaip bendradarbiavimo tinklas, kuriame dalyvauja integraciją savo regione skatinantys subjektai, ir integracijos bei užimtumo tarnybos.

Suomijoje veikia stipri profesionalizuota, pagal tarptautinius standartus sertifikuota konsultavimo sistema. Bendrojo ir vidurinio ugdymo lygio karjeros konsultantų, taip pat karjeros konsultavimo psichologų kvalifikacija yra apibrėžta įstatymuose. Aukštojo mokslo įstaigose dirbančių konsultantų kvalifikaciniai reikalavimai nėra nustatyti įstatymuose. Visiems karjeros konsultantams Suomijoje yra reikalinga mokytojo kvalifikacija (magistro laipsnis arba speciali kvalifikacija profesinių mokyklų mokytojams). Be to, visi karjeros konsultantai privalo turėti specializuoto magistrantūros studijų baigimo pažymėjimą (60 ECTS kreditų). Kita galimybė – pasirinkti magistro studijų programą karjeros ir konsultavimo srityje (300 ECTS kreditų, įskaitant 60 ECTS kreditų atitinkamą pedagoginį mokymą). Dauguma Suomijos karjeros konsultantų yra įgiję multimodalinio mokymo pažymėjimą (60 ECTS kreditų), kuris atitinka teisiškai apibrėžtus kvalifikacijos reikalavimus. Visose šiose programose taikomas mišraus mokymosi metodas, ir daugelis studentų turi ankstesnės patirties karjeros ir konsultavimo srityje.

Profesinio orientavimo konsultanto rengimo programa⁵⁰ yra pagrįsta kompetencijomis. Studijų metu susikursite savo, kaip orientavimo konsultanto, tapatybę ir plėsite savo, kaip orientavimo konsultanto, profesinius įgūdžius. Studijas sudaro šie moduliai ir kursai:

studijų konsultanto profesinė kompetencija (5 ECTS):

- ☞ savęs pažinimas, orientavimo konsultanto tapatybė ir profesinė etika, 5 kreditai** (išklauses šį modulį profesijos ir karjeros konsultantas gali: *nustatyti savo profesinę kompetenciją ir jos ribas; naudoti savo specialiosios kompetencijos sritį atitinkančias sąvokas, metodus ir informaciją; savo darbe taikyti savarankišką, kritinį mąstymą ir tyrimų žinias konsultavimo srityje; įvertinti*

⁴⁹ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162576/VN_2020_34.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁵⁰ Pateikiamas Häme taikomųjų mokslų universitete vykdomos studijų programos turinys. <https://hamk.opinto-opas.fi/curricula/degreetprogrammes/groups/plan?groupId=112770&planId=115752>

savo ir savo studentų patirtį, žinias, įgūdžius, kultūrinius, kalbinius ir socialinius atspirties taškus, į kuriuos atsižvelgia savo konsultavimo darbe; apibrėžti socialiai reikšmingas konsultavimo funkcijas, atsižvelgiant į savo konsultavimo kompetenciją; įgyvendinti profesinės etikos principus konsultavimo srityje savo veikloje; savarankiškai priimti etiškai pagrįstus sprendimus atrankos situacijose; atpažinti ir priešintis diskriminacinei praktikai; užkirsti kelią priekabiavimui; dirbti su skirtingais žmonėmis studijų ir darbo bendruomenėje bei kitose grupėse ir tinkluose, atsižvelgiant į bendruomeninius ir etinius požiūrius).

studijų ir karjeros orientavimo kompetencija (20 ECTS):

- ✚ **orientavimo ir karjeros teorijos kompetencija, 10 kreditų** (išklauses šį modulį studijų konsultantas geba: vartoti tinkamą kalbą ir terminologiją; remti įvairovę ir daugiakalbystę įvairiose konsultavimo situacijose; struktūrizuoti konsultavimo diskusiją kaip intervenciją, kalbinę sąveiką ir procesą; remti studento autonomiją mokantis, planuojant karjerą ir gyvenimą; suprasti karjeros ir konsultavimo teorijų istoriją ir kontekstą; nustatyti pagrindines teorijas, tinkamas studijoms ir karjeros konsultavimui; taikyti ir integruoti konsultavimo teorijas etiškai teisingai skirtingose situacijose ir pagal individualius poreikius; skatinti visą gyvenimą trunkančius karjeros ir gyvenimo planavimo procesus);
- ✚ **orientavimo metodologijos įgūdžiai, 10 kreditų** (išklauses šį modulį studijų konsultantas geba: įvertinti individualius studentų konsultavimo poreikius; tinkamai taikyti pagrindinius individualius ir mažų grupių konsultavimo metodus studijų ir karjeros konsultavimo srityje; gerbti ir remti individualios tapatybės kūrimą ir įtraukties stiprinimą; atpažinti, žinoti ir skatinti kalbos, kultūros ir lyčių sąmoningumą konsultavimo srityje; profesionaliai, etiškai ir teoriškai pagrįsti savo sprendimus; vertinti ir sistemingai bei sąmoningai tobulinti savo konsultavimo įgūdžius; savarankiškai ir profesionaliai veikti atliekant sudėtingas nacionalines ir tarptautines ekspertų užduotis konsultavimo srityje).

orientavimo konsultanto veiklos aplinkos kompetencija (23 ECTS):

- ✚ **išsilavinimo, socialinio ir darbinio gyvenimo kompetencija, 5 kreditai** (išklauses šį modulį studijų konsultantas geba: įgyti ir kritiškai vertinti aktualią, pagrįstą ir atnaujintą informaciją apie švietimą, darbinį gyvenimą, darnų vystymąsi ir socialinius klausimus; išnaudoti edukacines, socialines, tarptautines ir darbinio gyvenimo galimybes studentų konsultavimo požiūriu);
- ✚ **bendravimo, profiliavimo ir rinkodaros įgūdžiai skaitmeninėje orientavimo aplinkoje, 5 kreditai** (išklauses šį modulį studijų konsultantas geba: atpažinti ir taikyti vidinės ir išorinės komunikacijos svarbą kaip studijų konsultanto darbo dalį; naudoti edukacinės rinkodaros komunikacijos principus ir praktiką; naudoti socialinės žiniasklaidos priemones savo veikloje; atpažinti ir taikyti skaitmeninių internetinių konsultavimo aplinkų ir socialinės žiniasklaidos galimybes studijų konsultavime);
- ✚ **švietimo įstaigos kompetencija orientavimo konsultavimo srityje, 8 kreditai** (išklauses šį modulį studijų konsultantas geba: veikti įvairiose ugdymo formose, atliekant studento ir studijų konsultanto darbą; planuoti, įgyvendinti ir vertinti studijų konsultavimą pagal įstatymus, reglamentus, mokymo programas / laipsnio kriterijus, konsultavimo planą ir kitus standartus, kuriais vadovaujamas darbe);
- ✚ **tinklaveikos kompetencija, 5 kreditai** (išklauses šį modulį studijų konsultantas geba: atpažinti studijų konsultavimo tinklo veikėjus ir paslaugas; užmegzti ryšius ir profesionaliai veikti savo švietimo įstaigos ar aukštojo mokslo įstaigos darbo gyvenime ir konsultavimo tinkluose; dirbti sudėtingas eksperto užduotis konsultavimo srityje, bendradarbiaujant su kitais veikėjais daugiadisciplininio būdu).

orientavimo lyderystės, organizavimo ir plėtros kompetencija (12 ECTS):

- ☞ **orientavimo procesų valdymo, organizavimo ir plėtros kompetencijos, 12 kreditų** (išklauses šį modulį studijų konsultantas geba: įvertinti dabartinę švietimo sistemos, darbinio gyvenimo ir konsultavimo paslaugų būklę, taip pat vertinti ir prognozuoti informaciją apie ateitį; planuoti, įgyvendinti ir vertinti konsultavimo ir orientavimo paslaugas; vadovauti, vertinti ir organizuoti švietimo įstaigoje vykdomą studijų konsultavimo veiklą; tikslingai ir į tikslą orientuotai plėtoti studijų konsultavimo paslaugas, procesus ir veiklos metodus; taikyti studijų kelio, konsultavimo organizavimo ir holistinio konsultavimo modelius; veikti kaip vidinis organizacinio konsultavimo ekspertas, taikant konsultacinius darbo metodus; atlikti tyrimus, vertinti ir plėtoti studijų konsultavimą savo darbe ir nacionaliniuose bei tarptautiniuose tinkluose; integruoti tyrimų informaciją į konsultavimą, karjeros planavimą, konsultavimą ir konsultacijas).

Profesinio orientavimo konsultantų etikos gairės⁵¹

Švietimo ir profesinio orientavimo tikslas – padėti tiems, kuriems reikia konsultavimo, užtikrinti jų savijautą ir asmeninį tobulėjimą, taip pat stiprinti jų savęs pažinimą ir savivaldą. Konsultavimo tikslas – padėti planuoti studijas ir išsilavinimą bei nustatyti tolesnius kompetencijų poreikius. Pagrindiniai konsultavimo principai – pagarba kitai šaliai ir lygių galimybių ugdyme stiprinimas. Profesijos konsultantas yra švietimo ir profesinio konsultavimo srities ekspertas, nuoširdžiai dalyvaujantis kiekviename susitikime.

- ☞ **ORUMAS.** Profesijos konsultantas turi gerbti kiekvieno asmens, kuriam teikiamos konsultavimo paslaugos, orumą. Konsultantas turi pateikti platų pasirinkimų spektrą ir gerbti asmens teisę savarankiškai rinktis.
- ☞ **SAŽININGUMAS.** Profesijos konsultantas turi veikti sąžiningai ir diskretiškai. Konsultanto teikiama informacija turi būti aktuali, patikima ir įvairiapusė. Profesijos konsultantas turi tarti kritiškai įvertinti informaciją. Turi būti nurodytas šaltinio autorius.
- ☞ **KONFIDENCIALUMAS.** Švietimo ir profesinis konsultavimas turi būti teikiamas konfidencialiai. Konfidencialumas turi būti išsaugotas ir besikeičiančiose situacijose. Informacija gali būti atskleista tik tuo atveju, jei tai būtina kliento interesams. Paprastai tam reikalingas aiškus kliento sutikimas. Turi būti laikomasi taikytinų įstatymų, susijusių su informacijos atskleidimu.
- ☞ **NEPRIKLAUSOMUMAS.** Karjeros konsultantas turi žinoti savo, visuomenės ir iš kitų kultūrų kilusių žmonių vertybes, kad galėtų teikti etiškai tvarų konsultavimą. Konsultantas turi žinoti, kokį poveikį konsultavimui daro jo paties, darbo bendruomenės ir visuomenės lūkesčiai. Švietimo ir profesinio konsultavimo srityje atsižvelgiama į lyčių lygybę ir ji prieinama visiems.
- ☞ **PROFESINIS TOBULĖJIMAS.** Karjeros konsultantas turi vertinti ir tobulinti savo darbą. Konsultantas yra atsakingas už savo kvalifikacijos atnaujinimą, dalyvaudamas tolesniuose mokymuose ir gaudamas naujausią informaciją.
- ☞ **BENDRADARBIAVIMAS.** Švietimo ir profesinio konsultavimo teikimas reikalauja bendradarbiavimo santykių su įvairiais veikėjais tiek mokykloje, tiek už jos ribų. Karjeros konsultantas palaiko ryšius ne tik su savo mokyklos lygmens veikėjais, bet ir su neformaliojo suaugusiųjų

⁵¹ Šaltinis: Suomijos karjeros konsultantai (Suomen opinto-ohjaajat) – SOPO asociacija; <https://www.sopo.fi/en/yhdistys-en/eettiset-periaatteet-en/>

švietimo, darbo ir verslo, taip pat nevyriausybinių organizacijų veikėjais. Karjeros konsultantas turi gebėti bendradarbiauti su įvairiomis sritimis ir mokėti vertinti kitų profesinius įgūdžius bei žinias.

- **SVEIKATA IR GEROVĖ.** Karjeros konsultantas turi rūpintis savo asmenine sveikata ir gerove, taip pat ištekliais. Konsultantas turi pripažinti savo ribas ir būti pasirengęs kreiptis pagalbos, kai to reikia.

1.1.7. Islandijos atvejis

2023 m. pabaigoje daugiau nei 18 proc. Islandijos gyventojų buvo gimę užsienyje, palyginti su 8 proc. prieš dešimtmetį. Tai didžiausias užsienyje gimusių gyventojų dalies padidėjimas tarp EBPO⁵² šalių per pastarąjį dešimtmetį. Mažėjimo požymių yra nedaug, ypač kalbant apie laisvo mobilumo atvykėlius iš Europos ekonominės erdvės (EEE)⁵³, kurie, remiantis registrų duomenimis, sudaro 75 proc. naujų atvykėlių ir 80 proc. nuolatinių imigrantų. 2022 m. Islandijoje užfiksuotas didžiausias santykinis srautų EEE viduje padidėjimas – 56 proc., palyginti su ankstesniais metais⁵⁴. Visgi Islandijoje imigrantų užimtumo (83 proc.) ir aktyvumo (89 proc.) rodikliai yra aukščiausi EBPO šalyse. Migrantų aktyvumo lygis viršija vietoje gimusių migrantų lygį. Skirtingai nei kitose Europos šalyse, užimtumo skirtumai tarp EEE ir ne EEE migrantų yra minimalūs, o lyčių užimtumo skirtumai taip pat nedideli. Nepaisant šių teigiamų rezultatų, sparčiai didėjanti migrantų dalis tarp bedarbių kelia nerimą. Migrantai dabar sudaro daugiau nei pusę bedarbių – palyginti su 15 proc. prieš dešimtmetį – ir ketvirtadalį darbo jėgos.

Nepaisant aukšto užimtumo lygio, migrantų įgūdžiai Islandijoje dažnai nėra tinkamai panaudojami. Daugiau nei trečdalis aukštos kvalifikacijos migrantų Islandijoje dirba darbą, kuriam reikalingas žemesnis įgūdžių lygis nei jų pačių, palyginti su 10 proc. vietoje gimusių migrantų. Šis per didelės kvalifikacijos skirtumas tarp migrantų ir vietoje gimusių asmenų yra vienas didžiausių EBPO. Nors oficialus kvalifikacijų pripažinimas galėtų šiek tiek sušvelninti šį skirtumą – įrodymai rodo, kad daugelis migrantų nežino apie pripažinimo procedūrų egzistavimą – pagrindinis veiksnys, regis, yra darbo rinkos galimybės, nes yra daug darbo vietų mažiau kvalifikuotuose sektoriuose, tokiuose kaip turizmas.

Islandų kalbos mokėjimas yra itin reikalingas integruojantis į Islandijos visuomenę ir gali padėti įveikti daugelį kliūčių, su kuriomis migrantai susiduria integracijos kelyje. Tarp migrantų, kuriems buvo sunku rasti darbą Islandijoje, beveik pusė apklaustųjų nurodė kalbos įgūdžių stoką kaip pagrindinę priežastį. Islandų kalbos mokėjimas taip pat yra reikšmingai teigiamai susijęs su pernelyg aukštos kvalifikacijos ir suvokiamos diskriminacijos mažinimu, o tai rodo, kad kalbos mokymasis gali padėti integruotis į socialinę ir darbo rinką. Nepaisant šių privalumų, labai mažai migrantų išmoka kalbą. Savarankiškai nurodytas priimančiosios šalies kalbos mokėjimas tarp migrantų iš tikrųjų yra žemiausias tarp EBPO šalių – 18 proc., palyginti su 60 proc. vidurkiu. Valstybės finansavimas kalbų mokymui yra minimalus, palyginti su kitomis Šiaurės šalimis, o visiškai subsidijuojami mokymai skirti tik pabėgėliams ir bedarbiams.

⁵² Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija – 38 valstybes vienijanti tarptautinė organizacija, besivadovaujanti atstovaujamosios demokratijos ir laisvosios rinkos ekonominiais principais.

⁵³ Europos ekonominę erdvę (EEE) sudaro 30 šalių, įskaitant 27 Europos Sąjungos valstybes nares bei Islandiją, Lichtenšteiną ir Norvegiją. Šios šalys kartu su ES siekia užtikrinti laisvą prekių, paslaugų, asmenų ir kapitalo judėjimą EEE erdvėje.

⁵⁴ Šaltinis: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Iceland, OECD; 2024 https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/09/skills-and-labour-market-integration-of-immigrants-and-their-children-in-iceland_cc5aa7de/96adc300-en.pdf

Islandijoje karjeros konsultavimas ir profesinis orientavimas pradėtas mokyklų sistemoje ir ilgą laiką buvo laikomas pirmiausia priemone, padedančia mokiniams priimti teisingus sprendimus dėl išsilavinimo. Tikėtasi, kad tai sumažins didelį mokinių, iškritusių iš vidurinių mokyklų ir universitetų, skaičių. Palaipsniui augo suaugusiųjų, ypač bedarbių, konsultavimas. Pastaraisiais metais dirbančių suaugusiųjų karjeros ugdymo poreikis augo sparčiausiai.

Anksčiaus už konsultavimą daugiausia buvo atsakinga Švietimo ir vaikų reikalų ministerija⁵⁵, tačiau Socialinių reikalų ir apgyvendinimo ministerija⁵⁶ įdiegė profesinį konsultavimą valstybinėse užimtumo tarnybose. Kiti subjektai, kurie turėjo įtakos konsultavimo plėtrai, yra, pvz., vietos valdžios institucijos ir konsultavimo srities ekspertai, profesinės sąjungos, darbdaviai ir įvairios asociacijos. Profesinio ir karjeros konsultavimo sričių pasiskirstymas Islandijoje grindžiamas skirtingais klientais, skirtingais dalykais, skirtinga aplinka ir skirtingais finansavimo būdais. Oficialių bendradarbiavimo kanalų tarp skirtingų veikėjų nėra, tačiau dauguma inovacijų konsultavimo srityje atsirado, kai ministerijos, specialistai ir socialiniai partneriai sujungė išteklius. Dabar į šalį gyventi atvykusių užsieniečių karjeros konsultavimas Islandijoje apima įvairius išteklius ir paslaugas, skirtas padėti jiems orientuotis Islandijos darbo rinkoje ir integruotis į Islandijos visuomenę. Šie ištekliai apima Darbo direktorato⁵⁷, privačių įdarbinimo agentūrų ir internetinių platformų, kuriose siūloma informacija ir vertinimai, rekomendacijas:

- ↳ darbo leidimai (daugumai trečiųjų šalių piliečių reikia darbo leidimo, kad galėtų dirbti Islandijoje);
- ↳ kalbos įgūdžiai (nors kai kurie darbo skelbimai skelbiami anglų kalba, daugelis jų daugiausia skelbiami islandų kalba, todėl kalbos mokymasis yra naudingas);
- ↳ tinklaveika (ryšių kūrimas socialinėje žiniasklaidoje ir kituose kanaluose gali padėti ieškant darbo);
- ↳ kultūriniai skirtumai (trečiųjų šalių piliečiai turėtų atkreipti dėmesį į galimus kultūrinius skirtumus darbo vietoje);
- ↳ teisės (trečiųjų šalių piliečiai turi žinoti apie savo, kaip darbuotojo, teises ir užsitikrinti, kad nebūtų diskriminuojami dėl savo tautybės).

EEE šalių piliečiai gali teikti paraiškas dėl pameistrystės Islandijoje, jei atitinka reikiamas sąlygas, pvz., dėl kalbos įgūdžių (daugumoje profesinių mokyklų dėstymas vyksta islandų kalba!). EEE piliečiai, besimokantys pameistrystės mokymo forma kitoje EEE šalyje, gali gauti pameistrystės vietą Islandijos įmonėje, jei atitinkama įmonė atitinka mokyklos reikalavimus.

Karjeros konsultavimas Islandijos mokyklose prasidėjo šeštajame dešimtmetyje ir sparčiai vystėsi devintajame ir dešimtajame dešimtmėčiuose. Islandijos sistemos kūrimo dalyviams įtakos turėjo Šiaurės šalių, Europos ir Šiaurės Amerikos įtaka, todėl požiūris į konsultavimą šalyje šiek tiek skiriasi nuo kitų Šiaurės šalių.

Islandijos karjeros konsultavimo sistema dabar yra gerai įsitvirtinusi švietimo sistemoje, o karjeros konsultanto vaidmuo mokyklose yra ypač gerai įsitvirtinęs. Kai kurie šios srities specialistai teigia, kad nepaisant oficialios jo padėties mokyklų sistemoje ir gana ilgos istorijos, šis vaidmuo vis dar nėra pakankamai matomas visuomenėje ar švietimo sistemoje. Pastaraisiais metais buvo toliau investuojama į sistemą, siekiant pagerinti prieigą prie darbo rinkos informacijos ir priemonių. Tai lėmė karjeros

⁵⁵ <https://www.government.is/ministries/ministry-of-education-and-children/>

⁵⁶ <https://www.government.is/ministries/ministry-of-social-affairs-and-housing/>

⁵⁷ <https://island.is/en/o/directorate-of-labour>

informacijos svetainės⁵⁸ (žr. dešinėje) bei Islandijos profesinių interesų inventorizacijos sistemos⁵⁹, kuri dabar naudojama visuose mokyklų lygmenyse, sukūrimą. Šiais ištekliais sėkmingai naudojasi tiek asmenys, tiek karjeros konsultantai.

Islandijos švietimo ir profesinio konsultavimo asociacija⁶⁰ profesinio ir karjeros konsultavimo Islandijoje tikslus apibrėžia taip:

Pagrindinis studijų ir karjeros konsultavimo tikslas – didinti asmenų informuotumą apie savo gebėjimus, požiūrį ir interesus, kad jie galėtų mėgautis studijomis ir darbu. Konsultavimo tikslas – padėti bet kokio amžiaus ir bet kokiaje situacijoje esantiems žmonėms lengviau suvokti savo stipriąsias puses, įgūdžius ir interesus, kad jiems būtų lengviau apsispręsti dėl studijų ir darbo krypties.

Islandijoje karjeros konsultantai šiems tikslams pasiekti taiko įvairias priemones, pavyzdžiui, savirefleksijos ir tobulėjimo rėmimą, tikslų kėlimą, švietimo kelių ir darbo rinkos tyrimus, darbo paiešką, pasiruošimą pokalbiams dėl darbo ir karjeros valdymą. Mokyklose tai vyksta įvairiomis formomis, įskaitant individualų ir grupinį konsultavimą, karjeros ugdymą ir darbą su darbdaviais bei aukštojo mokslo įstaigomis. Islandijoje nėra oficialios specifikacijos, kokio pobūdžio karjeros konsultavimą mokykla turėtų teikti ar kiek jo turėtų teikti, todėl teikiamos paslaugos skiriasi vietos lygmeniu. Visgi yra aiškiai apibrėžti reikalavimai „Švietimo ir profesinio orientavimo konsultanto“ pareigybei nurodant, kad konsultantu gali būti specialistas, turintis švietimo ministro licenciją / sertifikatą, kuris suteikiamas kandidatams, turintiems magistro lygio kvalifikaciją (Europos kvalifikacijų sąrangos 7 lygis)⁶¹. Sertifikavimo procesą apibrėžia įstatymas, o vyriausybė skiria vertinimo komitetą, kurį sudaro trys atstovai: vienas iš švietimo ir profesinio konsultavimo asociacijos, vienas iš Aukštojo mokslo koalicijos komiteto ir nepriklausomas pirmininkas.

Islandijoje nėra nacionalinės karjeros konsultavimo kompetencijos sistemos. Tai reiškia, kad universiteto dėstoma programa yra faktinė Islandijos karjeros konsultantų profesinių kompetencijų portreto

⁵⁸ <https://naestaskref.is/is>

⁵⁹ <https://bendill.is>

⁶⁰ Islandijos švietimo ir profesinio orientavimo asociacija yra organizacija, atliekanti svarbų vaidmenį skatinant ir plėtojant konsultavimo paslaugas Islandijoje. Ji daugiausia dėmesio skiria etiškai ir socialiai teisingai praktikai karjeros, švietimo ir profesinio orientavimo srityje. Asociacija bendradarbiauja su įvairiomis suinteresuotosiomis šalimis, įskaitant Islandijos universitetą ir kitas atitinkamas įstaigas, kad pasiūlytų mokymus, seminarus ir konferencijas su konsultavimu susijusiomis temomis.

⁶¹ Ši magistro lygio kvalifikacija šalies viduje teikiama tik Islandijos universitete. Tai specializuota kvalifikacija, orientuota į karjeros orientavimo konsultavimą, nors praktiškai daugelis programos absolventų, be savo karjeros konsultavimo pareigų, taip pat atlieka platesnes paramos ir konsultavimo funkcijas. Vyriausybė visą atsakomybę už kvalifikacijos studijų turinio sudėtį yra perdavusi universitetui. Magistro studijos sudarytos iš vieno trečdaliio praktikos ir dviejų trečdalių teorijos. Yra vieno semestro baigiamasis darbas, kurį atlieka visi studentai (norėdami gauti 120 ECTS kvalifikaciją).

išraiška. Minėta magistro programa⁶² apima šias sritis: *asmeninių ir socialinių sunkumų sprendimas; specialiųjų poreikių tenkinimas; karjeros vertinimas; vaikų apsauga; konsultavimo teorijos; švietimas daugiakultūroje visuomenėje; švietimo keliai; informacinės technologijos konsultavime ir visuomenėje; tyrimų metodai; konteksto, gyvenimo ir visuomenės supratimas; profesinė reabilitacija*. 2022 m. į magistro studijų programą buvo įtrauktas „skaitmeninis konsultavimas“, nurodant šią itin svarbią profesinio ir karjeros konsultantui būtinų gebėjimų sritimi, apimančią: skaitmeninės aplinkos supratimą, gebėjimą pasirinkti tinkamus įrankius ir jų naudojimą, gebėjimą tinkamai naudotis socialiniais tinklais bei kompiuterinio raštingumo įgūdžius.

Islandijos švietimo ir profesinio orientavimo asociacija parengė savo etikos gaires. Trys pagrindinės jų temos yra:

- ✚ *Asmens savitumo vertinimas ir pagarba*, pabrėžiant, kad konsultantas visada turi bendrauti su klientu be jokių išankstinių nuostatų ir gerbiant jo ypatingą situaciją.
- ✚ *Kliento savarankiškumo ir pasirinkimo laisvės pripažinimas*, pabrėžiant kliento gebėjimą priimti savarankiškus sprendimus ir būti atsakingam už savo veiksmus.
- ✚ *Kliento gerovės ir laimės siekimas*, kai konsultantas visada turi teikti patarimus, remdamasis geriausiomis savo profesinėmis žiniomis ir turėdamas omenyje pagrindinį principą, kad jo patarimai niekada neturėtų pakenkti klientui.

1.2. Užsienio šalių gerosios patirties trečiųjų šalių piliečių karjeros planavimo profesinio mokymo įstaigose palyginamoji analizė ir apibendrinimas

Būdinga charakteristika konsultuojant trečiųjų šalių piliečius	Analizuota šalis						
	Šveicarija	Vokietija	Švedija	Norvegija	Danija	Suomija	Islandija
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomos profesinio mokymo paslaugos (toliau šioje lentelėje – Paslaugos), apimančios ir profesinio bei karjeros konsultavimo paslaugas	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomų Paslaugų forma – pameistrystė	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomų Paslaugų forma – pameistrystė ir / ar mokyklinis mokymas	☐	☐	☒	☒	☒	☒	☒
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams yra reikalingas leidimas gyventi šalyje	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒

⁶² <https://english.hi.is/career-counselling-and-guidance/ma>

Būdinga charakteristika konsultuojant trečių šalių piliečius	Analizuota šalis						
	Šveicarija	Vokietija	Švedija	Norvegija	Danija	Suomija	Islandija
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi minimalaus kalbos lygio reikalavimai	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi minimalaus amžiaus reikalavimai	☒	☐	☐	☒	☐	☐	☐
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi amžiaus apribojimai	☒	☐	☐	☒	☐	☐	☐
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomos specialios profesinio mokymo programos, taip pat apimančios pagrindinių skaitymo ir rašymo įgūdžių, vietinės oficialios kalbos, kasdienės aritmetikos ir darbo su informacinėmis ir ryšių technologijomis mokymą	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pagal profesinio mokymo programas besimokantys trečiųjų šalių piliečiai ne profesinių įgūdžių (pvz. oficiali kalba, skaitymas, kompiuterinis raštingumas ir t.t.) mokomi ne profesinio mokymo programoje, t.y specialiuose kursuose, kitose programose ir pan.	☐	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Šalyje yra parengta ir vykdoma speciali trečiųjų šalių piliečiams konsultuoti ir orientuoti skirta programa	☐	☒	☐	☒	☒	☐	☐
Šalyje veikia specialus, trečiųjų šalių piliečiams skirtas, informavimo ir konsultavimo portalas	☒	☒	☒	☐	☒	☐	☒
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams keliama specialios universitetinio aukštojo mokslo kvalifikacijos turėjimo reikalavimai	☐	☐	☒	☒	☒	☒	☒

Būdinga charakteristika konsultuojant trečiųjų šalių piliečius	Analizuota šalis						
	Šveicarija	Vokietija	Švedija	Norvegija	Danija	Suomija	Islandija
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams pakanka būti išklausius specialius tokių paslaugų teikimo kursus	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams reikia turėti oficialią – valstybės išduotą – veiklos licenciją	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams privaloma nuolat tobulinti konsultavimo žinias ir gebėjimus	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Šalyje veikia trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiančius specialistus vienijanti profesinė organizacija, taip pat teikianti konsultavimo ir metodinę pagalbą savo nariams	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☒
Šalyje yra parengtos trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams skirtos veiklos gairės / veiklos koncepcija	☒	☒	☒	☐	☐	☐	☐
Šalyje yra parengtos trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams skirtos etikos gairės	☐	☐	☒	☐	☒	☒	☒
Trečiųjų šalių piliečiams teikiant profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas įtraukiami socialiniai partneriai, svarbiausia – darbdaviai, užimtumo tarnyba ir pan.	☐	☒	☐	☐	☒	☒	☒

Šaltinis: sudaryta autorių

II. Projekte dalyvaujančių profesinio mokymo įstaigų patirtis ir instrumentai plėtojant karjeros planavimą

II.1. Projekte dalyvaujančių profesinio mokymo įstaigų atvejų apžvalga

II.1.1. Verslo ir svetingumo profesinės karjeros centro (VESK) atvejis

Charakteristika konsultuojant trečių šalių piliečius	Būdinga	Pastabos
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomos profesinio mokymo paslaugos (toliau šioje lentelėje – Paslaugos), apimančios ir profesinio bei karjeros konsultavimo paslaugas	☒	-
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomų Paslaugų forma – pameistrystė	☐	-
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomų Paslaugų forma – pameistrystė ir / ar mokyklinis mokymas	☒	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams yra reikalingas leidimas gyventi šalyje	☒	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi minimalaus kalbos lygio reikalavimai	☐	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi minimalaus amžiaus reikalavimai	☒	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi amžiaus apribojimai	☐	-

Charakteristika konsultuojant trečiųjų šalių piliečius	Būdinga	Pastabos
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomos specialios profesinio mokymo programos, taip pat apimančios pagrindinių skaitymo ir rašymo įgūdžių, vietinės oficialios kalbos, kasdienės aritmetikos ir darbo su informacinėmis ir ryšių technologijomis mokymą	☐	-
Pagal profesinio mokymo programas besimokantys trečiųjų šalių piliečiai ne profesinių įgūdžių (pvz. oficiali kalba, skaitymas, kompiuterinis raštingumas ir t.t. mokomi ne profesinio mokymo programoje, t.y. specialiuose kursuose, kitose programose ir pan.	☒	-
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams keliama specialios universitetinio aukštojo mokslo kvalifikacijos turėjimo reikalavimai	☐	-
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams pakanka būti išklausius specialius tokių paslaugų teikimo kursus	☒	-
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams privaloma nuolat tobulinti konsultavimo žinias ir gebėjimus	☒	Taip pat dalyvaujama diskusijose su atsakingų valstybės įstaigų organizuojamuose tiksliniuose susitikimuose dalyvaujančiais kitų mokymo įstaigų analogiškais specialistais.
Mokymo įstaigoje veikia trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo metodinė grupė	☐	Atskiros metodinės grupės nesama – trečiųjų šalių piliečių konsultavimo tematika yra aptariama analizuojant visų mokymo įstaigos mokinių konsultavimo veiklos aspektus.

Charakteristika konsultuojant trečiųjų šalių piliečius	Būdinga	Pastabos
Mokymo įstaigoje yra parengtos trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams skirtos veiklos gairės / veiklos koncepcija	☐	Specialus dokumentas nėra parengtas – veikloje vadovaujamasi bendraisiais dokumentais, skirtais mokymo įstaigos mokinių profesinio ir karjeros konsultavimo reikalavimams / rekomendacijoms aprašyti.
Mokymo įstaigoje yra parengtos trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams skirtos etikos gairės	☐	
Trečiųjų šalių piliečiams teikiant profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas įtraukiami socialiniai partneriai, svarbiausia – darbdaviai, užimtumo tarnyba ir pan.	☒	-

Šaltinis: Verslo ir svetingumo profesinės karjeros centro direktoriaus pavaduotoja organizacijos vystymui ir infrastruktūrai, Renata Černeckienė, mob. tel. +37066423147

II.1.2. Vilniaus automechanikos ir verslo mokyklos atvejis

Charakteristika konsultuojant trečiųjų šalių piliečius	Būdinga	Pastabos
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomos profesinio mokymo paslaugos (toliau šioje lentelėje – Paslaugos), apimančios ir profesinio bei karjeros konsultavimo paslaugas	☒	-
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomų Paslaugų forma – pameistrystė	☐	-
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomų Paslaugų forma – pameistrystė ir / ar mokyklinis mokymas	☒	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams yra reikalingas leidimas gyventi šalyje	☒	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi minimalaus kalbos lygio reikalavimai	☐	-

Charakteristika konsultuojant trečiųjų šalių piliečius	Būdinga	Pastabos
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi minimalaus amžiaus reikalavimai	☒	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi amžiaus apribojimai	☐	-
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomos specialios profesinio mokymo programos, taip pat apimančios pagrindinių skaitymo ir rašymo įgūdžių, vietinės oficialios kalbos, kasdienės aritmetikos ir darbo su informacinėmis ir ryšių technologijomis mokymą	☐	-
Pagal profesinio mokymo programas besimokantys trečiųjų šalių piliečiai ne profesinių įgūdžių (pvz. oficiali kalba, skaitymas, kompiuterinis raštingumas ir t.t. mokomi ne profesinio mokymo programoje, t.y specialiuose kursuose, kitose programose ir pan.	☒	-
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams keliama specialios universitetinio aukštojo mokslo kvalifikacijos turėjimo reikalavimai	☐	-
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams pakanka būti išklausius specialius tokių paslaugų teikimo kursus	☒	-
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams privaloma nuolat tobulinti konsultavimo žinias ir gebėjimus	☒	Taip pat dalyvaujama diskusijose su atsakingų valstybės įstaigų organizuojamuose tiksliniuose susitikimuose dalyvaujančiais kitų mokymo įstaigų analogiškais specialistais.

Charakteristika konsultuojant trečiųjų šalių piliečius	Būdinga	Pastabos
Mokymo įstaigoje veikia trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo metodinė grupė	☐	Atskiros metodinės grupės nesama – trečiųjų šalių piliečių konsultavimo tematika yra aptariama analizuojant visų mokymo įstaigos mokinių konsultavimo veiklos aspektus.
Mokymo įstaigoje yra parengtos trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams skirtos veiklos gairės / veiklos koncepcija	☐	Specialus dokumentas nėra parengtas – veikloje vadovaujamasi bendraisiais dokumentais, skirtais mokymo įstaigos mokinių profesinio ir karjeros konsultavimo reikalavimams / rekomendacijoms aprašyti.
Mokymo įstaigoje yra parengtos trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams skirtos etikos gairės	☐	
Trečiųjų šalių piliečiams teikiant profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas įtraukiami socialiniai partneriai, svarbiausia – darbdaviai, užimtumo tarnyba ir pan.	☒	-

Šaltinis: Vilniaus automechanikos ir verslo mokyklos direktorė, Elena Pelakauskienė, mob. tel. +37067544411

II.1.3. Vilniaus statybininkų rengimo centro atvejis

Charakteristika konsultuojant trečiųjų šalių piliečius	Būdinga	Pastabos
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomos profesinio mokymo paslaugos (toliau šioje lentelėje – Paslaugos), apimančios ir profesinio bei karjeros konsultavimo paslaugas	☒	-
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomų Paslaugų forma – pameistrystė	☐	-
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomų Paslaugų forma – pameistrystė ir / ar mokyklinis mokymas	☒	-

Charakteristika konsultuojant trečiųjų šalių piliečius	Būdinga	Pastabos
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams yra reikalingas leidimas gyventi šalyje	☒	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi minimalaus kalbos lygio reikalavimai	☐	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi minimalaus amžiaus reikalavimai	☒	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi amžiaus apribojimai	☐	-
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomos specialios profesinio mokymo programos, taip pat apimančios pagrindinių skaitymo ir rašymo įgūdžių, vietinės oficialios kalbos, kasdienės aritmetikos ir darbo su informacinėmis ir ryšių technologijomis mokymą	☐	-
Pagal profesinio mokymo programas besimokantys trečiųjų šalių piliečiai ne profesinių įgūdžių (pvz. oficiali kalba, skaitymas, kompiuterinis raštingumas ir t.t. mokomi ne profesinio mokymo programoje, t.y specialiuose kursuose, kitose programose ir pan.	☒	-
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams keliama specialios universitetinio aukštojo mokslo kvalifikacijos turėjimo reikalavimai	☐	-
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams pakanka būti išklausius specialius tokių paslaugų teikimo kursus	☒	-

Charakteristika konsultuojant trečių šalių piliečius	Būdinga	Pastabos
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams privaloma nuolat tobulinti konsultavimo žinias ir gebėjimus	☒	Taip pat dalyvaujama diskusijose su atsakingų valstybės įstaigų organizuojamuose tiksliniuose susitikimuose dalyvaujančiais kitų mokymo įstaigų analogiškais specialistais.
Mokymo įstaigoje veikia trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo metodinė grupė	☐	Atskiros metodinės grupės nesama – trečiųjų šalių piliečių konsultavimo tematika yra aptariama analizuojant visų mokymo įstaigos mokinių konsultavimo veiklos aspektus.
Mokymo įstaigoje yra parengtos trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams skirtos veiklos gairės / veiklos koncepcija	☐	Specialus dokumentas nėra parengtas – veikloje vadovaujama bendraisiais dokumentais, skirtais mokymo įstaigos mokinių profesinio ir karjeros konsultavimo reikalavimams / rekomendacijoms aprašyti.
Mokymo įstaigoje yra parengtos trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams skirtos etikos gairės	☐	
Trečiųjų šalių piliečiams teikiant profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas įtraukiami socialiniai partneriai, svarbiausia – darbdaviai, užimtumo tarnyba ir pan.	☒	-

Šaltinis: Vilniaus statybininkų rengimo centro direktorė, Daina Kiršanskienė, mob. tel. +37061037364

II.1.4. Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centro atvejis

Charakteristika konsultuojant trečių šalių piliečius	Būdinga	Pastabos
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomos profesinio mokymo paslaugos (toliau šioje lentelėje – Paslaugos), apimančios ir profesinio bei karjeros konsultavimo paslaugas	☒	-

Charakteristika konsultuojant trečiųjų šalių piliečius	Būdinga	Pastabos
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomų Paslaugų forma – pameistrystė	☐	-
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomų Paslaugų forma – pameistrystė ir / ar mokyklinis mokymas	☒	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams yra reikalingas leidimas gyventi šalyje	☒	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi minimalaus kalbos lygio reikalavimai	☐	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi minimalaus amžiaus reikalavimai	☒	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi amžiaus apribojimai	☐	-
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomos specialios profesinio mokymo programos, taip pat apimančios pagrindinių skaitymo ir rašymo įgūdžių, vietinės oficialios kalbos, kasdienės aritmetikos ir darbo su informacinėmis ir ryšių technologijomis mokymą	☐	-
Pagal profesinio mokymo programas besimokantys trečiųjų šalių piliečiai ne profesinių įgūdžių (pvz. oficiali kalba, skaitymas, kompiuterinis raštingumas ir t.t. mokomi ne profesinio mokymo programoje, t.y specialiuose kursuose, kitose programose ir pan.	☒	-
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams keliami specialios universitetinio aukštojo mokslo kvalifikacijos turėjimo reikalavimai	☐	-

Charakteristika konsultuojant trečiųjų šalių piliečius	Būdinga	Pastabos
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams pakanka būti išklausius specialius tokių paslaugų teikimo kursus	☒	-
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams privaloma nuolat tobulinti konsultavimo žinias ir gebėjimus	☒	Taip pat dalyvaujama diskusijose su atsakingų valstybės įstaigų organizuojamuose tiksliniuose susitikimuose dalyvaujančiais kitų mokymo įstaigų analogiškais specialistais.
Mokymo įstaigoje veikia trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo metodinė grupė	☐	Atskiros metodinės grupės nesama – trečiųjų šalių piliečių konsultavimo tematika yra aptariama analizuojant visų mokymo įstaigos mokinių konsultavimo veiklos aspektus.
Mokymo įstaigoje yra parengtos trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams skirtos veiklos gairės / veiklos koncepcija	☐	Specialus dokumentas nėra parengtas – veikloje vadovaujama bendraisiais dokumentais, skirtais mokymo įstaigos mokinių profesinio ir karjeros konsultavimo reikalavimams / rekomendacijoms aprašyti.
Mokymo įstaigoje yra parengtos trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams skirtos etikos gairės	☐	
Trečiųjų šalių piliečiams teikiant profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas įtraukiami socialiniai partneriai, svarbiausia – darbdaviai, užimtumo tarnyba ir pan.	☒	-

Šaltinis: Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centro direktoriaus pavaduotojas ugdymui, Tomas Darbutas, mob. tel. +370 610 61 406

II.1.5. Šiaulių technologijų mokymo centro atvejis

Charakteristika konsultuojant trečių šalių piliečius	Būdinga	Pastabos
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomos profesinio mokymo paslaugos (toliau šioje lentelėje – Paslaugos), apimančios ir profesinio bei karjeros konsultavimo paslaugas	☒	-
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomų Paslaugų forma – pameistrystė	☐	-
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomų Paslaugų forma – pameistrystė ir / ar mokyklinis mokymas	☒	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams yra reikalingas leidimas gyventi šalyje	☒	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi minimalaus kalbos lygio reikalavimai	☐	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi minimalaus amžiaus reikalavimai	☒	-
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi amžiaus apribojimai	☐	-
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomos specialios profesinio mokymo programos, taip pat apimančios pagrindinių skaitymo ir rašymo įgūdžių, vietinės oficialios kalbos, kasdienės aritmetikos ir darbo su informacinėmis ir ryšių technologijomis mokymą	☐	-
Pagal profesinio mokymo programas besimokantys trečiųjų šalių piliečiai ne profesinių įgūdžių (pvz. oficiali kalba, skaitymas, kompiuterinis raštingumas ir t.t. mokomi ne profesinio mokymo programoje, t.y specialiuose kursuose, kitose programose ir pan.	☒	-

Charakteristika konsultuojant trečiųjų šalių piliečius	Būdinga	Pastabos
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams keliama specialios universitetinio aukštojo mokslo kvalifikacijos turėjimo reikalavimai	☐	-
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams pakanka būti išklausius specialius tokių paslaugų teikimo kursus	☒	-
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams privaloma nuolat tobulinti konsultavimo žinias ir gebėjimus	☒	Taip pat dalyvaujama diskusijose su atsakingų valstybės įstaigų organizuojamuose tiksliniuose susitikimuose dalyvaujančiais kitų mokymo įstaigų analogiškais specialistais.
Mokymo įstaigoje veikia trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo metodinė grupė	☐	Atskiros metodinės grupės nesama – trečiųjų šalių piliečių konsultavimo tematika yra aptariama analizuojant visų mokymo įstaigos mokinių konsultavimo veiklos aspektus.
Mokymo įstaigoje yra parengtos trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams skirtos veiklos gairės / veiklos koncepcija	☐	Specialus dokumentas nėra parengtas – veikloje vadovaujama bendraisiais dokumentais, skirtais mokymo įstaigos mokinių profesinio ir karjeros konsultavimo reikalavimams / rekomendacijoms aprašyti.
Mokymo įstaigoje yra parengtos trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams skirtos etikos gairės	☐	
Trečiųjų šalių piliečiams teikiant profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas įtraukiami socialiniai partneriai, svarbiausia – darbdaviai, užimtumo tarnyba ir pan.	☒	-

Šaltinis: Šiaulių technologijų mokymo centro direktorė, Jolita Vengrė, mob. tel. +37068306766

II.2. Projekte dalyvaujančių profesinio mokymo įstaigų atvejų palyginamoji analizė ir apibendrinimas

Charakteristika konsultuojant trečių šalių piliečius	Būdinga				
	VESK ⁶³	VAVM ⁶⁴	VSRC ⁶⁵	KAUPA ⁶⁶	ŠTMC ⁶⁷
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomos profesinio mokymo paslaugos (toliau šioje lentelėje – Paslaugos), apimančios ir profesinio bei karjeros konsultavimo paslaugas	☒	☒	☒	☒	☒
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomų Paslaugų forma – pameistrystė	☐	☐	☐	☐	☐
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomų Paslaugų forma – pameistrystė ir / ar mokyklinis mokymas	☒	☒	☒	☒	☒
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams yra reikalingas leidimas gyventi šalyje	☒	☒	☒	☒	☒
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi minimalaus kalbos lygio reikalavimai	☐	☐	☐	☐	☐
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi minimalaus amžiaus reikalavimai	☒	☒	☒	☒	☒
Norintiems gauti Paslaugas trečiųjų šalių piliečiams taikomi amžiaus apribojimai	☐	☐	☐	☐	☐
Trečiųjų šalių piliečiams siūlomos specialios profesinio mokymo programos, taip pat apimančios pagrindinių skaitymo ir rašymo įgūdžių, vietinės oficialios kalbos, kasdienės aritmetikos ir darbo su informacinėmis ir ryšių technologijomis mokymą	☐	☐	☐	☐	☐

⁶³ Verslo ir svetingumo profesinės karjeros centras

⁶⁴ Vilniaus automechanikos ir verslo mokykla

⁶⁵ Vilniaus statybininkų rengimo centras

⁶⁶ Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centras

⁶⁷ Šiaulių technologijų mokymo centras

Charakteristika konsultuojant trečių šalių piliečius	Būdinga				
	VESK ⁶³	VAVM ⁶⁴	VSRC ⁶⁵	KAUPA ⁶⁶	ŠTMC ⁶⁷
Pagal profesinio mokymo programas besimokantys trečiųjų šalių piliečiai ne profesinių įgūdžių (pvz. oficiali kalba, skaitymas, kompiuterinis raštingumas ir t.t. mokomi ne profesinio mokymo programoje, t.y. specialiuose kursuose, kitose programose ir pan.	☒	☒	☒	☒	☒
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams keliama specialios universitetinio aukštojo mokslo kvalifikacijos turėjimo reikalavimai	☐	☐	☐	☐	☐
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams pakanka būti išklausius specialius tokių paslaugų teikimo kursus	☒	☒	☒	☒	☒
Trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams privaloma nuolat tobulinti konsultavimo žinias ir gebėjimus	☒	☒	☒	☒	☒
Mokymo įstaigoje veikia trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo metodinė grupė	☐	☐	☐	☐	☐
Mokymo įstaigoje yra parengtos trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams skirtos veiklos gairės / veiklos koncepcija	☐	☐	☐	☐	☐
Mokymo įstaigoje yra parengtos trečiųjų šalių piliečiams profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas teikiantiems specialistams skirtos etikos gairės	☐	☐	☐	☐	☐
Trečiųjų šalių piliečiams teikiant profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas įtraukiami socialiniai partneriai, svarbiausia – darbdaviai, užimtumo tarnyba ir pan.	☒	☒	☒	☒	☒

Šaltinis: sudaryta autorių

III. Karjeros planavimo metodiniai principai profesinio mokymo įstaigose, projektuojant juos į trečiųjų šalių piliečių identifikuotus poreikius

Tai, kaip specialistas teikia karjeros konsultavimo paslaugas, jo supratimas apie savo užduotį, emocijas, kurias į ją deda, ir, atitinkamai, jo taikomi metodai bei strategijos neišvengiamai kyla iš situacijos supratimo, to, ką specialistas laiko „problema“ ir kas ją „sukelia“. Kaip pažymi Vehviläinen ir Souto⁶⁸, konsultantai vengs aptarinėti svarbius trečiųjų šalių piliečių, kuriais jie rūpinasi, gyvenimo aspektus, jei patys jausis sutrikę, dviprasmiški ir galbūt net priešiški.

Tai, kad Lietuvoje dirbantys profesinio ir karjeros konsultavimo specialistai yra neišvengiamai emociškai įsipainioję, svarstydami apie „nepažįstamuosius“ Lietuvoje, verčia apsvarstyti jų poziciją – visi karjeros konsultantai neišvengiamai turi savo požiūrį, o pavojingiausi požiūriai yra tie, kurių patys nežino ar nepripažįsta, t. y. jų nesąmoningi išankstiniai nusistatymai. Kiekvieną karjeros konsultantą supa konkuruojantys diskursai, kurie formuoja Lietuvos gyventojų mąstymą ir jausmus: vieni pabrėžia krikščioniškąją labdaros ir svetingumo tradiciją; kiti teigia, kad trečiųjų šalių piliečiai yra laukiami, nes jie atneša ekonominės naudos (t. y. pigios darbo jėgos, ypač sektoriuose, kurie nėra patrauklūs vietos gyventojams); dar kiti perspėja, kad jie kelia grėsmę šalies kultūriniam ir religiniam tapatumui arba kad jie gali turėti „išstūmimo efektą“ vietiniams darbuotojams, juos pakeisdami arba mažindami atlyginimus, ypač žemos kvalifikacijos darbo vietose.

Svarstant trečiųjų šalių piliečių patirtį Lietuvoje, svarbiausias yra integracijos į šalies darbo rinką klausimas. Būtent apmokamas darbas (arba savarankiškas darbas) suteikia migrantui pragyvenimo šaltinį, o tai savaime palaiko kitus procesus, kurie palengvina įtrauktį į bendruomenę⁶⁹. Tai apima vietinės kalbos (-ų) mokymąsi, gilesnį vietos kultūros (-ų) supratimą ir galimybę naudotis savarankišką gyvenimą leidžiančiomis paslaugomis, pavyzdžiui, galimybe atidaryti banko sąskaitą, mokėti nuomą ir naudotis tokiais paslaugomis kaip sveikatos apsauga, švietimas ir mokymas – visa tai gali sustiprinti konstruktyvų bendravimą su vietos gyventojais. Lietuvoje ekonominė nepriklausomybė ir savarankiškumas daugumos bendruomenių paprastai vertinami teigiamai ir labiau linkę atbaidyti išankstinį nusistatymą ir atstūmimą. Todėl dėl įvairių priežasčių padėti naujai atvykusiems susirasti darbą yra labai vertinga užduotis.

Nepaisant teigiamo poveikio integracijai, daugeliui trečiųjų šalių piliečių ypač sunku gauti apmokamą darbą oficialioje darbo rinkoje. Paprastai pastarieji susiduria su kliūtimis, tokiomis kaip nemokėjimas lietuvių kalbos, pripažintų įgūdžių kvalifikacijos trūkumas ir socialinio kapitalo, žinių bei tinklų, kurie palengvintų prieigą prie darbo, trūkumas. Todėl III.1. skyriuje siūlomos profesinio ir karjeros konsultavimo gairės, jei būtų suprantamos kaip visapusiško susietų paslaugų paketo dalis, galėtų atlikti svarbų vaidmenį įveikiant kai kurias trečiųjų šalių piliečiams aktualią integravimosi kliūčių.

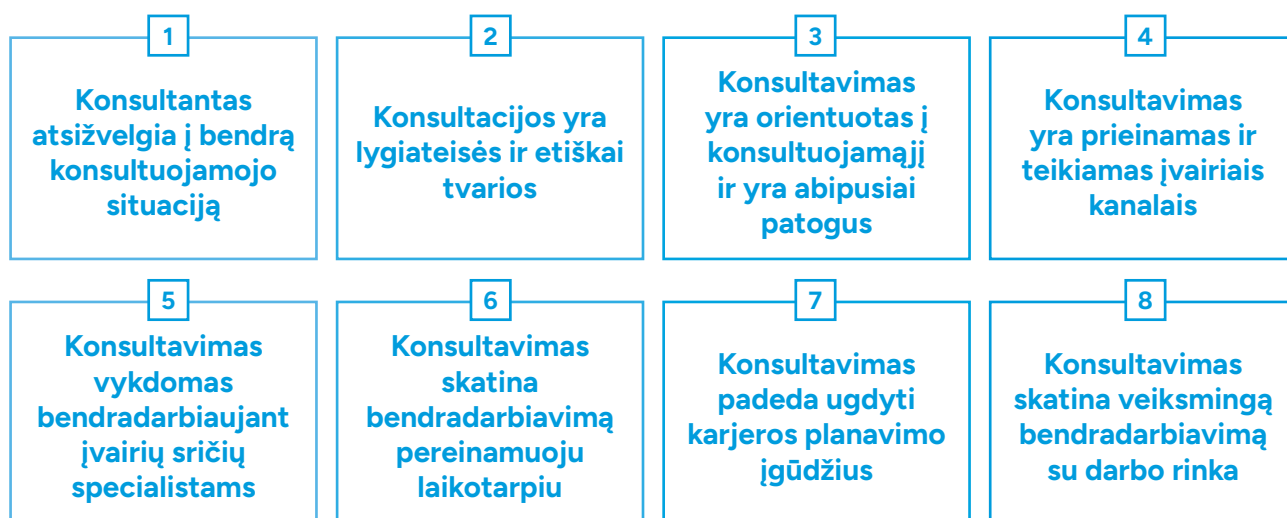
Verta pabrėžti tarpusavyje susijusį paslaugų pobūdį reaguojant į naujai atvykusių asmenų poreikius.

⁶⁸ Vehviläinen, S., Souto, AM. How does career guidance at schools encounter migrant young people? Interactional practices that hinder socially just guidance. *Int J Educ Vocat Guidance*, 449–466 (2022). <https://doi.org/10.1007/s10775-021-09467-2>

⁶⁹ Fedrigo, L., Udayar, S., Toscanelli, C., Clot-Siegrist, E., Durante, F., & Masdonati, J. (2021). Young refugees' and asylum seekers' career choices: A qualitative investigation. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*. 10.1007/s10775-021-09460-9. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10775-021-09460-9>

Nors įsidarbinimas / darbas trečiosios šalies piliečio gyvenime yra labai svarbus, vis dėlto reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad jo karjeros plėtros patirtis ir profesinis gyvenimas visada egzistuoja kartu su kitais šių asmenų asmeninio ir socialinio gyvenimo aspektais. Pavyzdžiui, kalbų mokymas yra susijęs su įdarbinimu, darbo patirtimi, stažuotėmis ir (arba) pameistrystėmis. Trečiųjų šalių piliečių prieiga prie darbo palengvina kitus perėjimus, kuriuos naujai atvykęs asmuo turi atlikti, todėl negalima galvoti apie tarpusavyje susijusius klausimus atskirai vienas nuo kito, tarsi jie būtų atskirti. Todėl profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugos turi būti suprantamos kuo plačiau, kai svarbūs klausimai, susiję su konsultuojamo asmens tapatybe, kultūrine kompetencija, savo pareigų ir teisių suvokimu ir pan., karjeros konsultanto yra suvokiami, kaip bendras konsultavimo paslaugų kontekstas, atitinkamai teikiant konsultacijas, kai atsakymų yra ieškoma į visus susijusius klausimus.

III.1. Gero profesinio ir karjeros konsultavimo kriterijai

1. Konsultantas atsižvelgia į bendrą konsultuojamojo situaciją

- 1.1. Bendros situacijos supratimo svarba ypač pabrėžiama pereinamuosiuose etapuose, kai gali prireikti daugiadisciplininio orientavimo, kad būtų atsižvelgta į konsultuojamojo individualius poreikius ir tikslus jam tobulėjant mokymosi procese.
- 1.2. Geros individualios ir grupės konsultacijos padeda besimokančiajam reflektuoti apie save kaip besimokantįjį. Orientavimas padeda besimokantiešiams nustatyti ir įvertinti savo kompetenciją, taip pat orientavimo ir tobulėjimo poreikius. Geras orientavimas padeda besimokančiajam aiškiai suformuluoti savo planus ir tikėti ateitimi.
- 1.3. **Geras konsultavimas, atsižvelgiant į bendrą konsultuojamojo situaciją yra tada, kai:** a) gerėja besimokančiojo mokymosi įgūdžiai; b) gerėja besimokančiojo bendradarbiavimo ir bendravimo įgūdžiai; c) besimokantysis pripažįsta savo asmeninius privalumus; d) stiprėja besimokančiojo įtrauktumas; e) besimokantysis nustato ir pasiekia asmeninius tikslus; f) besimokantysis gauna adekvatų ir tinkamą vadovavimą, proporcingą jo gebėjimams ir tikslams.

2. Konsultacijos yra lygiateisės ir etiškai tvarios

- 2.1. Lygybės ir nediskriminavimo skatinimas yra viena iš profesinio mokymo ir kitų švietimo įstaigų pareigų. Lygios galimybės mokytis ar studijuoti padeda besimokantiejiems pasiekti visą savo potencialą ir jaustis aktyviais piliečiais.
- 2.2. Etikos požiūriu tvarus profesinis ir karjeros konsultavimas gali būti teikiamas tik jei, konsultantas žino ir pripažįsta tiek savo, tiek visuomenės vertybes, įsitikinimus ir normas. Geros profesinio ir karjeros konsultavimo kriterijai bei orientavimą į darbą reglamentuojantys etikos principai konsultavimo vertybes, reikšmę ir pagrindinius klausimus leidžia paaiškinti tiek besimokantiejiems, tiek kitiems visuomenės nariams.
- 2.3. Konsultuojant ypatingas dėmesys turi būti skiriamas tarp konsultanto ir konsultuojamojo kuriamo santykio atmosferai ir siekiui kiek galima geriau suderinti požiūrius. Besimokantysis konsultacijose turi dalyvauti be baimės patirti patyčias, priekabiavimą, diskriminaciją ar smurtą, o netinkamas elgesys yra stabdomas.
- 2.4. **Geras lygiateisiškai ir etiškai tvarus konsultavimas yra tada, kai:** a) sukuria konfidencialią orientavimo situaciją, kurioje besimokantysis gali visavertiškai dalyvauti ir kuriai jis gali įsipareigoti; b) atsižvelgia į kultūrinę įvairovę ir kalbos ypatumus; c) užtikrina vienodą elgesį ir skatina nediskriminavimą teikiant profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas; d) gerbia žmogaus orumą; e) pripažįsta ir skatina teisę į savarankišką apsisprendimą; f) remia gerovę; g) skatina žinių ir įgūdžių, reikalingų tvariam ateities gyvenimui, įgijimą; h) gerina nuolatinio mokymosi galimybes; i) skatina lyčių lygybę.

3. Konsultavimas yra orientuotas į konsultuojamąjį ir yra abipusiai patogus

- 3.1. Profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugos teikiamos akcentuojant besimokančiojo poreikius grindžiamą požiūrį. Tokia strategija padeda besimokančiajam įgyti prasmingų patirčių bei stiprina jo iniciatyvumą ir prisirišimą prie mokymosi teorijos klasėse ar praktinės veiklos aplinkose, kuriose besimokantysis taip pat mokosi surasti ir taikyti naujausią informaciją tiek apie švietimą ir mokymą, tiek apie profesijas ir darbo galimybes.
- 3.2. Pakankamai anksti pradėtas abipusiai – tarp konsultanto ir konsultuojamojo – patogus bendradarbiavimas yra svarbus teikiant profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas tiems besimokantiejiems, kuriems reikalinga speciali parama / pagalba. Geri santykiai su konsultantu yra ypač svarbūs tiems besimokantiejiems, kuriems reikalinga individuali parama / pagalba, nes jų poreikis tarpasmeniniam bendravimui dažnai yra didesnis nei kitų asmenų.
- 3.3. **Geras į besimokantįjį orientuotas ir abipusiai patogus konsultavimas yra tada, kai:** a) atsižvelgiama į besimokančiojo poreikius ir gebėjimus; b) stiprinama besimokančiojo motyvacija; c) konsultavimas padeda besimokančiajam išlaikyti ryšį su mokymo įstaiga bei skatina asmeninių mokymosi ir karjeros planų įgyvendinimą; d) konsultavimas grindžiamas abipusiu pasitikėjimu ir sudaro sąlygas nuolatiniam, bendradarbiavimą skatinančiam grįžtamajam ryšiui.

4. Konsultavimas yra prieinamas ir teikiamas įvairiais kanalais

- 4.1. Profesinio ir karjeros konsultavimo procesą būtina planuoti taip, kad jis būtų prieinamas besimokančiajam. T.y. besimokantysis turi aiškiai žinoti, kas teikia konsultavimo paslaugas, bei kur ir kaip galima susisiekti su konsultantu.
- 4.2. Profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugos besimokančiajam turi būti prieinamos profesinio mokymo ar kitose švietimo įstaigose, internetu arba darbo vietoje. Taip pat turi būti sudaryta galimybė gauti tiek mokomojo kurso programoje numatytas konsultacijas, tiek, jei besimokančiajam reikia, intensyvesnes vienkartinės ar reguliarias asmenines konsultacijas, atitinkančias jo poreikius.
- 4.3. Naudojant kelis kanalus, konsultacijos turėtų būti teikiamos bet kur ir bet kada, kai besimokantysis to pageidauja. Daugiakanalis konsultavimas pagerina konsultavimo ir orientavimo paslaugų prieinamumą ir pasiekiamumą bei praplečia galimų taktikų, veiklos metodų ir priemonių spektrą.
- 4.4. **Geras prieinamas ir įvairiais kanalais teikiamas konsultavimas yra tada, kai:** a) profesinio mokymo ar kitoje švietimo įstaigoje vykdomas individualus, mažų grupių, ar bendraamžių grupių konsultavimas; b) konsultacijos teikiamos tiesiogiai, nuotoliniu būdu ir / ar skaitmeninėmis priemonėmis; c) taikomos įvairios konsultavimo formos (taip pat – konsultavimas diskutuojant), atsižvelgiant į sutartus besimokančiojo tikslus ir aptartus poreikius.

5. Konsultavimas vykdomas bendradarbiaujant įvairių sričių specialistams

- 5.1. Besimokantysis turi teisę gauti visų profesinio mokymo ar kitos švietimo įstaigos bendruomenės narių profesinio ir karjeros konsultavimo pagalbą. Besimokančiajam pagalbą teikiančios šalys taip pat gali būti: globėjas, kitas besimokantis asmuo, su mokymo įstaiga bendradarbiaujantis darbdavių ar užimtumo tarnybos atstovai, pagalbos mokiniui specialistai, kiti, su mokymo įstaiga bendradarbiaujantys asmenys / specialistai.
- 5.2. Daugiašalis profesinis ir karjeros konsultavimas reiškia profesinio mokymo įstaigos personalo ir kitų konsultavimo proceso veikėjų, kurie kartu konsultuoja besimokantįjį, žinių panaudojimą. Daugiašalis konsultavimas yra komandinis darbas, kurio metu paskirtas konsultantas / koordinatorius yra atsakingas už bendrą besimokančiojo konsultavimo procesą ir jo eigą. Daugiašališkas konsultavimas suteikia galimybę kuo įvairesniais būdais įvertinti besimokančiojo gebėjimus ir kiek galima greičiau spręsti jo problemas. Daugiašalio bendradarbiavimo privalumai – greita prieiga prie informacijos, orientavimo procesų tęstinumas, efektyvesnis išteklių naudojimas ir veiklos dubliavimosi išvengimas.
- 5.3. **Geras, vykdomas bendradarbiaujant įvairių sričių specialistams, konsultavimas yra tada, kai:** a) visi konsultavimo proceso dalyviai turi bendrą supratimą apie konsultavimo tikslus, turinį, darbo metodus ir būdus; b) kiekvienas konsultavimo proceso dalyvis turi aiškiai paskirtas pareigas ir užduotis; c) konsultuojant yra panaudojama visų konsultavimo proceso dalyvių patirtis, konsultavimą koordinuojant ir tikslingai nukreipiant profesinio mokymo įstaigos atstovui; d) konsultavimas skatina visos "komandos" ir besimokančiojo tarpusavio pasitikėjimą ir bendras diskusijas, padedančias nustatyti konsultavimo proceso kiekvieno dalyvio kompetencijos ribas.

6. Konsultavimas skatina bendradarbiavimą pereinamuoju laikotarpiu

- 6.1. Geras bendradarbiavimas – su konsultuojamuoju – pereinamuoju⁷⁰ laikotarpiu yra tada, kai:** a) profesinis ir karjeros konsultavimas supaprastina perėjimą į tolesnes studijas, darbą ar kitas paslaugas; b) konsultavimas sumažina besimokančiojo laiką, praleidžiamą ne mokantis, nesimokant ar nedirbant; c) konsultavimas stiprina bendradarbiavimą tarp konsultuojamojo šeimos ir profesinio mokymo ar kitos švietimo įstaigos; d) yra koordinuojamas ir nukreipiamas profesinio mokymo įstaigos; e) konsultavimas taiko bendrai (konsultanto ir konsultuojamojo) sutartus tolimesnės veiklos metodus, laikantis profesinio orientavimo tikslų.

7. Konsultavimas padeda ugdyti karjeros planavimo įgūdžius

- 7.1.** Karjeros planavimo įgūdžiai – tai kompetencijos (žinios, įgūdžiai ir nuostatos), kurios padeda įvairaus amžiaus ir įvairiose gyvenimo situacijose esantiems besimokantiejiems gerinti savo gebėjimus valdyti savo mokymosi kelią ir karjerą.
- 7.2.** Karjeros planavimo įgūdžių ugdymas prasideda pagrindiniame ugdyme, tęsiasi viduriniame ugdyme ir intensyvėja asmeniui esant tolimesnėse švietimo pakopose. Geras profesinis ir karjeros konsultavimas padeda besimokančiajam planuoti karjerą, todėl turi būti teikiamas taip, kad gerintų besimokančiojo gebėjimus naudotis informacija ir priimti sprendimus. Geras konsultavimas sudaro sąlygas suderinti besimokančiojo stipriąsias puses su mokymo suteikiamomis galimybėmis, taip pat numato prielaidas, kurios besimokančiajam padės įsidiarinti ir aktyviai įsitraukti į profesinės karjeros planavimo procesą.
- 7.3. Geras konsultavimas, kuris padeda ugdyti karjeros planavimo įgūdžius yra tada, kai:** a) gerėja besimokančiojo poreikio supratimas ir įgūdis mokytis visą gyvenimą; b) gerėja besimokančiojo informacijos naudojimo ir sprendimų priėmimo įgūdžiai; c) besimokantysis išsiugdo gebėjimą suderinti savo stipriąsias puses su mokymosi teikiamomis galimybėmis; d) besimokantysis geba suvokti savo ir paaiškinti interesus, galimybes ir paramos / pagalbos poreikius; e) profesinis ir karjeros konsultavimas yra orientuojamas į ateitį ir atsižvelgia į besimokančiojo motyvaciją mokytis bei tolesnio mokymosi / studijų galimybes; f) profesinis ir karjeros konsultavimas besimokančiajam sudaro sąlygas realistiškai planuoti karjerą bei paaiškina priežastinius ryšius tarp mokymosi pasirinkimų ir karjeros galimybių; g) gerėja besimokančiojo gebėjimai ieškoti darbo ir pristatyti savo kompetenciją; h) besimokantysis įgyja priemonių savikontrolėi ugdyti, profesinei ir kompetencijos tapatybei formuoti bei aktyviai dalyvauti savo pasirinktos profesinės srities tinkluose; i) konsultavimas besimokančiajam padeda ieškoti informacijos apie darbo rinką, profesijas ir tolesnio mokymosi / studijų galimybes.

8. Konsultavimas skatina veiksmingą bendradarbiavimą su darbo rinka

- 8.1.** Profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugos turi būti teikiamos taip, kad gerintų besimokančiųjų gebėjimus prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi ir stiprintų jų gebėjimus prisitaikyti įvairiose darbo vietose bei šiose nutinkančiose situacijose.

⁷⁰ Pereinamasis laikotarpis – tai situacijos, kai besimokantysis pereina iš vieno švietimo lygio į kitą, iš vienos švietimo formos ar kvalifikacijos programos į kitą, iš parengiamojo švietimo į kvalifikaciją suteikiantį švietimą ar mokymą arba iš švietimo ir mokymo į darbinę veiklą.

- 8.2.** Konsultuojant besimokantįjį yra itin svarbu išugdyti jo gebėjimą mokytis naujų dalykų darbo vietoje bei nuolat mokytis iš kolegų / bendradarbių, siekiant tobulinti savo asmenines ir profesines kompetencijas.
- 8.3.** Išugdyti besimokančiojo gerus bendravimo ir komandinio darbo įgūdžius, atsparumą ir gebėjimą numatyti turimai darbo vietai ateityje reikalingus įgūdžius taip pat yra svarbu, todėl visi profesijos ir karjeros konsultavimo provoso dalyviai – tarp jų ir profesijos mokytojai – yra atsakingi už besimokančiajam darbinėje veikloje reikalingų įgūdžių ir kompetencijų (iš-)ugdymą / gerinimą.
- 8.4. Geras, su darbo rinka bendradarbiavimą skatinantis, konsultavimas yra tada, kai:** a) remia ir ugdo besimokančiajam darbinėje veikloje reikalingus ir darbo paieškos įgūdžius daugiašaliame bendradarbiavime; b) gerina besimokančiojo gebėjimą tinkamai ir teisingai veikti susidūrus su pokyčiais mokymosi ir karjeros kelyje; c) skatina besimokančiajam reikiamų kompetencijų ugdymą įvairiais mokymosi ir darbinės veiklos etapais; d) sukuria besimokančiajam sąlygas atpažinti savo stipriąsias puses, kurti asmeninius / profesinius tinklus ir žvelgti į ateitį; e) besimokantysis įgyja praktinių profesinių įgūdžių, reikalingų darbo pasaulyje, autentiškoje darbo aplinkoje ir probleminėse situacijose; f) konsultavimas padeda besimokančiajam gerinti savo gebėjimus ieškoti darbo ir jį rasti jam geriausiai tinkantį.

III.2. Profesinio ir karjeros konsultavimo metodai ir praktika

1. Abipusiu pasitikėjimu pagrįsto ryšio kūrimas

- 1.1.** Kaip ir visų formų konsultavimas, profesinis ir karjeros konsultavimas yra sėkmingiausias, kai konsultantas užmezga prasmingą ryšį su besimokančiuoju.
- 1.2.** Nors daugelis karjeros konsultantų naudoja karjeros gebėjimų testus ir asmenybės testus, geriausi karjeros konsultantai yra baigę klinikinės psichikos sveikatos magistro programą ir naudoja savo klinikinės psichologijos žinias, kad neapsiribotų vien paprastu profesiniu konsultavimu. Jie stengiasi suprasti konsultuojamų asmenų rūpesčius, pomėgius, baimes ir troškimus daug giliau nei bet koks testas.
- 1.3. Užmegzdami abipusiu pasitikėjimu pagrįstą ryšį su savo klientais, geriausi karjeros konsultantai gali suteikti visapusiškesnę paramą ir patarimus.**

2. Konsultavimo tikslų apibrėžimas

- 2.1. Karjeros tikslai yra ilgalaikiai uždaviniai, apibrėžiantys, ko besimokantysis nori pasiekti savo profesijoje.** Šie tikslai gali apimti išorinius tikslus, pavyzdžiui, gauti pareigas ar konkretų atlyginimą, arba jie gali būti pagrįsti vidine motyvacija, pavyzdžiui, noru ką nors pakeisti pasaulyje.
- 2.2.** Geriausi karjeros tikslai apibrėžia, ko asmuo nori pasiekti per penkerius–dešimt metų. Karjeros tikslo išsikėlimas skatina besimokantįjį kontroliuoti savo karjerą bei reikalauja apgalvoti, ką jis mėgsta ir ko nemėgsta daryti, kokius įgūdžius jam reikia įgyti ir kaip juos lavinti.

- 2.3.** Profesijos ir karjeros konsultantas kartu su konsultuojamu besimokančiuoju turėtų išsikelti konkrečius tikslus ir nukreipti besimokantįjį šių tikslų link, jei konsultavimo procesas ar konkretus pokalbis per daug nukryptų į kitas temas / rūpesčius. Sugrąžindamas besimokantįjį į konsultavimo temą, konsultantas pvz. galėtų paprašyti besimokančiojo apibūdinti savo tobulą darbą arba pagyvoti, kur jis norėtų būti po 5 metų.
- 2.4.** Profesijos ir karjeros konsultavimo specialistas taip pat gali sutelkti besimokančiojo dėmesį į tai, kas jam svarbu gyvenime ir ką jis mėgsta pasiekti darbe. Visi šie klausimai gali padėti apibrėžti sėkmingos karjeros ieškančio besimokančiojo tikslus.

KARJEROS TIKSLŲ PAVYZDŽIAI⁷¹

- 1. Siekti aukštų pareigų.** Šis tikslas sutelktas į kopimą karjeros laiptais į aukštesnes pareigas. Prieš išsikeliant tokį tikslą, reikia ištirti kiekvienas žemesnes, link tikslo vedančias, pareigas ir įsitikinti, kad jos besimokančiajam tinka. Tada reikia susisiekti su žmonėmis, einančiais siekiamas pareigas, bei išsiaiškinti, kokių įgūdžių, sertifikatų ir patirties jiems reikėjo norint pasiekti šias pareigas. Teisingi klausimai ir atsakymai į juos padės aptarti ir nubrėžti konkrečius besimokančiojo žingsnius, kad šis tikslas būtų pasiektas.
- 2. Dirbti prestižinėje įmonėje.** Jei darbas didelėje įmonėje besimokančiajam yra prasmingas, svarbu ištirti skirtingas įmones ir pramonės šakas. Reikia nustatyti, kas besimokantįjį aistringai domina, kas jam patinka tose įmonėse ir kur jis galėtų geriausiai pritapti. Tada reikia susisiekti su siekiamose įmonėse dirbančiais žmonėmis arba peržiūrėti šiose įmonėse dirbančių specialistų „LinkedIn“ ar kitos platformos profilius, kad besimokantysis pamatytų, kokius profesinius kelius šie specialistai pasirinko, kad pasiektų besimokančiojo geidžiamą darbą.
- 3. Uždirbti konkretų atlyginimą.** Šis tikslas yra veiksmingiausias, kai jis derinamas su kitais tikslais. Nesvarbu, ar tai daugiau laisvės keliauti, ar ankstyvas išėjimas į pensiją, turint omenyje tikslą „uždirbti konkretų atlyginimą“, uždirbami pinigai bus prasmingesni. Norint išsikelti efektyvų finansinį tikslą, reikia peržiūrėti viešai prieinamus duomenis ar darbo pasiūlymus apie užsibrėžtos srities specialistų atlyginimus ir patirties lygį, reikalingą tam atlyginimui gauti. Tai taip pat gali padėti lavinti derybų įgūdžius, kad besimokantysis galėtų siekti didesnių atlyginimų naršydamas darbo rinkoje siūlomų laisvų darbo vietų portaluose.
- 4. Būti patenkintam karjera / profesiniais pasiekimais.** Šio tipo tikslas atrodo miglotas, tačiau jį vis tiek galima padaryti konkretų ir išmatuojamą. Reikia pradėti nuo dabartinės situacijos apmąstymo, atsakant į klausimą, ar besimokantysis, jeigu jau dirba kažkokį darbą, šiuo metu yra laimingas? Kokie jo darbo aspektai besimokantįjį tenkina? Kokias užduotis jis galėtų atlikti, kad būtų laimingesnis? Tokius klausimus reikia išsikelti ir atsakyti nusistatytu reguliarumu (pvz. kas šešis mėnesius) į(si-)vertinant savo esamą situaciją ir jos pasikeitimus, per nu(si-)statytą laikotarpį.
- 5. Įvaldyti technologijas.** Įmonėms sparčiai prisitaikant prie skaitmeninio amžiaus, svarbu neatsilikti nuo naujausių technologijų išmanymo ir gebėjimo jomis naudotis. Jei besimokančiajam sunku naudotis įrankiu, programa ar platforma, jis gali užsiregistruoti į fizinius seminarus, praktinius mokymus ar internetinius kursus, kad patobulintų savo žinias / įgūdžius. Tam bū-

⁷¹ Šaltinis: Career Goals: How to Set Them and 14 Examples for Professional Success, <https://builtin.com/articles/career-goals>

tina pasinaudoti visais prieinamais ištekliais, įskaitant įmonės skiriamomis, jeigu besimokantysis jau dirba, mokymosi stipendijomis.

- 6. Tapti naujos pramonės šakos profesionalu.** Įsigilinimas į naują pramonės šaką gali būti ilgas procesas, ypač jei asmuo profesiją kardinaliai keičia vėlesniuose gyvenimo etapuose. Jei besimokantysis nepažįsta nieko jam naujoje profesinėje srityje, reikia susisiekti su specialistais „LinkedIn“ ir paprašykite su jais pokalbių reikalingų siekiamai informacijai gauti. Besimokantysis turi įsitikinti, kad supranta, kokių įgūdžių ir patirties reikia norint sėkmingai dirbti naujame sektoriuje. Tada besimokančiajam reikėtų ieškoti stažuotės, laisvai samdomo darbo ar pradinio lygio darbo, kad kuo greičiau įgyti naujų profesinių žinių ir įgūdžių.
- 7. Pasiiekti geresnę darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą.** Besimokančiajam norint siekti geresnės darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, jam reikėtų pamąstyti, kam nori teikti pirmenybę ir kam iš tikrųjų teikia pirmenybę. Ar dirba ilgas valandas ir aukoja miegą? Ar jaučiasi izoliuotas nuo draugų ne darbo metu? Jeigu jau dirba, besimokančiajam reikėtų pasikalbėti su savo vadovu, kad nustatytų darbo ribas, dirbtų kitokiu režimu ar tiesiog planuotų laiką taip, kad subalansuotų darbui ir kitiems svarbiems dalykams / sritims skiriamas pastangas / laiką.
- 8. Išeiti į pensiją sulaukus 55 metų.** Išeiti į pensiją sulaukus 55 metų gali atrodyti ambicinga, tačiau šis tikslas atrodo labiau įgyvendinamas, kai jis suskaidomas į dalis. Jo siekiant galima kiekvieną mėnesį atidėti tam tikrą savo atlyginimo procentą. Taip pat galima užsibrėžti tikslą sutaupyti tam tikrą sumą kiekvienais metais.

3. Sukurti erdvę besimokančiojo savęs tyrinėjimui

- 3.1.** Profesijos ir karjeros konsultantas besimokančiajam turėtų ne tik įteikti profesinių polinkių testų rezultatus. **Jis turėtų susipažinti su konsultuojamuoju ir, svarbiausia, suteikti jam erdvės aptarti problemas, turinčias įtakos jo karjerai ir karjeros pasirinkimams.**
- 3.2.** Besimokančiojo savęs tyrinėjimas yra savęs apmąstymas, kurio metu dėmesys sutelkiamas į savo interesų, vertybių, ankstesnės patirties, svajonių ir karjeros tikslų apibrėžimą ir tyrinėjimą. Tai yra pažintinis, vidinis procesas, apimantis asmeninę refleksiją. Jis dažnai apima turimų žinių, įgūdžių, patirčių ir pan. inventorizacijų ir vertinimų atlikimą.
- 3.3.** Gera karjeros konsultavimo sesija gali būti savęs atradimo vartai, bet tik tuo atveju, jei profesijos ir karjeros konsultantas yra įgudęs padėti besimokančiajam atverti savirefleksijos kelius.
- 3.4.** Norėdamas sėkmingai siekti karjeros, besimokantysis turėtų ištirti tiek savo vidinę, tiek išorinę aplinką.
- 3.5.** Aplinkos tyrinėjimas apima aktyvesnį naujos informacijos apie darbo vietas, organizacijas, profesijas ar pramonės šakas rinkimo procesą ir besimokančiajam leidžia priimti labiau pagrįstus karjeros sprendimus. Šis tyrinėjimo tipas yra pažintinio pobūdžio ir gali apimti informacinius pokalbius, kompiuterinius tyrimus, darbo stebėjimą, stažuotes arba dalyvavimą profesiniuose renginiuose ar karjeros mugėse.
- 3.6.** Savęs tyrinėjimas gali apimti atsiliepimų apie save gavimą ir aptarimą su kitais, taip pat darbą su mentoriais ar koučingo specialistais, siekiant, kad besimokantysis geriau pažintų save.

4. Darbo rinkos supratimas

- 4.1. Besimokančiajam mažai naudinga, kai sakoma, kad jums puikiai tinka karjera / profesija, kurios prestižas smarkiai smunka ir perspektyvos miglotos. Taip pat nėra daug naudos, jei sakoma, kad jam puikiai tinka karjera / profesija, kuriai jam trūksta įgūdžių.
- 4.2. Profesijos ir karjeros konsultantas tai turėtų žinoti ir nuolat atnaujinti turimas žinias, kad neatsilikėtų nuo darbo rinkos problemų / aktualijų – turi atidžiai stebėti, kaip automatizavimas, paslaugų perdavimas iš išorės, etatų mažinimas ir pasaulinė konkurencija veikia tam tikro darbo galimybes ir konkrečių darbo vietų / profesijų situacijas.
- 4.3. Profesijos ir karjeros konsultantas turėtų suprasti, kokių įgūdžių ir požiūrio reikia darbuotojams, norintiems sėkmingai dirbti šiuolaikinėje darbo aplinkoje.
- 4.4. Konsultantai su besimokančiais turėtų dirbti taip, kad įsitikintų, jog šie kompetentingai naudojami technologijomis, priima įvairovę ir yra pasirengę susidoroti su šiuolaikiniu darbo nesaugumu. Taip pat įsitikintų, jog konsultuojamasis geba išlaikyti reikiamą profesinio sąmoningumo lygį, kad neatsilikėtų ar netaptų nekonkurencingas, ar – dar blogiau – darbo rinkoje nereikalingas.
- 4.5. **Nuolat disponuodamas naujausiomis žiniomis apie darbo rinkos situaciją, profesijos ir karjeros konsultantas gali padėti besimokančiajam priimti pagrįstus sprendimus dėl savo karjeros kelio.**

5. Padėti paversti gyvenimo prioritetus karjeros tikslais

- 5.1. Profesijos ir karjeros konsultantas besimokančiajam turėtų ne tik rekomenduoti galimas profesijas, bet ir padėti jam atrasti anksčiau neįgyvendintą aistrą konkrečioms karjeroms.
- 5.2. Norėdamas tai padaryti, profesijos ir karjeros konsultantas turėtų taikyti holistinį požiūrį⁷², žiūrėdamas į kiekvieną besimokantįjį kaip į asmenybę ir ieškodamas gyvenimo temų, kurios yra natūraliai susijusios su karjera, kuriai konsultuojamas asmuo turi polinkį / gebėjimų ir žinių / įgūdžių.
- 5.3. Profesijos ir karjeros konsultantas turi suprasti, kad didelės ilgalaikės naudos nesukurs karjera / profesija, kuriai besimokantysis yra geras ir tinkamas, bet jos nemėgsta. **Geriausias būdas – kartu su besimokančiuoju rasti karjerą / profesiją, kuri atitiktų konsultuojamo asmens gebėjimus ir gyvenimo tikslus.**

⁷² Holistinis požiūris teigia, kad atskiras dalis galime suprasti tik tada, kai jas vertiname visumos kontekste. Užuočiau siaurai nagrinėjęs tik atskirus komponentus, tokius kaip mintys, elgesys ir emocijos, holizmas nagrinėja, kaip šie elementai sąveikauja su platesniu žmogaus gyvenimo kontekstu.

III.3. Profesijos ir karjeros konsultanto etikos gairės

1. Orumas

- 1.1. Profesijos ir karjeros konsultantas turi gerbti kiekvieno asmens, kuriam teikiamos konsultavimo paslaugos, orumą.
- 1.2. Profesijos ir karjeros konsultantas besimokančiajam turi pateikti platų pasirinkimų spektrą ir gerbti asmens teisę savarankiškai rinktis.

2. Sąžiningumas

- 2.1. Profesijos ir karjeros konsultantas turi veikti sąžiningai ir diskretiškai.
- 2.2. Profesijos ir karjeros konsultanto besimokančiajam teikiama informacija turi būti aktuali, patikima ir įvairiapusė.
- 2.3. Profesijos ir karjeros konsultantas besimokančiajam turi patarti kritiškai įvertinti gaunamą informaciją.

3. Konfidencialumas

- 3.1. Profesinis ir karjeros konsultavimas turi būti teikiamas konfidencialiai.
- 3.2. Konfidencialumas turi būti užtikrintas ir besikeičiančiose situacijose. Informacija gali būti atskleista tik tuo atveju, jei tai būtina besimokančiojo interesams užtikrinti. Paprastai tam reikalingas aiškus besimokančiojo sutikimas.
- 3.3. Teikiant profesijos ir karjeros konsultavimo paslaugas turi būti laikomasi taikytinų teisės aktų ir reikalavimų, susijusių su informacijos atskleidimu.

4. Nepriklausomumas

- 4.1. Profesijos ir karjeros konsultantas turi žinoti savo, visuomenės ir iš kitų kultūrų kilusių asmenų vertybes, kad galėtų teikti etiškai tvarų konsultavimą.
- 4.2. Profesijos ir karjeros konsultantas turi žinoti, kokį poveikį konsultavimui daro jo paties, darbo bendruomenės ir visuomenės lūkesčiai.
- 4.3. Profesinio ir karjeros konsultavimo srityje turi būti atsižvelgiama į lyčių lygybę⁷³ ir jį prieinama visiems.

⁷³ Į lyčių aspektą atsižvelgiantis požiūris reiškia jautrumą kiekvieno besimokančiojo individualumui ir asmenybei. Teikiant profesijos ir karjeros konsultacijas būtina užtikrinti, kad besimokantysis nebūtų socializuojamas pagal savo išorinę lytį, jei jo paties supratimas apie savo lytį / lytiškumą yra kitoks.

5. Profesinis tobulėjimas

- 5.1. Profesijos ir karjeros konsultantas turi vertinti ir tobulinti jo teikiamų konsultavimo paslaugų kokybę bei savo kvalifikaciją.
- 5.2. Profesijos ir karjeros konsultantas yra pats atsakingas už savo kvalifikacijos tobulinimą, todėl turi dalyvauti tęstiniuose srities mokymuose ir nuolat disponuoti naujausia srities informacija.

6. Bendradarbiavimas

- 6.1. Profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugų teikimas reikalauja bendradarbiavimo santykių su įvairiais veikėjais tiek profesinio mokymo įstaigoje, tiek už jos ribų.
- 6.2. Profesijos ir karjeros konsultantas turi palaikyti ryšius ne tik su savo bendradarbiais profesinio mokymo įstaigoje, bet ir su neformaliojo suaugusiųjų švietimo, darbo ir verslo, taip pat nevyriausybinų organizacijų atstovais.
- 6.3. Profesijos ir karjeros konsultantas turi gebėti bendradarbiauti su įvairių sričių specialistais ir mokėti vertinti kitų profesinius įgūdžius bei žinias.

7. Sveikata ir gerovė

- 7.1. Profesijos ir karjeros konsultantas turi rūpintis savo asmenine sveikata ir gerove, taip pat konsultavimo paslaugoms teikti reikalingais ištekliais.
- 7.2. Profesijos ir karjeros konsultantas turi pripažinti savo ribas ir būti pasirengęs kreiptis pagalbos, kai to prireikia.

III.4. Profesijos ir karjeros konsultantui būtinos kompetencijos

1. Profesinė kompetencija

- 1.1. **Profesijos ir karjeros konsultanto profesinė kompetencija apima savęs pažinimą bei konsultanto tapatybės ir profesinės etikos išmanymą.**
- 1.2. Profesijos ir karjeros konsultantas turi gebėti: nustatyti savo profesinę kompetenciją ir jos ribas; naudoti savo specialiosios kompetencijos sritį atitinkančias sąvokas, metodus ir informaciją; savo darbe taikyti savarankišką, kritinį mąstymą ir tyrimų žinias konsultavimo srityje; įvertinti savo ir savo konsultuojamųjų patirtį, žinias, įgūdžius, kultūrinius, kalbinius ir socialinius atspirties taškus, į kuriuos atsižvelgia savo konsultavimo darbe; apibrėžti socialiai reikšmingas konsultavimo funkcijas, atsižvelgiant į savo konsultavimo kompetenciją; įgyvendinti profesinės etikos principus konsultavimo srityje savo veikloje; savarankiškai priimti etiškai pagrįstus sprendimus atrankos situacijose; atpažinti ir priešintis diskriminacinei praktikai; užkirsti kelią priekabiavimui; dirbti su skirtingais žmonėmis studijų ir darbo bendruomenėje bei kitose grupėse ir tinkluose, atsižvelgiant į bendruomeninius ir etinius požiūrius.

2. Profesijos ir karjeros orientavimo kompetencija

- 2.1. Profesijos ir karjeros orientavimo kompetencija apima profesinio konsultavimo ir karjeros orientavimo teorijos bei metodologijos išmanymą.**
- 2.2.** Profesijos ir karjeros konsultantas turi gebėti: vartoti tinkamą kalbą ir terminologiją; remti įvairovę ir daugiakalbystę įvairiose konsultavimo situacijose; struktūrizuoti konsultavimo diskusiją kaip intervenciją, kalbinę sąveiką ir procesą; remti besimokančiojo autonomiją mokantis, planuojant karjerą ir gyvenimą; suprasti karjeros ir konsultavimo teorijų istoriją ir kontekstą; nustatyti pagrindines teorijas, tinkamas studijoms ir karjeros konsultavimui; taikyti ir integruoti konsultavimo teorijas etiškai teisingai skirtingose situacijose ir pagal individualius poreikius; skatinti visą gyvenimą trunkančius karjeros ir gyvenimo planavimo procesus.
- 2.3.** Profesijos ir karjeros konsultantas taip pat turi gebėti: įvertinti individualius besimokančiųjų konsultavimo poreikius; tinkamai taikyti pagrindinius individualius ir mažų grupių konsultavimo metodus profesijos ir karjeros konsultavimo srityje; gerbti ir remti individualios tapatybės kūrimą ir įtraukties stiprinimą; atpažinti, žinoti ir skatinti kalbos, kultūros ir lyčių sąmoningumą konsultavimo srityje; profesionaliai, etiškai ir teoriškai pagrįsti savo sprendimus; vertinti ir sistemingai bei sąmoningai tobulinti savo konsultavimo įgūdžius; savarankiškai ir profesionaliai veikti atliekant sudėtingas nacionalines ir tarptautines ekspertų užduotis konsultavimo srityje.

3. Veiklos aplinkos kompetencija

- 3.1. Veiklos aplinkos kompetencija apima asmens išsilavinimo bei socialinio ir darbinio gyvenimo aspektų išmanymą, taip pat bendravimo, profiliavimo ir rinkodaros įgūdžius skaitmeninėje orientavimo aplinkoje bei tinklaveikos išmanymą.**
- 3.2.** Profesijos ir karjeros konsultantas turi gebėti: įgyti ir kritiškai vertinti aktualią, pagrįstą ir atnaujintą informaciją apie profesinį mokymą, darbinį gyvenimą, darnų vystymąsi ir socialinius klausimus; išnaudoti edukacines, socialines, tarptautines ir darbinio gyvenimo galimybes studentų konsultavimo požiūriu.
- 3.3.** Profesijos ir karjeros konsultantas turi gebėti: atpažinti ir taikyti vidinės ir išorinės komunikacijos svarbą kaip konsultanto darbo dalį; naudoti edukacinės rinkodaros komunikacijos principus ir praktiką; naudoti socialinės žiniasklaidos priemones savo veikloje; atpažinti ir taikyti skaitmeninių internetinių konsultavimo aplinkų ir socialinės žiniasklaidos galimybes studijų konsultavime.
- 3.4.** Profesijos ir karjeros konsultantas turi gebėti: veikti įvairiose ugdymo formose, atliekant konsultanto darbą; planuoti, įgyvendinti ir vertinti konsultavimą pagal įstatymus, reglamentus, profesinio mokymo programos / lygmens kriterijus, konsultavimo planą ir kitus standartus, kuriais vadovaujama darbe.

- 3.5.** Profesijos ir karjeros konsultantas turi gebėti: atpažinti profesinio ir karjeros konsultavimo tinklo dalyvius ir jų teikiamas paslaugas; užmegzti ryšius ir profesionaliai veikti tiek savo profesinio mokymo įstaigos vidiniame veiklos gyvenime, tiek išoriniuose konsultavimo tinkluose; dirbti sudėtingas eksperto užduotis konsultavimo srityje, bendradarbiaujant su kitais konsultavimo tinklų dalyviais daugiadisciplininiu būdu.

4. Konsultavimo, lyderystės, organizavimo ir plėtros kompetencija

- 4.1. Konsultavimo lyderystės, organizavimo ir plėtros kompetencija apima konsultavimo procesų valdymo, organizavimo ir plėtros išmanymą.**
- 4.2.** Profesijos ir karjeros konsultantas turi gebėti: įvertinti dabartinę švietimo sistemos, darbinio gyvenimo ir konsultavimo paslaugų būklę, taip pat vertinti ir prognozuoti informaciją apie ateitį; planuoti, įgyvendinti ir vertinti konsultavimo ir orientavimo paslaugas; vadovauti, vertinti ir organizuoti profesinio mokymo įstaigoje vykdomą konsultavimo veiklą; tikslingai ir į tikslą orientuotai plėtoti konsultavimo paslaugas, procesus ir veiklos metodus.

IV. Siūlomi profesinio mokymo įstaigos vadybos, vykdančios trečiųjų šalių piliečių karjeros planavimą, principai ir pagrindiniai praktikos elementai

Profesinis ir karjeros konsultavimas profesinio mokymo įstaigose yra gyvybiškai svarbi paslauga, padedanti besimokantiejiems priimti pagrįstus sprendimus dėl savo karjeros kelio, suderinant jų interesus, įgūdžius ir tikslus su tinkamomis mokymo ir įsidarbinimo galimybėmis. Šis procesas apima savęs vertinimą, karjeros tyrinėjimą ir darbo paieškos įgūdžių ugdymą. Tikslas – pagerinti besimokančiųjų karjeros valdymo įgūdžius ir paruošti juos darbo pasauliui. Profesinio mokymo įstaiga turi užtikrinti, kad visi besimokantieji (tame tarpe – trečiųjų šalių piliečiai) turėtų turėti vienodas galimybes tobulėti, siekiant profesinės karjeros. Visi besimokantieji turi turėti lygias galimybes naudotis profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugomis. Kiekvienas besimokantysis turi turėti vienodą teisę tobulėti ir planuoti karjerą pagal savo gebėjimus, gaudamas profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas profesinio mokymo įstaigoje.

Profesinio ir karjeros konsultavimo planavimas profesinėje mokykloje apima pagalbą besimokantiems įvertinti savo pomėgius ir stipriąsias puses, ištirti karjeros galimybes, suprasti darbo rinką ir parengti asmeninį karjeros planą, pasitelkiant tokias veiklas kaip įgūdžių auditai, imitaciniai pokalbiai ir individualus konsultavimas. Šis procesas suteikia besimokantiems įrankių ir informacijos, reikalingos priimti pagrįstus karjeros sprendimus, lavinti reikiamus darbo paieškos įgūdžius ir prisitaikyti prie kintančių šiuolaikinės darbo rinkos poreikių.

Veiksmingas profesinis ir karjeros konsultavimas profesinėse mokyklose apima besimokančiųjų stipriųjų pusių, pomėgių ir tikslų derinimą su darbo rinkos poreikiais, suteikiant jiems ankstyvą galimybę susipažinti su karjeros galimybėmis, naudojant individualius vertinimus, ugdant esminius įgūdžius, teikiant finansines ir mokymosi kelio konsultacijas, pasitelkiant technologijas, suvedant besimokančiuosius su specialistais ir užtikrinant nuolatinę paramą.

Profesinio ir karjeros konsultavimo valdymas profesinėje mokykloje apima sistemingą požiūrį, padedant besimokantiejiems nustatyti savo pomėgius, įgūdžius ir karjeros siekius, o vėliau padedant jiems priimti pagrįstus sprendimus dėl savo išsilavinimo kelio ir būsimo užimtumo. Svarbiausi aspektai apima išsamios informacijos apie pasirinktą profesiją ir karjerą teikimą, individualų ir grupinį konsultavimą, savęs vertinimo skatinimą atliekant vertinimus, besimokančiųjų įtraukimą į praktinį mokymąsi su darbdaviais ir karjeros ugdymo įgyvendinimą siekiant lavinti jų karjeros valdymo įgūdžius. Efektyvus konsultavimo valdymas taip pat apima strateginį planavimą, biudžeto sudarymą ir nuolatinį paslaugų sistemos optimizavimą, siekiant užtikrinti, kad besimokantieji būtų gerai pasirengę darbo pasauliui.

IV.1. Profesinio ir karjeros konsultavimo integravimas į įstaigos veiklos valdymo procesus

Profesinio ir karjeros konsultavimo integravimas į profesinio mokymo įstaigos valdymą apima išsamių planų, apimančių informavimo, orientavimo ir konsultavimo paslaugų teikimą per visą besimokančiojo mokymo(-si) proceso laikotarpį, kūrimą. Integravimo procesas taip pat neatsiejamas nuo technologijų panaudojimo ir bendradarbiavimo su darbo rinkos atstovais, siekiant užtikrinti, kad besimokantieji mokydamiesi profesinio mokymo įstaigoje išsiugdytų esminius karjeros valdymo įgūdžius, pagerintų savo įsidarbinamumą ir priimtų pagrįstus sprendimus dėl savo ateities.

PROFESINIO IR KARJEROS KONSULTAVIMO STRATEGINĖS INTEGRACIJOS Į PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGOS VALDYMĄ ŽINGSNIAI

1. Parengti integruotą profesinio ir karjeros konsultavimo planą

1.1. Holistinis požiūris: sukurti visaapimantį planą, kuriame besimokančiojo karjeros planavimo informavimo, orientavimo ir konsultavimo paslaugos būtų įtrauktos kaip pagrindiniai profesinio mokymo programos komponentai, o ne kaip atskiri priedai.

1.2. Suderinti konsultavimo paslaugas su mokymusi visą gyvenimą: struktūrizuoti planą taip, kad būtų ugdomi besimokančiojo visą gyvenimą trunkančio karjeros valdymo įgūdžiai, ruošiant jį nuolatiniam augimui ir prisitaikymui dinamiškoje darbo rinkoje.

2. Įtraukti karjeros ugdymą į mokymo programas

2.1. Įgūdžių ugdymas: dėmesys metakognityvinių ir motyvacinių savireguliacijos įgūdžių ugdymui, leidžiant besimokančiajam valdyti savo mintis, emocijas ir elgesį siekiant ilgalaikių tikslų.

2.2. Karjeros valdymo kompetencijos: nuosekliai taikyti priemones, padedančias besimokančiajam lavinti ir vertinti karjeros planavimo įgūdžius, kurie yra labai svarbūs savarankiškam karjeros vystymuisi.

3. Pasitelkti technologijas ir skaitmeninius įgūdžius

3.1. Interaktyvios platformos: integruoti skaitmenines programas, elektroninius modulius ir internetines valdymo sistemas, siekiant palengvinti karjeros tyrinėjimą ir sprendimų priėmimą.

3.2. Patirtinis mokymasis: naudoti tokias technologijas kaip virtuali ir papildyta realybė, kad būtų suteikta įtraukianti patirtis, leidžiant besimokančiajam tyrinėti galimas darbo aplinkas ir vaidmenis.

4. Skatinti bendradarbiavimą ir partnerystę

4.1. Ryšiai su verslo įmonėmis: aktyviai bendradarbiauti su verslo atstovais, kad būtų galima užtikrinti, jog mokymo programa ir karjeros paslaugos išliktų aktualios ir atitiktų aktualius darbo rinkos poreikius.

4.2. Tarpsektorinis bendradarbiavimas: kurti profesinio ir karjeros konsultavimo sistemas, apimančias švietimo, užimtumo, jaunimo ir socialinės įtraukties sektorius, kad būtų sukurtas tvirtesnis ir reaguojantis paramos besimokančiajam tinklas.

5. Skatinti lankstumą ir prisitaikymą (tobulinimą)

5.1. Reaguojančios paslaugos: kurti įtraukias ir lanksčias programas bei paslaugas, atitinkančias įvairius individualius ir kultūrinius besimokančiojo poreikius.

5.2. Nuolatinis vertinimas: atlikti profesinio ir karjeros konsultavimo veiklos tyrimus ir rinkti atsiliepimus iš besimokančiųjų, konsultantų ir darbdavių, kad būtų nuolat tobulinamos ir pritaikomos karjeros konsultavimo programos.

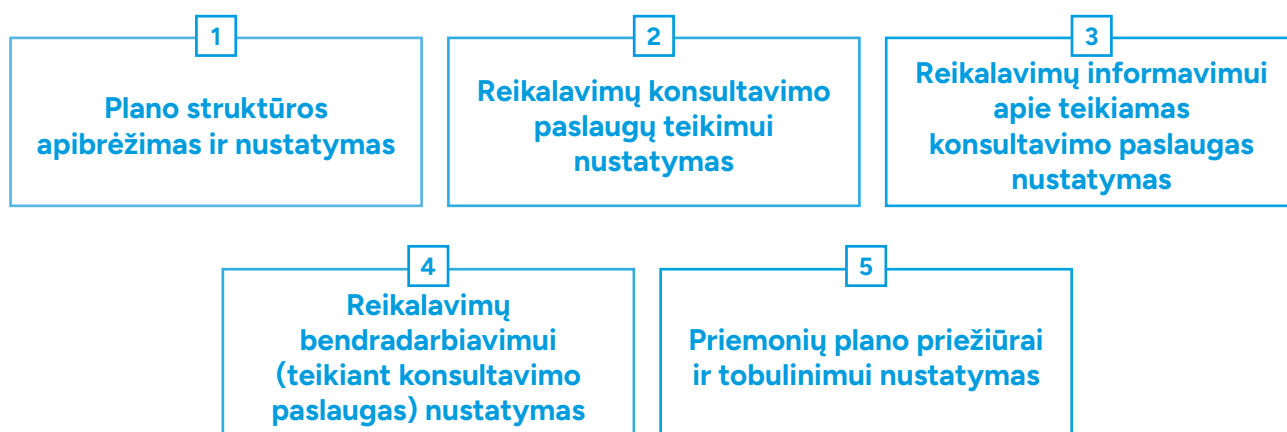
IV.2. Profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugų teikimo plano rengimas

Nors sistemingumas, aiškus valdymas ir metodinis profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugų vertinimas padeda teikti geras konsultacijas, profesinio mokymo ar kitos švietimo įstaigos veiklą šioje srityje lemia konsultacijų teikimo (proceso) planas. Šio plano tikslas – stiprinti konsultacijų teikimą, koordinavimą ir kryptingumą, kad besimokantieji visada gautų jiems reikalingas konsultacijas / patarimus / atsakymus:

- Profesinio ir karjeros konsultavimo plane turėtų būti aprašomas karjeros planavimo procesas įvairiais asmens mokymosi etapais. Pavyzdžiui, plane nustatomi besimokančiojo karjeros planavimo tikslai, metodai ir teikimo būdai, įskaitant organizacinę struktūrą ir darbo bei atsakomybės pasiskirstymą.
- Planas turėtų padėti nustatyti, kas yra karjeros planavimo dalyviai ir kaip suprantamas bendras požiūris į profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugų teikimą.
- Planas rengiamas bendradarbiaujant su profesinio mokymo įstaigos darbuotojais, besimokančiaisiais, jų tėvais ir suinteresuotosiomis šalimis.
- Plane turėtų būti išsamiai aprašyti profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugų pagrindiniai aspektai ir profesinio mokymo įstaigai būdingos savybės.
- Plane taip pat aprašomos su besimokančiojo perėjimais ir bendradarbiavimu su juo pereinamuoju laikotarpiu susijusios veiklos, įskaitant perėjimus mokymosi metu ir po jo, kitais profesinio ir karjeros orientavimo tinklais ir darbo pasauliu.

- Planas turėtų užtikrinti, kad profesinio mokymo įstaigos vykdoma konsultavimo ir perėjimo etapo veikla būtų metodiška ir veiksminga.
- Plano įgyvendinimas ir veiksmingumas turėtų būti reguliariai stebimi.
- Vertinimo ir tobulinimo tikslais plane gali būti nurodyti konsultacijų teikimo pažangos stebėjimo tikslai ir vertinimo priemonės. Remiantis tokiu būdu surinkta informacija, galima vertinti ir tobulinti konsultavimo paslaugas, o planą reguliariai atnaujinti.

PROFESINIO IR KARJEROS KONSULTAVIMO VEIKLOS PLANO (PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGOS LYGMENIU) SUDARYMO ŽINGSNIAI

1. Profesinio ir karjeros konsultavimo plano struktūra

1.1. Profesinio mokymo įstaiga turi ap(si-)brėžti konsultavimo plano tikslus ir tikslinę auditoriją, t.y. aiškiai nustatyti pagrindinius konsultavimo plano tikslus ir nurodyti konkrečias klientų grupes, kurioms bus siekiama teikti konsultacijas pavyzdžiui, besimokančiuosius, neseniai profesinio mokymo įstaigą baigusius absolventus ar asmenis, keičiančius karjerą.

1.2. Profesinio mokymo įstaiga turi ap(si-)rašyti konsultavimo paslaugas, t.y. identifikuoti visų tipų konsultavimo paslaugų spektrą, įskaitant individualias ir grupines konsultacijas, besimokančiųjų vertinimus, skirtus nustatyti pomėgius ir gabumus, taip pat besimokančiųjų karjeros planų rengimą ir jų įgyvendinimo stebėseną, seminarus besimokantiejiems apie esminius įgūdžius, tokius kaip gyvenimo aprašymo rašymas, pasiruošimas pokalbiams dėl darbo ir kt.

1.3. Profesinio mokymo įstaiga turi sukurti profesinio ir karjeros konsultavimo mentorystės tinklą, kad visi jo dalyviai (profesinio mokymo įstaigos bendruomenės atstovai: besimokantieji, profesijos mokytojai, kiti darbuotojai) būtų sujungti į "tinkle" su patyrusiais verslo pasaulio specialistais, kurie galėtų pasiūlyti patarimų ir realių įžvalgų dėl besimokančiųjų karjeros perspektyvų gerinimo.

1.4. Profesinio mokymo įstaiga turi nustatyti plano įgyvendinimo struktūrą, t.y. nustatyti skirtingus plano įgyvendinimo etapus, panašiai kaip besimokančiojo individualaus karjeros planavimo procesas, pradedant savęs tyrinėjimu ir vertinimu, pereinant prie karjeros tyrimų ir sprendimų priėmimo, o baigiant veiksmais ir įgyvendinimu.

2. Profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugų teikimas

2.1. Profesinio mokymo įstaiga turi integruoti ir skatinti skaitmeninių įrankių naudojimą, besimokantiejiems siūlydama konsultacijas internetu, kaupdama aktualios informacijos duomenų bazines ir kurdama bendradarbiaujančius internetinius / socialinių tinklų įrankius, kad besimokantiejiems – ypač nuotoliniams klientams – būtų teikiamos patogios ir geriau prieinamos konsultavimo paslaugos.

2.2. Profesinio mokymo įstaiga turi kurti lanksčią / prisitaikančią konsultavimo tradiciją, t.y. taikyti platų / mišrų konsultavimo paslaugų teikimą, derinant tiesiogines konsultacijas ramioje, patogioje aplinkoje su skaitmeninėmis platformomis, tokiu būdu patenkinant skirtingus besimokančiųjų poreikius ir pageidavimus.

2.3. Profesinio mokymo įstaiga turi sukurti struktūrizuotą individualių ar grupinių konsultavimo sesijų planą, daugiausia dėmesio skiriant su darbo praradimu susijusių emocijų valdymo, karjeros galimybių tyrinėjimo ir esminių įsidarbinimo įgūdžių ugdymo temoms.

3. Informavimas ir bendradarbiavimas

3.1. Profesinio mokymo įstaiga turi kurti partnerystes, t.y. bendradarbiauti su bendrojo ugdymo ir kitomis profesinėmis mokyklomis, taip bendruomenių organizacijomis ir verslo įmonėmis, siekiant išplėsti profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugų pasiekiamumą ir veiksmingai įtraukti tikslingą auditoriją.

3.2. Profesinio mokymo įstaiga turi vykdyti rinkodaros ir informavimo kampanijas, siekiant informuoti potencialius klientus apie teikiamas profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas bei skatinti dalyvauti siūlomoje konsultavimo programoje.

3.3. Profesinio mokymo įstaiga turi kurti besimokančiųjų nukreipimo tinklą, įtraukiant kontaktus įvairiose verslo srityse / šakose, kad padėtų besimokantiejiems rasti darbo ir stažuočių galimybių ir palengvintų jų į(si-)darbinimą tinkamose pareigose.

3.4. Profesinio mokymo įstaiga turi rinkti atsiliepimus, t.y. sukurti nuoseklų grįžtamojo ryšio informacijos rinkimo mechanizmą, kad būtų galima įvertinti besimokančiųjų ir kitų suinteresuotų asmenų pasitenkinimą. Ši informacija būtų skirta nuolatiniam profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugų ir pasiūlymų tobulinimui.

IV.3. Profesinio ir karjeros konsultavimo veiklos vykdymas

Kiekvienas besimokantysis turėtų suprasti, kad karjera yra profesinio gyvenimo būdas, o išsilavinimas – pasirengimas profesiniam gyvenimui. Profesinis ir karjeros konsultavimas besimokantiems turi suteikti supratimą apie jų karjerą – kad baigus profesinio ar kito profesijos mokymo įstaigą jiems reikia vietos ir darbo, kuriame jie galėtų pritaikyti mokymo įstaigoje įgytas žinias ir įgūdžius. Todėl profesinio mokymo įstaigai vykdamas profesinio ir karjeros konsultavimo veiklą:

- besimokantiems turėtų būti padedama tinkamai suprasti save bei savo ryšį su asmeniniu socialiniu tobulėjimu ir karjeros ugdymo planavimu. Savęs pažinimas, kaip pirmas žingsnis planuojant karjerą, skatina besimokančiuosius žinoti savo profesinius polinkius ir išmanyti viską, kas jiems aktualu.
- besimokantiems turėtų būti padedama suprasti jų išsilavinimo ir karjeros ryšį, žinant, kad profesinio mokymo įstaiga rengia kvalifikuotus darbuotojus, pasirengusius žengti tiek į darbo rinką, tiek į aukštojo mokslo pasaulį. Profesinio ir karjeros konsultavimo dėka besimokantiems turi būti padedama įgyti supratimą apie profesinės srities, kurioje jie šiuo metu mokosi, ir karjeros srities, kurioje jie dirbs vėliau, suderinamumą.
- besimokantiems turėtų būti padedama pasirinkti galimybę išbandyti savo žinias ir įgūdžius, kad išsiugdytų vertybes ir normas, kurias būtų galima pritaikyti jų būsimoje karjeroje. Turėtų būti skatinamas besimokančių iniciatyvumas ir kūrybingumas, tokiu būdu papildant ir plečiant jų įgytas žinias, kad galėtų tobulėti ir tobulinti savo gebėjimus, taip pasiruošdami būsimai karjerai. Mokymosi laikotarpiu išsiugdę tvirtą vertybių sistemą, profesinio mokymo įstaigą pabaigę asmenys nesijaudins dėl savarankiškumo renkantis karjerą, kuri atitiktų jų poreikius ir aplinkos sąlygas.
- profesinio mokymo planai ir praktikos turėtų būti funkcionaliai integruotos su profesinio mokymo programomis, o karjeros ir profesinio konsultavimo medžiaga / priemonės – su mokymo medžiaga ir priemonėmis. Tai turi būti daroma, siekiant besimokantiems parodyti, kad karjeros konsultavimas yra sudėtinė mokymo(-si) proceso dalis.
- mišraus konsultavimo metodai turėtų būti plėtojami ir stiprinami tokiu būdu, kad skaitmeninės konsultavimo paslaugos neapsiribotų informacijos teikimu ir izoliuotomis priemonėmis, skirtomis konkrečioms grupėms. Neatmestina tikimybė, kad konkrečiose profesinio mokymo įstaigoje informacinių technologijų pagalba vykdomas profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas gali būti perspektyviau sistemingai integruoti į skaitmeninių priemonių pagalba organizuojamą profesinį mokymą. Šiuo atveju yra reikalingas konsultavimo ir mokymo paslaugų teikimo koordinavimas tiek profesinio mokymo įstaigos viduje, tiek tarp skirtingų visą gyvenimą trunkančio profesinio konsultavimo ar mokymo paslaugų teikėjų (pvz. verslo įmonių, užimtumo tarnybos, trumpos trukmės tęstinio mokymo / kvalifikacijos tobulinimo paslaugas teikiančių įstaigų ir t.t.).
- turėtų būti suprantama, kad šiandienos ir rytojaus specialistai yra nevienalytė grupė pagal savo profesinius polinkius, susidomėjimą, žinias ir patirtį. Todėl sėkmingas profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugų teikimas reikalauja reguliaraus permąstymo ir paslaugų teikimo plano vertinimo. Ne mažiau svarbus reguliarius konsultavimo paslaugų integravimas su profesinio mokymo programomis peržiūrėjimas bei profesinio ir karjeros konsultavimo praktikams skirtų nuolatinio profesinio tobulėjimo koncepcijų pertvarkymas.
- turėtų būti siekiama nuolatinio tobulėjimo, visai profesinio mokymo įstaigos bendruomenei dirbant su kolegomis komandose, glaudžiai susijusiose tiek su karjeros konsultavimo, tiek su įstaigos abiturientams aktualia profesinės / darbinės veiklos praktika.

IV.4. Profesinio ir karjeros konsultavimo veiklos kokybės užtikrinimas

Profesinio mokymo įstaigos teikiamų profesinio ir karjeros paslaugų kokybė susideda iš įvairių aspektų, kurie apima atitinkamus kriterijus, sritis ir rodiklius. Svarbiausi, profesinio mokymo įstaigos teikiamų konsultavimo paslaugų kokybę lemiantys, profesinio mokymo įstaigos veiklos aspektai yra šie:

- profesinio ir karjeros konsultavimo veiklos planavimas, organizavimas, vykdymas ir valdymas;
- įstaigos bendradarbiavimo, koordinavimo ir organizacinė struktūra;
- įstaigos vadovybės, profesijos mokytojų ir profesinio konsultavimo / orientavimo specialistų kompetencijos.

Atsižvelgiant į aukščiau išvardintus aspektus, toliau šiame skyriuje bus pateiktas lentelėje susistemintas kiekvieno išskirto aspekto vertinimo kriterijų katalogas, apimantis konkretaus aspekto vertinimo sritis, vertinimo rodiklius ir patikrinimo priemones:

1 ASPEKTAS: Konsultavimo veiklos planavimas, organizavimas, vykdymas ir valdymas				
Eil. Nr.	Kriterijus	Sritis	Rodiklis	Patikrinimo priemonės
1.1.	Konsultacijų teikimas potencialiems mokiniams, trečiųjų šalių piliečiams	1.1.1. Ieško ir užmezga kontaktus su potencialiais mokiniais, trečiųjų šalių piliečiais	Profesinio mokymo įstaiga...	
			1.1.R-1. Dalyvauja švietimo mugeje ir / ar kituose verslo paslaugų / produktų pristatymo renginiuose.	1.1.PP-1. Dokumentacija (ataskaita, nuotraukos, renginio programa ir pan.).
			1.1.R-2. Naudoja informacines ir / ar komunikacines technologijas (pvz. socialinius tinklus, internetinės svetaines ir pan.).	1.1.PP-2. Socialinės žiniasklaidos pavyzdžiai (įrašai, interneto iškarpos / ekrano vaizdai ir pan.).
			1.1.R-3. Organizuoja atvirų durų dienas.	
			1.1.R-4. Dalyvauja susitikimuose su trečiųjų šalių piliečiams integruotis padedančiomis visuomeninėmis organizacijomis ir / ar valstybės įstaigomis.	1.1.PP-3/4. Dokumentacija (ataskaita, nuotraukos, renginio programa ir pan.).

1 ASPEKTAS: Konsultavimo veiklos planavimas, organizavimas, vykdymas ir valdymas				
Eil. Nr.	Kriterijus	Sritis	Rodiklis	Patikrinimo priemonės
		1.1.2. Teikia profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas potencialiems mokiniams, trečiųjų šalių piliečiams	Profesinio mokymo įstaiga... 1.1.R-5. Sistemingai ieško aktualios darbo rinkos informacijos, siekdama disponuoti duomenimis apie potencialiems besimokantiesiems aktualius karjeros pasiūlymus. 1R-6. Renka ir sistemina absolventų „grįžtamojo ryšio“ informaciją, reikalingą potencialių besimokančiųjų karjeros konsultavimo ir orientavimo darbui.	1.1.PP-5/6. Gali pateikti pavyzdžių, kaip šie duomenys buvo integruoti į orientavimo darbą.
			1.1.R-7. Potencialiems besimokantiesiems reguliariai siūlo bendomąsias mokymo(-si) sesijas / seminarus / vebinarus⁷⁴, apimančias tiek teorines, tiek praktines mokymo(-si) patirtis. 1.1.R-8. Įtraukia partnerius (įmones, profesines / sektoriaus organizacijas, absolventus, vyresnio amžiaus profesionalus, vyresnio amžiaus besimokančiuosius ir kt.) į profesinio ir karjeros orientavimo paslaugų teikimo potencialiems besimokantiesiems procesą. 1.1.R-9. Siūlo ir vykdo poreikiais pagrįstas / individualizuotas orientavimo konsultacijas potencialiems besimokantiesiems.	1.1.PP-7/8/9. Metinis renginių planas / grafikas. Buvusių renginių nuotraukos / ekrano vaizdai.

1 ASPEKTAS: Konsultavimo veiklos planavimas, organizavimas, vykdymas ir valdymas				
Eil. Nr.	Kriterijus	Sritis	Rodiklis	Patikrinimo priemonės
1.2.	Konsultacijų teikimas mokiniams, trečiųjų šalių piliečiams	1.2.1. Siūlo profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas – kaip integruotą profesinio mokymo programos dalį – visiems besimokančiesiems nuo pirmo iki paskutinio kurso	Profesinio mokymo įstaiga... 1.2.R-1. Įgyvendina struktūrizuotą profesinio mokymo(-si) programą, apimančią karjeros valdymo įgūdžių ugdymą, kurią sudaro socialiniai ir emociniai įgūdžiai, taip pat mokymosi įgūdžiai, verslumo pagrindinė kompetencija, pilietiškumo kompetencija, kritinis darbo ir mokymo(-si) pasaulio supratimas bei praktiniai įgūdžiai, pvz., CV rašymas, žinios, kur rasti informaciją ir pagalbą ir t.t.	1.2.PP-1. Profesinio mokymo(-si) programos aprašas.
			1.2.R-2. Stiprina besimokančiųjų karjeros valdymo įgūdžių ugdymą ir susidomėjimą konkrečiomis karjeros galimybėmis siejant jas su kitų dalykų mokymu(-si), integruojant mokymo(-si) rezultatus, pvz., iš mechatronikos į matematiką / fiziką.	1.2.PP-2. Profesinio mokymo(-si) programos detalus aprašas, įrodymai / pavyzdžiai, kaip karjeros ugdymas integruojamas į dalykus.
			1.2.R-3. Stiprina besimokančiųjų karjeros valdymo įgūdžių ugdymą ir susidomėjimą konkrečiomis karjeros galimybėmis per patirtinį mokymąsi, pvz., darbo stebėjimą, įmonių lankymą, imituojamus pokalbius, mokomasias bendroves, bendruomeninį mokymą(-si), projektus, stažuotes, gamybinę praktiką.	1.2.PP-3. Metinis karjeros ugdymo darbo planas, veiklos pavyzdžiai, besimokančiųjų atsiliepimai, partnerių ir / ar darbdavių atsiliepimai.
			1.2.R-4. Karjeros ugdymą pritaiko prie besimokančiųjų individualių ir grupės poreikių.	1.2.PP-4. Individualūs karjeros planai, veiklos pavyzdžiai, besimokančiųjų atsiliepimai.
			1.2.R-5. Taiko formuojamąjį vertinimą, kad įvertintų mokymo(-si) pažangą.	1.2.PP-5. Dokumentacija: nuotraukos, nuorodos į interneto šaltinius ir kt.

1 ASPEKTAS: Konsultavimo veiklos planavimas, organizavimas, vykdymas ir valdymas				
Eil. Nr.	Kriterijus	Sritis	Rodiklis	Patikrinimo priemonės
		1.2.2. Siūlo neformalias karjeros orientavimo paslaugas besimokančiesiems ir jų grupėms, atsižvelgiant į jų poreikius	Profesinio mokymo įstaiga... 1.2.R-6. Siūlo / turi įrengusi patogią fizinę erdvę individualiam ar grupiniam karjeros konsultavimui, kurioje besimokantieji turi prieigą prie medžiagos ir internetinių išteklių. 1.2.R-7. Vykdo visų naujų besimokančiųjų priėmimo / informavimo renginį, kuriame taip pat paaiškinama profesinio ir karjeros konsultavimo paslauga.	1.2.PP-6/7. Metinis darbo planas; Dokumentacija (ataskaita / nuotraukos / veiklos programa ir pan.) bei pavyzdžiai.
			1.2.R-8. Turi pakankamą profesijos mokytojų ir specialistų (konsultantų) skaičių profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugai teikti. 1.2.R-9. Vykdo pakankamą individualių ir grupinio konsultavimo sesijų skaičių per ketvirtį / per metus.	1.2.PP-8/9. Mokytojų ir specialistų atsiliepimai apie jų dalyvavimą karjeros orientavimo darbe.
			1.2.R-10. Konsultuojamus besimokančiuosius nukreipia į kitas susijusias paslaugas, pvz., socialines paslaugas, sveikatos paslaugas, psichologus ir kt.	1.2.PP-10. Grįžtamasis ryšys iš susijusių paslaugų teikėjų, pvz., socialinių paslaugų, sveikatos paslaugų, psichologų.
			1.2.R-11. Sudaro sąlygas besimokantiems gauti mentorių pagalbą iš absolventų ar patyrusių specialistų, pvz., per specialią mentorių paieškos platformą.	1.2.PP-11. Dokumentacija ir mentorių ar kitų asmenų atsiliepimai.
			1.2.R-12. Siūlo profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugoms skirtą internetinę erdvę pvz., informacija pateikiama mokymo įstaigos „Facebook“ puslapyje, mokymo įstaigos internetinėje svetainėje yra nuorodos į karjeros ir / ar profesinio orientavimo portalus.	1.2.PP-12. Nuorodos į internetinius išteklius.

1 ASPEKTAS: Konsultavimo veiklos planavimas, organizavimas, vykdymas ir valdymas				
Eil. Nr.	Kriterijus	Sritis	Rodiklis	Patikrinimo priemonės
		1.2.3. Siūlo paramą besimokan-tiesiems perėjimui iš profesinio mokymo(-si) į darbą arba iš profesinio mokymo(-si) į tolesnį mo-kymą(-si)	Profesinio mokymo įstaiga... 1.2.R-13. Nuolat sistemingai naudoja darbo rinkos ir įgūdžių informaciją karjeros orientavimo darbui. 1.2.R-14. Išsamiai ir sistemingai naudoja absolventų stebėjimo apklausų rezultatus karjeros orientavimo darbui. 1.2.R-15. Informuoja besimo-kančiuosius apie savanorystę, stažuotes, darbo išbandymo galimybes, laisvas darbo vietas ar tolesnio mokymosi galimybes, taip pat darbo sąlygas, atlygini-mus, darbo teises ir pareigas. 1.2.R-16. Pakankamas laisvų dar-bo vietų skaičius, surinktas iš partnerių įmonių, darbdavių organizacijų, viešųjų užimtumo tarnybų, socialinių paslaugų organizacijų ir kt. 1.2.R-17. Praktikos vietų skaičius realiomis Darbo vietos sąlygo-mis, pvz., savanoriška veikla, dar-bo išbandymas, pameistrystės, stažuotės ir pan.	1.2.PP-13-17. Metinis darbo planas; dokumentacija (atas-kaita, nuotraukos, veiklos programa ir kt.) ir pavyzdžiai.
1.3.	Konsultaci-jų teikimas absolven-tams, tre-čiųjų šalių piliečiams	1.3.1. Teikia paramą ab-solventams perėjimui iš profesinio mokymo	Taip pat, kaip 1.2.3. atveju.	Taip pat, kaip 1.2.3. atveju.

1 ASPEKTAS: Konsultavimo veiklos planavimas, organizavimas, vykdymas ir valdymas				
Eil. Nr.	Kriterijus	Sritis	Rodiklis	Patikrinimo priemonės
1.4.	Profesinio ir karjeros konsultavimo veiklos stebėjimo ir vertinimo vykdymas	1.4.1. Renka duomenis apie pasirinktų veiksmų / taktikų efektyvumą, besimokančiųjų pažangą / sėkmę / pasitenkinimą ir kitus šios veiklos rezultatus	1.4.R-1. Rengia veiklos ataskaitas (darbuotojų darbo laikas, ištekliai, biudžetas ir kt.) atsižvelgiant į pasiektus konsultavimo veiklos rezultatus (aptarnautų mokinių skaičius, įvairių veiklų skaičius, mokymo įstaigos nebaigusių mokinių skaičius ir kt.).	1.4.PP-1. Ataskaitos.
			1.4.R-2. Renka informaciją apie visų aptarnaujamų besimokančiųjų charakteristikas, ypač tų, kuriems labiau reikia nuolatinio paslaugų tobulinimo (amžius, lytis, užimtumo statusas, mokymosi rezultatai, etninė kilmė, negalia, mokymosi motyvacija, sunkumai ir poreikiai ir pan.).	1.4.PP-2. Ataskaitos.
			1.4.R-3. Atlieka absolventų stebėjimo tyrimus, kad juos galėtų informuoti apie karjeros galimybes (darbo rinkos situacija po 1–3–5 metų nuo baigimo / darbo sąlygos / bruto mėnesinis darbo užmokestis dirbant visa darbo dieną ir kt.).	1.4.PP-3. Ataskaitos.
			1.4.R-4. Organizuoja refleksijos sesijas, siekdama nuolat tobulinti paslaugas.	1.4.PP-4. Metinis darbo planas.
			1.4.R-5. Renka atsiliepimus apie paslaugas ir surinktus duomenis naudoja konsultavimo veiklos planavimui.	1.4.PP-5. Atsiliepimų užpildytos formos. Ataskaitos.

2 ASPEKTAS:

Profesinio mokymo įstaigos bendradarbiavimo, koordinavimo ir organizacinė struktūra

Eil. Nr.	Kriterijus	Sritis	Rodiklis	Patikrinimo priemonės
2.1.	Veiksmų koordinavimas ir bendradarbiavimas su įvairiomis suinteresuotomis šalimis , siekiant planuoti, įgyvendinti, stebėti ir vertinti profesinio ir karjeros konsultavimo veiklą	2.1.1. Planuoja ir vykdo konsultavimo veiklą profesinio mokymo ir būsimiems potencialiems profesinio mokymo mokiniams, glaudžiai bendradarbiaujant su išorės partneriais , pvz., kitais švietimo paslaugų teikėjais, darbdaviais, profesinėmis / sektorių organizacijomis ir Užimtumo tarnyba	Profesinio mokymo įstaiga... 2.1.R-1. Formalizuoja partnerystes, įsteigdamas karjeros konsultavimo patariamąją tarybą, kurioje atstovaujami visi išoriniai partneriai bei besimokantieji.	2.1.PP-1. Patariamosios tarybos narių sąrašas, dokumentai (posėdžių protokolai / veiklos programa, metinis darbo planas ir kt.) bei darbo pavyzdžiai.
			2.1.R-2. Bendradarbiauja su įmonėmis, darbdavių organizacijomis, profesinėmis / sektorių organizacijomis, profesinėmis sąjungomis, absolventais, Užimtumo tarnyba, siekdama planuoti veiklą, gauti naujausią informaciją apie darbo rinką ir informaciją apie laisvas darbo vietas / stažuotes / darbo sąlygas ir pan., bei įtraukti šias organizacijas ir įstaigas į konsultavimo procesą.	2.1.PP-2. Metinis darbo planas, dokumentai (veiklos programos, susirinkimų protokolai, nuotraukos ir kt.) ir įtraukimo pavyzdžiai.
			2.1.R-3. Bendradarbiauja su atitinkamais paslaugų teikėjais, pvz., socialinių paslaugų, sveikatos priežiūros paslaugų, psichologų, siekdama nukreipti ir praturtinti besimokančiųjų papildomą karjeros orientaciją. 2.1.R-4. Bendradarbiauja su neformaliojo suaugusiųjų mokymo teikėjais, siekdamas besimokantiejiems pasiūlyti individualizuotas karjeros konsultacijas ir trumpas pažintines mokym(-osi) programas.	2.1.PP-3/4. Metinis darbo planas, dokumentai (veiklos programos, susirinkimų protokolai, nuotraukos ir kt.).

2 ASPEKTAS:

Profesinio mokymo įstaigos bendradarbiavimo, koordinavimo ir organizacinė struktūra

Eil. Nr.	Kriterijus	Sritis	Rodiklis	Patikrinimo priemonės
2.2.	Tinkamos organizacinės struktūros užtikrinimas	2.2.1. Į profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugų teikimą įtraukia visą mokymo įstaigos personalą	Profesinio mokymo įstaiga... 2.2.R-1. Užtikrina, kad visi dalyko mokytojai, profesijos mokytojai ir mokymo įstaigos vadovai bent kartą per metus susitiktų su profesinio ir karjeros konsultavimo centro koordinatoriumi, kad visi galėtų gauti informaciją ir būtų įtraukti į paslaugų teikimo procesą.	2.2.PP-1. Metinis darbo planas, dokumentacija (veiklos programos, posėdžių protokolai, nuotraukos ir kt.) ir pavyzdžiai.
			2.2.R-2. Pasitelkia vyresnio amžiaus besimokančiuosius į pagalbą konsultavimo specialistui(-ams) kaip savanorius, kad jie neformaliai galėtų įgyti svarbių darbo įgūdžių (pvz., planavimo, veiklos ir žmonių valdymo, biudžeto sudarymo, atsakingo išteklių naudojimo, žinių valdymo, mokymų vedimo ir kt.).	2.2.PP-2. Pagalbos konsultavimo specialistui dokumentavimas (kas, valandos per savaitę, savanorių skaičius, biudžetas, savanorių ir konsultanto atsiliepimai).
			2.2.R-3. Išduoda neformaliojo mokymo(-si) pažymėjimus savanoriams, padedantiems konsultantavimo specialistams.	2.2.PP-3. Dokumentacija (išduotų pažymėjimų skaičius, mokymo(-si) rezultatai) ir pavyzdžiai.

2 ASPEKTAS: Profesinio mokymo įstaigos bendradarbiavimo, koordinavimo ir organizacinė struktūra				
Eil. Nr.	Kriterijus	Sritis	Rodiklis	Patikrinimo priemonės
		2.2.2. Prisideda prie profesinio ir karjeros konsultavimo veiklos stebėsenos	2.2.R-4. Bendradarbiauja su universitetais atliekant ilgalaikius tyrimus, siekiant įvertinti karjeros konsultavimo poveikį besimokančiųjų karjeros keliui.	2.2.PP-4. Dokumentacija (dalyvaujantys universitetai, dalyvavimas tyrimuose, informacija apie tyrimus) ir pavyzdžiai.
			2.2.R-5. Užtikrina, kad konsultavimo specialistas elgtųsi kaip reflektuojantis Praktikas.	2.2.PP-5. Dokumentacija (dalyvavimas kolegų refleksijoje, savirefleksijos dienoraštis ir pan.) ir asmeninis veiklos planas, kuriame nurodytas laikas savianalizei, bendraminčių analizei ir pan.; pavyzdžiai, kaip grįžtamasis ryšys.
			2.2.R-6. Bent du kartus per metus susitinka su kitų profesinio mokymo įstaigų, teikiančių profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugas besimokantiems trečiųjų šalių piliečiams, direktoriais ir konsultavimo specialistais, siekiant pasidalinti patirtimis ar perimti kolegų praktikas, arba išnaudoja kitas kolegų mokymosi galimybes, pvz., karjeros konsultavimo specialistų asociacijos.	2.2.PP-6. Metinis darbo planas, dokumentacija (veiklos programos susitikimų protokolai, nuotraukos ir kt), bendradarbiavimo pavyzdžiai.

3 ASPEKTAS:

Įstaigos vadovybės, profesijos mokytojų ir profesinio konsultavimo / orientavimo specialistų kompetencijos

Eil. Nr.	Kriterijus	Sritis	Rodiklis	Patikrinimo priemonės
3.1.	Kokybiškų profesinio ir karjeros konsultavimo paslaugų teikimo užtikrinimas	3.1.1. Turi visą darbo dieną dirbantį asmenį, atsakingą už karjeros konsultavimą, turintį sertifikotas kompetencijas koordinuoti visos mokyimo įstaigos darbą su vidaus ir išorės suinteresuotosiomis šalimis	Profesinio mokymo įstaiga... 3.1.R-1. Užtikrina, kad profesinio ir karjeros konsultavimo specialistas turi žinių apie karjeros teorijas, priemones ir metodikas bei kompetenciją, kad galėtų tas žinias pritaikyti praktikoje, teikiant konsultavimo paslaugas besimokantiems, trečiųjų šalių piliečiams. 3.1.R-2. Užtikrina, kad konsultavimo specialistai paslaugas teikia naudodami naujausias metodikas, taktikas ir priemones. 3.1.R-3. Užtikrina, kad būtų sudarytas kiekvieno (to pageidaujancio) besimokančiojo karjeros konsultavimo planas, atsižvelgiant į situaciją ir individualius pageidavimus. 3.1.R-4. Užtikrina, kad karjeros konsultantas atliktų profiliavimą, įskaitant besimokančiųjų kompetencijos, motyvacijos ir interesų vertinimus, siekdamas nustatyti įvairių besimokančiųjų ir grupių paslaugų poreikius. 3.1.R-5. Užtikrina, kad karjeros konsultantas mokytų besimokančiuosius naudoti elektroninius <i>portfolio</i> ar dienoraščius, siekiant skatinti savirefleksiją, vertinimą ir mokymosi pažangą.	3.1.PP-1. Konsultavimo specialisto kvalifikacijos įrodymai (diplo-mas(-ai), pažymėjimai ir pan.). 3.1.PP-2. Konsultavimo specialistų metiniai darbo planai, kiti dokumentuoti įrodymai. 3.1.PP-3. Besimokančiųjų asmeninio tobulėjimo planų pavyzdžiai. 3.1.PP-4. Užpildytos besimokančiųjų vertinimo formos, asmeninio tobulėjimo planų pavyzdžiai. 3.1.PP-5. Naudojamų priemonių pavyzdžiai; šablonai ir kt.; ataskaitos, kaip tai naudojama siekiant toliau gerinti konsultavimo paslaugų kokybę.

3 ASPEKTAS: Įstaigos vadovybės, profesijos mokytojų ir profesinio konsultavimo / orientavimo specialistų kompetencijos				
Eil. Nr.	Kriterijus	Sritis	Rodiklis	Patikrinimo priemonės
		3.1.2. Užtikrina nuolatinį visų profesinio mokymo įstaigos darbuotojų profesinį tobulėjimą karjeros konsultavimo paslaugų teikimo srityje	3.1.R-6. Užtikrina, kad konsultavimo specialistas bent kas dvejus metus dalyvautų mokymuose, siekdamas užtikrinti savo profesinį tobulėjimą ir atnaujinti įgūdžius bei žinias visais karjeros konsultavimo aspektais, įskaitant stebėseną ir vertinimą.	3.1.PP-6. Mokymų sertifikatai; metinis veiklos planas.
			3.1.R-7. Užtikrina, kad karjeros konsultantas nuolat dalyvautų metodiniuose susitikimuose su kitais konsultantais (pvz., konsultantų bendruomenėje), vizituose į įmones ir (arba) darbo stebėjimuose, tyrimuose ir pan.	3.1.PP-7. Susitikimų darbotvarkės; metinis veiklos planas.
			3.1.R-8. Užtikrina, kad dalykų ir profesijos mokytojai bent kartą per dvejus metus dalyvautų mokymuose apie karjeros konsultavimą.	3.1.PP-8. Mokymo sertifikatai; atsiliepimai apie mokymus ir kaip jie ketina panaudoti mokymų žinias savo darbe.
			3.1.R-9. Užtikrina, kad mokymo įstaigos vadovai bent kartą per dvejus metus dalyvautų mokymuose apie karjeros konsultavimą, konsultavimo paslaugų valdymą ir pan.	3.1.PP-9. Mokymo sertifikatai; atsiliepimai apie mokymus ir kaip jie ketina panaudoti mokymų žinias savo darbe.

3 ASPEKTAS: Įstaigos vadovybės, profesijos mokytojų ir profesinio konsultavimo / orientavimo specialistų kompetencijos				
Eil. Nr.	Kriterijus	Sritis	Rodiklis	Patikrinimo priemonės
		3.1.3. Palai- ko ryšius su nacionaliniais ir / ar regioni- niais karjeros konsultavimo tinklais	3.1.R-10. Skatina, kad mokymo įstaigos karjeros konsultan- tas(-ai) būtų aktyvus naciona- linės karjeros konsultantų ben- druomenės narys.	3.1.PP-10. Dokumen- tacija (dalyvavimas kolegų metodiniuose rateliuose; tokių ren- ginių skaičius per me- tus) ir pavyzdžiai.
			3.1.R-11. Pagal galimybes remia nacionalinius ir (arba) regioni- nius karjeros konsultavimo tin- klus ir veiklas, pvz., susijusius su nacionaliniais karjeros orien- tavimo forumais ir kitais rengi- niais, regionine plėtra, inovaci- jomis ir pažangia specializacija ir t.t.	3.1.PP-11. Dokumen- tacija (kiek regioninės plėtros, inovacijų ir pažangios speciali- zacijos prioritetų yra įtraukta į vykdomą konsultavimo veiklą? Ar profesinio mokymo įstaiga prisideda prie nacionalinės / regioni- nės konsultavimo veiklos / strategijų? Ar remia nacionalinę / regioninę karjeros konsultavimo veiklą?) ir pavyzdžiai.

PRIEDAS. Bendrojo modulio „Ugdymas karjerai“ aprašas

Eil. Nr.	Parametrai	Pastabos
1.	Modulio pavadinimas	Ugdymas karjerai
2.	Bendroji informacija	
2.1.	Modulio aktualumas	„Ugdymas karjerai“ yra svarbus, nes jis suteikia asmenims žinių, įgūdžių ir pasitikėjimo savimi, kad jie galėtų priimti pagrįstus sprendimus dėl savo ateities, orientuotis darbo rinkos sudėtingume ir prisitaikyti prie besikeičiančio pasaulio. Jis skatina savimone, ugdo atsparumą ir problemų sprendimo gebėjimus, taip pat suteikia praktinės patirties, padedančios besimokantiejiems pasiruošti studijoms po profesinio mokymo įstaigos, tolimesniems neformaliojo ar tęstinio mokymo užsiėmimams ar įsidarbinimui. „Ugdymas karjerai“ taip pat suteikia besimokantiejiems galimybę suprasti savo stipriąsias puses, pomėgius ir vertybes, kartu įgyjant svarbių įgūdžių, tokių kaip tikslų kėlimas, laiko valdymas ir problemų sprendimas. Išklause modulį, asmenys turėtų gebėti: 1. Aptarti įvairius karjeros ugdymo ir įsidarbinimo galimybių ugdymo metodus, įskaitant apibrėžimus, pagrindimą, teorinius modelius ir strateginį pozicionavimą profesinio mokymo programoje ir (arba) už jos ribų; ir apibrėžti įsidarbinimo ir karjeros plėtros mokymąsi, jo teorinį pagrindą, pagrindimą, modelius ir praktinį įgyvendinimą. 2. Kitiškai įvertinti esamas įsidarbinimo ir karjeros ugdymo strategijas ir ištirti būdus, kaip jas tobulinti, įskaitant bendrą kūrimą ir bendradarbiavimą su besimokančiais, profesinio mokymo programos kūrime dalyvaujančiais darbuotojais ir kitais specialistais. 3. Kūrybiškai kurti mokymosi rezultatus, mokymo metodus, temas ir turinį, kurie per aiškią mokymosi sąjungą ugdytų teigiamą ir palaikančią mokymosi aplinką. 4. Aptarti ir apmąstyti lygybės, įvairovės, socialinio teisingumo, kritinės pedagogikos ir įtraukties sąvokas įsidarbinimo ir karjeros ugdyme, siekiant atsižvelgti į besimokančiųjų įvairovę. 5. Kurti vertinimo strategijas ir metodus, tinkamus įsidarbinimo ir karjeros ugdymui, neatsižvelgiant į tai, ar jie yra įtraukti į profesinio mokymo programą, ar už jos ribų, ar kitur. 6. Žodiniu būdu bendrauti veiksmingai dalijantis ir skleidžiant gerąją praktiką, susijusią su įsidarbinimo ir karjeros ugdymo programų projektavimu ir kūrimu; ir aiškiai rašytine forma, naudojant naujausius kursų vadovus, kaip pateikti informaciją ir nurodyti nuorodas.

Eil. Nr.	Parametrai	Pastabos
2.2.	Tikslas ir uždaviniai	„Ugdymas karjerai“ modulis siekia ugdyti užtikrintą ir kūrybišką praktiką formuojant su karjera ir įsidarbinamumu susijusį ugdymą profesinio mokymo sistemoje. Jo tikslas – padėti besimokantiejiems: plėtoti strateginius metodus, kurie maksimaliai padidintų įsidarbinamumo ir su karjera susijusio konsultavimo galimybes profesinio mokymo programoje ir (arba) už jos ribų; kūrybiškai kurti tarpusavyje susijusių seminarų ar edukacinių veiklų ir struktūrų, susijusių su įsidarbinamumu ir karjeros plėtra, seriją; priimti besimokančiųjų įvairovę taikant į socialinį teisingumą orientuotus, kritiškus ir įtraukius ugdymo metodus; ir įsitraukti į susijusios profesinio mokymo(-si) veiklos vertinimą.
2.3.	Modulio trukmė:	20 akademinių valandų
2.3.1.	Praktinio kontaktinio darbo trukmė akad. val.	3 (15 proc.)
2.3.2.	Teorinio kontaktinio darbo trukmė akad. val.	14 (70 proc.)
2.3.3.	Savarankiško darbo trukmė akad. val.	Netaikoma
2.3.4.	Žinių ir įgūdžių vertinimas	3 (15 proc.)
2.4.	Minimalūs reikalavimai dalyviui (jei taikomi):	Vidurinis išsilavinimas.
2.5.	Modulio mokymo būdas (-ai):	
2.5.1.	Modulio mokymo būdas mišrus	-
2.5.2.	Modulio mokymo būdas nuotolinis sinchroninis	-
2.5.3.	Modulio mokymo būdas kontaktinis	Kontaktinis (auditorinis)
2.6.	Įgytų kompetencijų vertinimo sistema / skalė	Įskaityta / Neįskaityta
2.7.	Modulio anotacija	Šis modulis yra skirtas norintiems įgyti teorinių žinių ir praktinių įgūdžių dirbant profesinio ir karjeros konsultavimo specialistu, taip pat teikiančiu konsultavimo paslaugas trečiųjų šalių piliečiams.

Eil. Nr.	Parametrai	Pastabos
3.	Klausant modulį įgyjamos ar tobulinamos kompetencijos:	
	Kompetencija (-os)	Klausant modulį patobulintos (-ų) ir / arba įgytos (-ų) kompetencijos (-ų) vertinimo būdai
3.1.	Bendrosios kompetencijos	
	Rinkti, apdoroti ir saugoti profesijos ir karjeros konsultanto darbui reikalingą informaciją.	Nevertinama
	Organizuoti savo mokymąsi.	Nevertinama
	Žodžiu bendrauti veiksmingai dalijantis ir skleidžiant gerąją praktiką, susijusią su įsidarbinimo ir karjeros ugdymo projektavimu ir kūrimu.	Nevertinama
3.2.	Profesinės kompetencijos	
	Nustatyti besimokančiojo poreikius ir sudaryti individualų jo karjeros ugdymo planą	Įskaityta / neįskaityta

Eil. Nr.	Parametrai	Pastabos			
4.	Modulio turinys ir metodai				
	Eil. Nr.	Temos pavadinimas	Trumpas temos aprašymas	Mokymo(si) metodai	Planuojamos įgyti / patobulinti kompetencijos
	1.	Bendrieji profesijos ir karjeros konsultanto darbo aspektai	- Pozityvios mokymosi aplinkos kūrimas ir mokymosi sąjungos plėtojimas. - Lygybė, socialinis teisingumas, kritinė pedagogika ir įtrauktis įsidarbinimo gebėjimų ugdymo ir karjeros ugdymo veikloje.	Informaciniai (žinių perteikimas, įtvirtinimas ir tikrinimas); Kūrybiniai (mąstantis ir kūrybingos asmenybės ugdymas); Žodiniai: aiškinimo ir paskaitos.	Išmanyti bendruosius konsultanto darbo aspektus ir gebėti bendrauti / diskutuoti su kitais profesijos ir karjeros konsultantais
	2.	Besimokančiųjų individualių poreikių nustatymas	- Besimokančiųjų ankstesnės patirties ir mokymosi, susijusio su įsidarbinimo gebėjimų ugdymu ir karjeros ugdymu, ypač susijusio su jų vaidmenimis ir instituciniu kontekstu, tyrinėjimas. - Profesinio ir karjeros konsultavimo atvejų analizė, siekiant pateikti įvairių įsidarbinimo gebėjimų ugdymo ir karjeros ugdymo metodų pavyzdžius.	Informaciniai (žinių perteikimas, įtvirtinimas ir tikrinimas); Kūrybiniai (mąstantis ir kūrybingos asmenybės ugdymas); Žodiniai: aiškinimo ir paskaitos; Vaizdiniai: dokumentinės medžiagos stebėjimai ir aptarimai.	Nustatyti besimokančiųjų individualius poreikius.
	3.	Metodologiniai profesijos ir karjeros konsultanto darbo aspektai	- Mokymosi teorijų, karjeros ugdymo planų kūrimo, bei jų įgyvendinimo rezultatų nagrinėjimas. - Įsidarbinimo gebėjimų ugdymo ir karjeros ugdymo veiklos vertinimas. - Įvairių strateginių įsidarbinimo gebėjimų ugdymo ir karjeros ugdymo metodų svarstymas profesinio mokymo programos viduje ir išorėje.	Informaciniai (žinių perteikimas, įtvirtinimas ir tikrinimas); Kūrybiniai (mąstantis ir kūrybingos asmenybės ugdymas); Žodiniai: aiškinimo ir paskaitos.	Išmanyti metodologinius konsultanto darbo aspektus

Eil. Nr.	Parametrai		Pastabos			
	4.	Karjeros ugdymo planų sudarymas	1. Karjeros ugdymo plano bendro kūrimo ir bendradarbiavimo su besimokančiais, bei kitais kūrime dalyvaujančiais profesinio mokymo įstaigos darbuotojais ar kitais įsidarbinimo gebėjimų ugdymo ir karjeros ugdymo veiklos specialistais dinamikos tyrinėjimas. 2. Karjeros ugdymo plano kūrimas profesinio mokymo programos viduje arba išorėje.		Informaciniai (žinių perteikimas, įtvirtinimas ir tikrinimas); Praktiniai operaciniai (mokėjimų ir įgūdžių formavimas); Kūrybiniai (mąstančios ir kūrybingos asmenybės ugdymas); Žodiniai: aiškinimo ir paskaitos.	Sudaryti individualius karjeros ugdymo planus.
	5.	Karjeros ugdymo plano integravimas į profesinio mokymo programos įgyvendinimą / teikimą	Sąsajų su pagrindiniais profesinio mokymo programos moduliais (instituciniai ir profesiniai klausimai, teorinės perspektyvos ir vertybės, susijusios su karjeros ugdymu) kūrimas.			Integruoti besimokančiojo karjeros ugdymo planą į profesinio mokymo programą.
5.	Modulio įgyvendinimo planas					
	Eil. Nr.	Temos pavadinimas	Skiriama valandų			
			Iš viso	Baigiamasis darbas	Teoriniam mokymui	Praktiniam mokymui
	1.	Bendrieji profesijos ir karjeros konsultanto darbo aspektai	4	0	4	0
	2.	Besimokančiųjų individualių poreikių nustatymas	4	0	4	0
	3.	Metodologiniai profesijos ir karjeros konsultanto darbo aspektai	2	0	2	0

Eil. Nr.	Parametrai	Pastabos			
	4. Karjeros ugdymo planų sudarymas	4	0	2	2
	5. Karjeros ugdymo plano integravimas į profesinio mokymo programos įgyvendinimą / teikimą	3	0	2	1
	6. Individualaus karjeros ugdymo plano sudarymas	3	3	0	0
	Iš viso	20	3	14	3
6.	Įgytos / patobulintos kompetencijos atitiktis atitinkamame profesiniame standarte nustatyti (-oms) atitinkamos kvalifikacijos kompetencijai (-oms)	Netaikoma			
7.	Pasirengimas vykdyti neformalųjį suaugusiųjų švietimą ir mokymui reikalingos priemonės				
7.1.	Reikalavimai, keliami Mokymosi programą vykdančioms asmenims:				
	1.	Turėti profesinio ir karjeros konsultavimo specialisto ar lygiavertę kvalifikaciją arba pedagogikos krypties edukologijos srities universitetinių pirmosios pakopos studijų išsilavinimą, arba ne mažesnę kaip 5 metų profesinio ir karjeros konsultavimo darbo patirtį.			

Eil. Nr.	Parametrai	Pastabos
7.2.	Detalus mokymui reikalingų materialinių ir metodinių išteklių, atitinkančių numatomą mokyti dalyvių skaičių bei programos tikslus ir uždavinius, aprašymas	
	Eil. Nr.	Mokymui reikalingi ištekliai, naudojami mokymo procese:
	1.	Mokymo patalpos Klasė ar kita mokymui(si) pritaikyta patalpa su techninėmis priemonėmis (kompiuteriu ir interneto prieiga, multimedija projektoriumi) mokymo(si) medžiagai pateikti.
	2.	Įranga Netaikoma.
	3.	Mokymo šaltiniai ☞ Internetas, vadovėliai ir kita mokomoji medžiaga ☞ Lietuvos teisės aktai, reglamentuojantys profesinį ir karjeros konsultavimą ☞ Užsienio šalyse naudojamų karjeros konsultantų veiklos Gairių pavyzdžiai ☞ Užsienio šalyse naudojamų karjeros konsultantų veiklos Etikos kodeksų pavyzdžiai ☞ Metodinės rekomendacijos vykdant profesinio ir karjeros konsultavimo veiklą.
	4.	Kitos priemonės ☞ Vaizdinės priemonės ☞ Vaizdinė-dokumentinė medžiaga apie profesinį ir karjeros konsultavimą

KVALIFIKACIJŲ IR
PROFESINIO MOKYMO
PLĖTROS CENTRAS

Viršuliškių g. 103, LT-07196 Vilnius

Tel. +370 670 04 104

El. p. info@kpmc.lt

<https://kpmc.lrv.lt/>